

TANULMÁNYOK
CSONGRÁD MEGYE TÖRTÉNETÉBŐL
XXXIX.

TANULMÁNYOK CSONGRÁD MEGYE TÖRTÉNETÉBŐL
XXXIX.

Kötetünk kiadását anyagi támogatásban részesítették:

A CSONGRÁD MEGYEI HONISMERETI EGYESÜLET TAGJAI

A CSONGRÁD MEGYEI HONISMERETI EGYESÜLETET
ADÓJUK 1 %-ÁVAL TÁMOGATÓK

A PRO RENOVANDA HUNGARIAE ALAPÍTVÁNY
„KARÁCSONY SÁNDOR EMLÉKÉRE” SZAKALAPÍTVÁNYA

BOGDÁN LAJOS (Szeged)

CSONGRÁD MEGYEI LEVÉLTÁR

FELICITER KIADÓ KFT.

HÓD-BIOTECH KFT – VÁSÁRHELYI LÁTÓHATÁR SZERKESZTŐSÉGE

KOVÁCSNÉ DR. FALTIN ERZSÉBET (Mezőhegyes)

LENGYEL-MAGYAR KULTURÁLIS KHE

MAGYAR ANNA

országgyűlési képviselő, Csongrád Megye Közgyűlésének elnöke

A MAKÓI JÓZSEF ATILA GIMNÁZIUM CSANÁD VEZÉR ALAPÍTVÁNYÁNAK
RENEZÁNSZ KÖRE

NAGY GYÖRGY ALAPÍTVÁNY

PÁL LÁSZLÓNÉ SZABÓ ZSUZSANNA (Makó)

PITVAROSI HONISMERETI BARÁTI KÖR

SZEGED MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

SZISZSI SZEGED-MÓRAVÁROSI TAGINTÉZMÉNYE

Honismeret
Csongrád megyében

(1969 – 2011)

Szerkesztette:

Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna – Gergelyné Bodó Mária

Szeged
2011

A kötet anyagát összegyűjtötte, válogatta és szerkesztette:
PÁL LÁSZLÓNÉ SZABÓ ZSUZSANNA és GERGELYNÉ BODÓ MÁRIA

Lektor és a szerkesztők munkatársa:
KOVÁTS DÁNIEL

Kiadta a
CSONGRÁD MEGYEI HONISMERETI EGYESÜLET
és a CSONGRÁD MEGYEI LEVÉLTÁR

Felelős kiadók:
BLAZOVICH LÁSZLÓ elnök és
BIERNACKI KAROL igazgató

ISSN 0133-414 X
ISBN 978-963-7237-80-5

© Gergelyné Bodó Mária, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna 2011

Ajánlás

A megye honismereti életének és a honismereti egyesületnek a történetét bemutató kötetet tartja kezében az olvasó. Hasonló témájú alkotást – közel sem ilyen részletezőt – mindössze egyet találhatunk az országban, ami azt jelenti, hogy a „Három folyó mentén” indulása óta erősödik nálunk a helyhez kötődés tudata. Amint a gondosan és világosan szerkesztett műből, mintegy ötvenhét szerző munkájából kiderül, mindig találhatók olyan személyek megyénkben, akik emelkedett lélekkel önzetlenül felvállalják az egyes települések történetének és jelenének ápolását hol adatok gyűjtésével, gyűjtemények létrehozásával és gondozásával, hol dolgozatok, monográfiák készítésével, hol iskolai szakkörök vezetésével és érdeklődő felnőttek számára társaságok létrehozásával. Önzetlenül fáradoztak és fáradoznak a hely szellemének, *genius loci*nak az éltetésén.

Hogy mennyire gazdag a fentiek tekintetében megyénk, azt mutatja a profi múzeumok mellett fennálló mintegy harminc helyismereti és szakmai gyűjtemény, amelyekről olvashatunk a kötetben. Hozzátehetjük, hogy létrehozásukban sokan fáradoztak, az egyes települési önkormányzatok pedig – a magángyűjteményeket nem tekintve – helyállnak fenntartásukban. A gyűjtemények mellett sok száz előadás, kötetek sokasága, hagyományőrző közösségek működése jelzi a folyamatos munkát. Örvendetes, hogy megyénkben a települések több mint felében elkészült a történeti monográfia. Úgy gondolom, e tekintetben országosan elsők vagyunk. Bár történetünket több megrázkódtatás szakította meg, a fejlődés nem volt folyamatos, megyénk lakói keresik jelenünkben azokat a pontokat, amelyekhez múltjukat köthetik, hogy ezzel biztos alapot találjanak jövőjükhez.

A honismereti tevékenységet, amelynek előfutáraként és elindítójaként Bálint Sándort tisztelhetjük a Dél-Alföldön, azóta több generáció végezte. Egymásnak adták és adják át a stafétabotot. Bízunk abban, hogy, amint az annotált tagnévsorból kiderül, a szép számú fiatal méltó követője lesz az elődöknek, és állandóan változó vilá-

gunkban majd megtalálják azokat a formákat, amelyekkel tevékenységüket hatékonyan végezhetik. A fáradozás meghozza gyümölcsét, amint mutatja az idősebb tagok számára adott számos elismerés és díszpolgári cím, amelyekkel a helyi közösségek ismerték el a honismerők munkáját, illetve a sok országos díj, amelyet elnyertek.

Kívánom, hogy jelen kötet érje el célját, erősítse a honismereti életet, és ismertesse meg a kívülállókkal a szép és fáradságos munkát, amelyet az egyesület tagjai eddig végeztek.

Szeged, 2011 márciusában

MAGYAR ANNA
országgyűlési képviselő,
Csongrád Megye Közgyűlésének elnöke

A szerkesztők előszava

A szervezett, mozgalommá szélesedő honismereti tevékenység – számos korábbi, helyi kísérlet, kezdeményezés után – fél évszázaddal ezelőtt, 1960 táján bontakozott ki országszerte. Az ötvenedik évforduló több fórumon alkalmat adott az értékelésre, a táj- és népismeret szolgálatában megtett út áttekintésére. Csongrád megyében a Hazafias Népfront kebelében 1969-ben létrehozott honismereti munkabizottság jelentette a szervezeti keret megteremtését, ettől kezdve kaptak rendszeres szakmai-módszertani útmutatást, pályázati lehetőséget, bizonyos anyagi támogatást az egyéni gyűjtők és a sorra alakuló honismereti körök. Jeles fordulópontra a régió honismereti életében a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület megalakulása, amelynek húszéves története ugyancsak érdemes a számvetésre.

Az egyesület 2010-ben nagy munkába kezdett. Elhatároztuk, hogy egy jubileumi kiadványban összegezzük a megyében végzett honismereti tevékenységnek a jellemzőit, valamint a Csongrád Megyei Honismereti Egyesületnek két évtized alatt megtett útját. Felkértük tagjainkat, küldjék el beszámolóikat honismereti köreikről, a létrehozott gyűjteményekről. Miközben a tudósítások születtek, visszaemlékeztünk a Csongrád megyei honismereti mozgalom gyökereire, kiváló egyéniségeire, akik az 1960-as évektől szívükön viselték a hon megismerésének ügyét. Szükségesnek éreztük, hogy könyvünkben az ő tevékenységüket is bemutassuk, hiszen az elődök munkálkodásából nőtt ki a folytatás.

Könyvünk összeállításakor úttörő feladatra kellett vállalkoznunk, hogy sikerüljön feltárni a több évtizedes tevékenység lényeges történéseit, miközben egyenetlenül álltak rendelkezésünkre a hiteles források. Kevesen vannak már köztünk abból az első nemzedékből, amely a honismeret elismertetéséért oly sokat tett az 1960-as években, akik a szakkörök és helyi néprajzi-helytörténeti gyűjtemények megteremtésében elvülhetetlen érdemeket szereztek. Tudatosan törekedtünk azonban arra, hogy a rendelkezésre álló írott és képes dokumentumok, tárgyi anyagok, visszaemlékezések adataiból viszonylag teljes képet alkothassunk a Csongrád megyében folyó értékmentő, hagyományőrző tettekről.

Kötetünk első fő részében a történeti megközelítés dominál, a megtett utat, a mai helyzet előzményeit idézzük fel, az események kronológiája azonban elvezet a jelenig. Igen gazdag a második fő rész tematikája, ahol megpróbáljuk a maga teljes színességében bemutatni a Csongrád megyében működő honismereti jellegű egyesüle-

teket, köröket, áttekintést adunk a néprajzi, helytörténeti gyűjteményekről, s bemutatjuk azokat a társszervezeteket, amelyekkel az érdeklődési kör és a célok rokonsága révén együttműködünk. Azokra a közösségekre és kiállítóhelyekre összpontosul figyelmünk, amelyek társadalmi kezdeményezésnek köszönhetik megszületésüket, nem térünk ki tehát a megye múzeumi szervezetének valamennyi intézményére.

Tanulságosak a könyv harmadik fő részében olvasható beszámolók, elemzések, amelyek a honismereti munka egy-egy jellemző területének – például a táboroknak, a vetélkedőknek, a tanulmányutaknak, a helyi kiadványoknak és rendezvényeknek – vizsgálatával kísérik meg összegezni a tapasztalatokat. Ugyancsak széles körű érdeklődésre számíthat a megyei honismereti tevékenység jeles szereplőinek bemutatása, gazdag életutak megismerése. Törekedtünk arra is, hogy minél több kép elevenítse meg az elmúlt évtizedek szereplőit és eseményeit.

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület további munkájában ösztönző erő lehet az elődök eredményeinek számbavétele, a tanulságok elemzése. Olvassák írásainkat olyan haszonnal, mint amilyen szeretettel mi írtuk őket!

Csanád és Csongrád vármegye történelmi címere

I. A HONISMERETI ÉLET KIBONTAKOZÁSA CSONGRÁD MEGYÉBEN

A honismereti tevékenység négy évtizede és a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület 20 éve

I. Az előzmények

Az emberiség történetében, mióta írásbeliség létezik, nyomon tudjuk követni azokat a szellemi irányokat, amelyek hosszú távon hatottak, és formálták a társadalmi gondolkodást, amely szemléleten belül nem egyszer változások játszódtak le mindaddig, amíg a régít új irány váltotta fel. A francia forradalom után kialakult társadalmi viszonyok közepette az említett módon született a romantika, amelynek szellemi hatása a stílus és eszmerendszer megszűnte után is sokáig hatott a művészetekben és a humán tudományokban.

Az elsősorban német földről a 19. század második harmadában hozzánk érkező eszmeáramlat és életérzés termékenyen hatott a hazai talajon. Az irodalom területén ismert Petőfi Sándor és Arany János, valamint sok más alkotó tevékenysége. Hozzájuk, mint elődökhöz köthetjük a 20. századon végig jelen lévő népi írókat és költőket. A zenében Brahms Magyar táncok című alkotása ugyancsak szívesen hallgatott darab. Német hatásra Dvořák szláv népdalokat használt fel munkásságában, majd már a 20. századból ki ne ismerné Bartók és Kodály zenei világát, amely az elődökében gyökerezik. A sok festő nevének és alkotásaiknak felsorolásától most eltekintünk.

A történettudomány ugyancsak a romantika múltba fordulása nyomán lépett új szakaszába. A kutatók egyrészt a levéltárakban kezdtek búvárkodni, ezzel a történetírás forrásbázisát szélesítették, másrészt az államok és uralkodók történetét kezdték szélesíteni más területek beemelésével a történészek látókörébe. Kezdték a „nép” felé fordulni, az egyes helységek, valamint lakosságuk leírásával és jellemzésével próbálkoztak, amely irány a néprajz, az etnográfia, mint önálló tudomány kialakulásához vezetett. Ezzel már el is érkeztünk honismereti mozgalmunk gyökereihez, amelyek a néprajzi gyűjtéshez kötődnek. Közvetlen indítást a finn példák adták a hazaiaknak. Északi rokonaink a két világháború közötti időben ugyanis rájöttek, hogy az életformaváltozással számos olyan tárgy, használati eszköz tűnik el, amelyre már nincs szükség a mindennapi életben, és ha nem kerülnek múzeumokba, nyomuk vész. Elindult a gyűj-

tés. Német kutatók megfigyelték, hogy keleten csökken a németiség száma, jó lenne ezen közösségek emlékeit megőrizni levéltári és egyéb adatok feltárásával. Példáért indult hazánkban a Mályusz Elemér nevéhez fűződő magyarság- és népiségekutatás, amelynek eredményeképp tanítványai több kötetet tettek közzé. Ilyen például Jakó Zsigmond Bihar megyéje, vagy Maksay Ferenc Szatmár megyéje.

A néprajzi gyűjtés, mint a későbbi honismereti mozgalom elődje, részben Morvay Péter nevéhez fűződik, aki az 1930-as években kezdte e munkát.¹ Később, a honismereti mozgalom indulásakor ugyancsak jelen volt, majd szívvel-lélekkel évtizedeken át szolgálta a honismeret ügyét.² Szegeden – ugyancsak a két világháború között – Bálint Sándor szülőföldjének szeretetéből kiindulva fordult a helyismereti-néprajzi kutatás felé, és erre ösztönözte tanítványait. Maga a mozgalom – annak nevezték abban az időben, nem lehetett másként –, a háború utáni nehéz években, valamint az önmagából kifordított korban, az ötvenes évek első felében, majd a forradalom után, a megtorlás idején nem bontakozhatott ki. A hatalom urai féltek, hogy benne a civil kurázszi, az önálló gondolkodás, netán az „ellenőrizhetetlenül terjedő nacionalizmus” teret nyerhet. A hatvanas évek elején, amikor oldódni kezdett a kemény diktatúra, a Hazafias Népfrent és a Népművelési Intézet vállalta fel, „kapta feladatul” a honismereti mozgalom szervezését és szakmai irányítását, amely valójában a korábban Morvay által szervezett néprajzi gyűjtő munkának gyakorlatán alapult.³

A szervezett honismereti mozgalom indulásának időpontjaként 1960-at tekintik, amit jól mutatnak a központi és megyei források, amelyek, például 1985-ben a mozgalom 25. évfordulójáról szólnak.⁴ Bár honismereti tevékenység egyedi módon, mint mag a hó alatt, egy-egy helyen éledezett, a budapesti indulástól majd tíz évet kellett várni addig, amíg felső intencióra 1969-ben megalakulhatott a Csongrád Megyei Honismereti Bizottság, amely a szervezett megyei munkát lehetővé tette. Juhász Antal írja, hogy mások mellett Csongrádon például helyi értelmiségiek – orvosok, tanárok, tanítók – már korábbi gyűjtésükkel alapozták meg egy városi múzeum anyagát. Szegváron Jaksa János tanító a centenáriumi évtől, 1948-tól kezdte gyűjteni a helyi tárgyakat, Szentesen pedig Papp Imre kisparaszt vállalta a hagyományos népélet használati eszközeinek összegyűjtését.⁵ A mozgalom előzményeként tekinthetjük az 1968 és 1971 között tevékenykedő Csongrád Megyei Helytörténeti Bizottságot, amelynek elnökeként Szántó Imrét tisztelhetjük, az összekötő szerepét az országos bizottsággal Gaál Endre, míg a titkári feladatokat Oltvai Ferenc látta el. Az ügyeket a szegedi levéltárban intézték.⁶

¹ Morvay Péter: A táj- és népkutatás szolgálatában. Szerk.: Halász Péter. Bp., 2010. 38-39.

² Morvay Péter i. m. 52-56.

³ Uo. 52.

⁴ Csongrád Megyei Levéltár (továbbiakban CSML) Hazafias Népfrent Csongrád Megyei Bizottsága Honismeret (továbbiakban: HNF CSMB Honism.) 11/a. 1985.

⁵ Dr. Juhász Antal: Húszéves a honismereti mozgalom. = Csongrád Megyei Honismereti Híradó. Szeged. 1980. 13.

⁶ Székely György: Helytörténeti honismereti munkák Szegedről és Csongrád megyéről. = Honismeret 1978. 5-6. 63.

II. A megyei honismereti bizottság

A Csongrád Megyei Honismereti Bizottság 1969. március 20-án alakult meg. Az ülést Katona Sándor, a Hazafias Népfront (HNF) megyei titkára vezette, megjelent Töltési Imre, az Országos Honismereti Bizottság titkára. A bizottság tagjait az alábbi módon sorolja fel a jegyzőkönyv: Nyíri Antal, Dömötör János, Tóth Imre, Madácsy László, Inczeffi Géza, Turai Géza, Hojcsi Pál, Józó Jánosné, Börcsök Vince, Barna László, Fazekas István, Fenákel Judit, Horváth Dezső, Juhász Antal és Boros József. Előnknek Nyíri Antalt választották, míg titkárnak Börcsök Vincét.⁷ A bizottság munkáját támogatta a Megyei Módszertani Intézet, ahol erre a feladatra bizottság alakult, amelyet hosszú ideig Szigeti György irányított. Sajátos helyzetet jelentett, hogy Bálint Sándor egyetemi tanárt a bizottság munkájában nem vették számításba, sőt még előadás tartására sem hívták egyetlen alkalommal sem, mindössze az 1978-as szegedi honismereti akadémián tartott korreferátumot, feltehetően felső biztatásra, holott munkásságának egy része kifejezetten honismereti jellegűnek tekinthető. Gondoljunk csak a *Szegedi szótár*ra, *A szegedi nemzet* köteteire és a *Szeged városa* című művére!

A bizottság tagjainak kiválasztásában a személyes érdeklődési irány és a szervezeti képviselet egyaránt kimutatható. Nyíri Antal nyelvész professzor Madácsy László egyetemi docenssel, irodalmárral és Tóth Imrével, földrajz szakos egyetemi adjunktussal az egyetemet, Inczeffi Géza nyelvész a főiskolát, Dömötör János múzeumigazgató Vásárhelyt, Hojcsi Pál középiskolai igazgató Szentest, Barna László a megyei, Fazekas István a Szeged városi művelődési osztályt, Juhász Antal néprajzos a Móra Ferenc Múzeumot, míg Fenákel Judit és Horváth Dezső újságírók a megyei lapokat képviselték. Börcsök Vince mint néprajzos és gyűjtő, Boros József, a megyei HNF munkatársa pedig a fenntartó szervezet nevében került a bizottságba. A tagság döntő részét párttagok tették ki, a vezetést a népfront, a párt megnyújtott karja látta el, amely által a civil mozgalom állampárt általi felügyeletét alulról és felülről egyaránt biztosították. Amint Halász Péter előadta, attól függően, hogy ki volt a HNF főtitkára, lehetett gúzsba kötve vagy szabadabban mozogni.⁸ Mindezt ugyancsak érezhették a megyékben.

Az iratok tanulmányozása arra enged következtetni, hogy a bizottság nem minősült zárt szervezetnek. Az üléseken meghívottak vettek részt, az eredeti bizottsági tagok közül többen alig-alig jártak el oda. Hiányzásukért nem vonták őket felelősségre. Tehát a kinevezetteknel szélesebb körűnek tekinthető a bizottság létszáma, és általában azok jelentek meg, akik az ügyet fontosnak tartották, illetve ráértek. A feladatok mennyiségétől és fontosságától függően évente 2-4 ülést tartottak. Év elején az előző év értékelését végezték el, és az éves munkatervet beszélték meg, valamint egy-egy előadáshoz kapcsolódva aktuális témákat (üzem történet, évfordulók, földrajzi név-

⁷ Ősz Károly: A Hazafias Népfront politikai tevékenysége a hazafias és internacionalista tudat formálásáért Csongrád megyében. Szeged. 1985. Kézirat. 38-39. o. és 39. jegyzet.

⁸ Halász Péter: Nemzeti örökségünk része – a honismereti mozgalom. Előadás a 2010. évi honismereti akadémián, Kőszegen. = Honismeret, 2010. 4. sz. 7.

gyűjtés, honismereti szakkörök stb. témákat beszéltek meg. Kihelyezett üléseket is tartottak, mint például 1973. szeptember 26-án Sándorfalván, ahol a napirendi pontok között a sándorfalvi falukrónika megszervezése, írása és szerkesztése szerepelt. A település életét bemutató fotókiállítást nyitottak meg, valamint a Véralás Sándorfalván című filmet tekintették meg.⁹ A kihelyezett üléseknek általában mindig helyi programot adtak, valamilyen helyi nevezetesség meglátogatását ugyancsak beiktatták, amellyel a rendezvény hangulatát emelték. A honismereti bizottság az 1990-ig terjedő időszakban a megye városaiban és nagyobb községeiben megfordult. Munkáját segítette, hogy a hivatali ügyintéztést, a levelezést, a kapcsolattartást az Országos Honismereti Bizottsággal és a mozgalom részvevőivel Molnár Sándor, a HNF megyei titkára, majd Ősz Károly megbízott titkár és a Népfront apparátusa látta el. Egyesületeink számára ez máig irigylésre méltó helyzetet jelentett.

A bizottság vezetésében 1973-74-ben következett be az első változás, ugyanis Böröcsök Vince egészségi állapotára való tekintettel 1973. november 3-án lemondott titkári tisztről,¹⁰ a feladatot 1974-től Juhász Antal vette át. 1977-ben nyugdíjazását követően Nyíri Antal, aki az előző évben „Szocialista kultúráért” kitüntetést kapott, mondott le elnöki tisztségéről, amelyet Juhász Antal vett át.¹¹ A feladatot 1990-ig látta el, majd egyesületünk elnöki tisztségét vállalta 2001-ig. A bizottság tagságának soraiban 1978 és 1981 között jelentős átrendeződés valósult meg. Ágoston Magdolna főiskolai tanársegéd, Fábian György és Hegyi András egyetemi adjunktusok, Juhász Katalin újtási felelős, KISZ titkár (kendergyár), Lénárt Béla, az Express Ifjúsági Utazási Iroda vezetője, Sipos József főiskolai tanársegéd, Raffai Ernő egyetemi tanársegéd, Sonkoly Pálné egyetemi adjunktus és Székely Lajos egyetemi docens kapott felkérést bizottsági tagságra.¹² Közülük valójában Hegyi András végzett honismereti munkát a fennmaradt iratok alapján. 1981-ben ugyancsak új tagok nevére bukkanhatunk. Simon Erzsébet muzeológus, Marjanucz László muzeológus, Nagy Miklós egyetemi adjunktus, Váradi Jenő, Molnár Judit, ifj. Serfőző Zoltán, Sebesi Judit és Fodor Ferenc nevét olvashatjuk az iratokban.¹³ Közülük Marjanucz László maradt hosszán az ügy buzgó szolgája. Ugyanitt olvashatjuk Ősz Károly, Radocsai Ferenc és Rakonczai János nevét.¹⁴ Ők mindhárman régi és aktív tagjai voltak a mozgalomnak, amint az iratokból kiderül. Felsorolásunk nem öncélú. Mutatja egyrészt, hogy mennyien megjárták a honismeret területét, és milyen kevesen maradtak az ügy mellett, másrészt arra utal: toborozni lehetséges tagokat, ám azokat tudjuk igazán mozgósítani hosszú távon, akik belső indíttatást éreznek az ügy szolgálatára. A névsorban több helytörténeti monográfia-

⁹ CSML HNF CSMB Honism. 30/IX. 326./IX/a./1973.

¹⁰ CSML HNF CSMB Honism. 439/IX./1973.

¹¹ CSML HNF CSMB Honism. IX/a/1. IX/a. 1977.

¹² CSML HNF CSMB Honism. 336-IX/1978.

¹³ CSML HNF CSMB Honism. IX-257/1981.

¹⁴ CSML HNF CSMB Honism. IX-236/1981.

szerző szerepel, ők mégsem sátoroztak le az ügy mellett. Lelkükben nem lettek igazán honismerők. A vezetésben a következő személyi változásra 1979-1980-ban került sor. Hegyi András egyetemi adjunktus lett a bizottság titkára. Tisztségét 1988-ban bekövetkezett haláláig látta el, utána az egyesület megalakulásáig Ósz Károly lépett a helyére. A honismereti munka kiszélesedése tovább tartott az 1970-es években, amit a városi és községi honismereti bizottságok megalakulása jelez. A településeken a megyei helyzethez hasonlóan népfront-feladat lett megalakításuk. Azokat szervezték be, akiknek ismerték ez irányú tevékenységét.

A megyei Népfront iratanyagában kevés dokumentum található a helyi tevékenység bemutatására. Éppen ezért értékes Labádi Lajos írása a szentesiek munkájáról. Szentesen valóban élénk helytörténeti-helyismereti élet folyt. Pék Józsefné általános iskolai igazgató, a HNF szentesi titkára kiemelt figyelmet szentelt az ügynek. A lendületes munka eredményeként érték el, hogy Szentes lett az első honismereti város az országban.¹⁵ Vajon került-e követője? Ugyanebben évben fogtak neki a Szentes monográfia írása megszervezésének. Többek közt a megyei Népfronthoz fordultak a szerzőgárda toborzásának ügyében. Kérésükre Boros József politikai munkatárs hosszú listát küldött az írásra alkalmas személyekről.¹⁶ A munka folyamatosságának bizonyítéka, hogy 1976. szeptember 20-án ülést tartottak, amelyen Zsíros Katalin titkár számolt be az addig végzett munkáról, Tóth Józsefné elnök pedig a következő évi munkatervet ismertette. 1983. február 18-án pedig a megyei bizottság előtt ugyancsak Tóth Józsefné számolt be a szentesi honismerők munkájáról, és ismertette a terveket.¹⁷

Meglehetősen későn alakult a szegedi bizottság, jöllehet több tagja már korábban részt vett a munkában. Az alakulás kényszerítő okát abban látták, hogy lanyhulni kezdett a szegedi honismerők lendülete. Az alakuló ülésen, 1977. április 13-án 28-an jelentek meg, főleg a középiskolák és az ipari szakmunkásképző intézet tanárai, valamint néhány diák. A Móra Ferenc Múzeum és a Bartók Béla Művelődési Központ szintén képviseltette magát. Elnöknek Szántó Imre egyetemi tanárt, ügyintézőnek – amely elnevezés a titkárt takarja – Oltvai Ferencet választották. A hivatali ügyintéző munkát a Népfront szegedi szervezete látta el Kulcsárné Kiss Piroska városi titkár ügybuzgó irányításával éppen olyan derekasan, mint a megyei Népfront munkatársai a megyei honismereti bizottságét.¹⁸

A szegedi honismereti bizottság vezetésében 1987-ben következett be változás. Szántó Imre nyugállományba vonulása után az új elnök Zombori István, a Móra Ferenc Múzeum osztályvezető muzeológusa lett, alelnök Oltvai Ferenc, a titkári feladatokat pedig Molnárné Ferenczy Valéria látta el a bizottság megszűnéséig. A jelenléti ív tanúsága szerint a tagok között találjuk Máriaiföldy Márton gimn. tanárt, Németh Pétert az

¹⁵ CSML HNF CSMB Honism. 424/IX/a./1973.

¹⁶ CSML HNF CSMB Honism. 442/IX/a. 1973.

¹⁷ CSML HNF CSMB Honism. 109-11/b.

¹⁸ CSML HNF CSMB Honism. Szám nélkül. 1977.

OMF részéről, Lénárd György és Szeles Sándor plébánosokat, Huszka László tanárt, Tóth Istvánt és ifj. Lele Józsefet a múzeum részéről, továbbá Géczy Lajos és Komoly Pál levéltárosokat, a tagok között találjuk továbbá Dunai Józsefnét, a levéltár igazgatóhelyettesét. Boróczy Béla a Vedres Építőipari Szakközépiskolát képviselte, Szűts László a városszépítő egyesületet, Gyuris György a Somogyi-könyvtárat. Berkes Jenőné és Tóth Mihályné neve szerepel még a jelenléti íven, ahol olvasható még az üzemtörténeti szekció vezetőjének, Szűcs Lajosnak, valamint Bátyi Zoltánnak, Nagy Istvánnak, Törköly Magdolnának, Hodák Jánosnak, Molnár Imrének, Dohány Editnek, Pávó Ferencnek és Rákos Istvánnak a neve, meghívottként Péter László, Kalocsai Katalin, Lovászi Józsefné, Orbán Imre és Kováts Zoltán szerepelt, amint az iratokból kiderül.¹⁹

A bizottság valóban igyekezett tömöríteni azokat, akiket a helyismeretben és helytörténetírásban jeles személyiségekként tartottak számon Szegeden. Az új idők új előszeleit figyelhetjük meg abban, hogy az új vezetés szemléletváltást kívánt hozni a bizottság munkájában. Együttműködést szerettek volna kialakítani a műemléki felügyelőséggel, a múzeummal, a városszépítő egyesülettel, valamint az egyházakkal a műemlékvédelmet illetően, továbbá az egyéb társszervekkel. Olyan fórummá kívántak alakulni, amely összehangolja a társszervek ez irányú tevékenységét. Az üzemtörténeti szekció aktív munkája a továbbiakban is fennmaradt Oltvai Ferenc és Szűcs Lajos ügybuzgó tevékenysége nyomán, amely gyárlátogatásokban, üzemi krónikák készítésének támogatásában, szakmai összejövetelek szervezésében és üzemtörténetek írásában öltött testet.²⁰ Helytörténeti napokat rendeztek, helyet kértek maguknak az új utcák elnevezésében, továbbá felvetették a második világháborús hősök és áldozatok emlékművének felállítását. A szegedi bizottság sokat ígérően bontogatta szárnyait, munkája a rendszerváltozással szűnt meg.

A megye városaiban sorra alakultak a honismereti bizottságok. További kutatással talán kideríthető, hogy mikor jöttek létre. Makón mozgalmas élet folyt. Hódmezővásárhelyről kevés információval rendelkezünk. Annyi ismeretes, hogy 1988. október 13-án a vásárhelyiek, akiknek elnökeként Vári Ernőt nevezi meg az irat, közös ülést tartottak a megyei bizottsággal.²¹

Az országos bizottság már 1987-ben kérte, hogy a megyék küldjék meg a kiemelkedő honismereti munkát végzők listáját, akiknek ingyenesen megküldenék a Honismeret című folyóiratot. A levelet a megyei népfrontosok régi reflex hatására félreértették, és mindenféle hivatalos szerv nevét küldték meg néhány honismerő neve mellett. Szerencsénkre 1988-ban már megértették a szándékot, és a később felsorolandó nevek mellett megtudjuk az iratból, hogy a fentiek mellett Mindszenten, Nagylakon, Szegváron és Tömörkényen létezett honismereti bizottság. Sajnos a vezetőkről és tagokról az iratok hallgatnak. A fent említett nevek mellett többek között Dudás Lajos,

¹⁹ CSML HNF CSMB Szeged városi Bizottsága 53/87-20. Kézírásos melléklet a választásról és jelenléti ív.

²⁰ CSML HNF CSMB Szeged városi bizottsága szám nélküli iratok.

²¹ CSML HNF CSMB Honism. Szám nélkül. 1988.

Erdélyi Péter, Lovászi Józsefné, Vecsernyés János, Kemény Lajosné és Endrész Erzsébet neve tűnik fel,²² akiket – dicséri a Népfront munkatársának tájékozottságát -- később megtalálunk egyesületünk tagjai között.

A történelmi változás a Népfront megszűnésével járt. Kiesett az erő, amely addig szervezetével és anyagilag támogatást nyújtott, valamint az adminisztrációs feltételeit biztosította a honismereti munkának. A mozgalom országos vezetése nem esett kétségbe, és az új korszaknak megfelelően új szervezeti forma megvalósítását tanácsolta. Ennek nyomán jött létre 1991-ben a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület, amelynek 1991. április 23-án keltezett alapszabályát 528. sorszámmal június 6-án vette nyilvántartásba a Csongrád Megyei Bíróság.²³ Az egyesület megalakulása a megyei honismereti mozgalom új fejezetének a nyitánya. Történetét a későbbiekben mutatjuk be.

III. A megyei honismereti élet 1969 és 1990 között

A tárgyalt időszakban – akárcsak ma – a honismerő munka három szintjét nevezhetjük meg. Az országos szervek célokat, feladatokat tűztek ki, amelyeket a megyei honismereti bizottságok megtárgyaltak, és továbbítottak a helyi bizottságokhoz, valamint személyekhez. A megyei bizottságok, akárcsak a helyiek, önállóan is meghatároztak célokat, amelyek megvalósítására törekedtek. Ennek megfelelően három szinten (országos, megyei és helyi) végezték a munkát. Igazán eredmények akkor születtek, ha helyben jól dolgoztak. A honismereti mozgalom ereje a helyi munka minőségében nyilvánult meg. Ott teljesítettek jól, ahol több elhivatott ember tevékenykedett hosszú időn át, és nem a mindenkori divatoknak megfelelően.

A korra jellemző módon a HNF Országos Tanácsa az alábbiakban fogalmazta meg a honismeret fogalmát: *„A honismeret a közoktatás, a közművelődés, a tudományos, irodalmi és művészeti élet, a termelő munka minden területén, valamint a társadalmi szervezetek és mozgalmak keretében folyó vagy kialakítható tömegpolitikai-közművelődési tevékenység a helyi kötődés, a nemzeti önismeret, a szocialista tudat elmélyítésére, a közös kultúra, a haladó hagyományaink ápolására, az alkotó szocialista hazafiság, a nemzetköziség fejlesztésére. A honismereti mozgalom a társadalom minden tagját segíteni kívánja – érdeklődési köre szerint – a szülőföld, a lakóközvet, a munkahely múltjának, jelenének jobb, teljesebb megismerésében, a képességei közhasznú kibontakoztatásában, közösségre találásában”*.²⁴ A kor igényeinek megfelelően megfogalmazott meghatározás a tömegpolitikai közművelődési tevékenységre, továbbá a szocialista hazafiság és nemzetköziség érzésének fejlesztésére helyezi a hangsúlyt. Ha lefejtjük a korabeli elvárásoknak megfelelő szöveget a meghatározásról, maradnak a máig érvényes, igazán megfogalmazott feladatok, amelyek néhány szóval foglalhatók össze: a szülőföld szeretete, múltjának, emlékeinek ápolása

²² CSML HNF CSMB Honism. 455-11/a 1988.

²³ Csongrád Megyei Honismereti Híradó 1991. 143-148.

²⁴ A HNF Országos Elnöksége Honismereti Bizottságának beszámolója a honismereti mozgalom helyzetéről és feladatairól. = Honismeret. 1976. 2-3. Idézi Ósz Károly i. m. 31-32.

a gyűjtések különböző formáival, a közösségek szervezésével és egyéni alkotó munkával. Ez utóbbi nem fért be a korabeli elképzelésekbe, el kellett hagyni, hiszen tömegmozgalomként határozták meg, így lehetett „eladni” a hatalom számára.

A tevékenységi formákat ugyancsak körülhatárolták. Közöttük szerepel a nagy nemzeti ünnepek és évfordulók rendezvényeihez kapcsolódás, a földrajzinév-gyűjtés, a krónikaírás falun és üzemben, honismereti körök szervezése iskolákban és felnőttek között, fotósakkörök, honismereti napok szervezése, tárgygyűjtés, nemzeti emlékhely, falu-, iskola- és tanyamúzeum, valamint gyűjtemények kialakítása. Mindehhez a későbbiekben kapcsolódott a helytörténetírás és a népszerűsítő helytörténeti irodalom művelése, amelyek az idők folyamán az egyik igen izmos ágát képezték és képezik a honismeretnek. Hogy lebontva miképpen valósult mindez meg megyénkben, arra lássunk példákat.

A megyei népfront feladatának tekintették a nagy országos rendezvények programjaira hívó felhívások terjesztését. Az iratok alapján tarka kép rajzolódik ki a politikai jellegű rendezvényektől a tudományosokon át a művészeti találkozókig és versenyekig. A politikai jellegűek között előkelő helyet foglal el a felszabadulás kerek évfordulójának ünneplése. Hozzá honismereti füzetet, segédanyagot készítettek.²⁵ 1969-ben a megyei művelődési osztály számos társszervvel hirdetett pályázatot irodalmi, képzőművészeti, helytörténeti-honismereti szakkörök és kiállítások rendezői számára ötezer forintos pályadíjakkal. Ugyanekkor a HNF országos pályázatot hirdetett, amelyen a vásárhelyi Móricz Katalin és Kőszegfalvi Ferenc – az utóbbi neve honismerőként ugyancsak ismert – III. helyezést értek el.²⁶ 1974-ben a 30. évfordulóra készülve a Művelődésügyi Minisztérium és a Magyar Televízió húsz város és négy tanárképző főiskola csapatai részére honismereti vetélkedő sorozatot rendezett. A bemutató vetélkedőt és a tanácskozást Szentesen szervezték február 19-én és 20-án, ami a szentesi honismerő mozgalom erejét mutatja.²⁷ Ugyanekkor a megyei népfront titkársága megyei honismereti szemle megrendezését tervezte, amelyen a honismereti szakkörök és klubok addigi tevékenységét kívánta felmérni, és tömeges versenyzési lehetőséget szeretett volna biztosítani számukra.²⁸ A későbbiekben már nem találkozunk efféle szervezésekkel. Mindössze egy alkalommal, 1982-ben láthattunk hasonlót, ám jóval szelídebb programmal. Dimitrov születésének századik évfordulójáról emlékezett meg a megyei honismereti bizottság ünnepi üléssel.²⁹

Részben politikai, részben tudományos célokat szolgált Dózsa György születése négyszázadik évfordulójának megünneplése, amelyben a honismeret „munkásainak”

²⁵ CSML HNF CSMB Honism. 341/IX. *Farkas József*: Hogyan készülnek honismereti szakköreink felszabadulásunk 25. évfordulójára.

²⁶ CSML HNF CSMB Honism. 129/IX. 1969. 152/IX. 1970.

²⁷ CSML HNF CSMB Honism. IX/a/13. 1974.

²⁸ CSML HNF CSMB Honism. 28/IX/A. 1974.

²⁹ CSML HNF CSMB Honism. IX-262/1982.

nagy szerepet szántak. Nemcsak országosan, a megyében is Dózsa Intézőbizottság alakult. Ünnepeket, kiállításokat rendeztek, valamint pályázatot hirdettek „Hogyan él Dózsa György és a parasztháború emléke lakosságunk tudatában” címmel. A pályázaton Asztalos P. Kálmán, a megyei honismeret oszlopmembere megosztott első díjat kapott.³⁰ A Petőfi-évforduló ugyancsak hasonló feladatokat adott a megyei honismerőknek. A Csongrád megyei megbeszélésen felszólalt Töltési Imre, kiemelte, hogy a honismeretnek szintén legyen bizottsága az ünnepi év programjainak szervezését illetően, amely a múlttal és jellel egyaránt foglalkozzon. Az 1848-49-es sírok, temetők, emlékhelyek felkutatása feladat lett, továbbá vidékünkre nézve Kossuth toborzóját állomásainak a bemutatása. A megyei program megmozdulásaival illeszkedett az országban szervezett rendezvények sorába.³¹ Ezen alkalommal szintén nagy erők indultak be. Bár a kornak megfelelően a haladó eszméket helyezték a középpontba, a megmozdulás a magas kultúra jegyében zajlott, amelyre a mából irigykedve tekinthetünk vissza, hiszen a szubkultúrákkal szemben eme nagy ünnepi év eseményei a művelődés színvonalának emelését szolgálták. A nagy seregszemlék – mint említettük – az 1980-as években egyre fogytak. Megemlíthetjük azonban a Márciusi Front megalakulásának 50. évfordulójára rendezett emlékülést, amelyet Szegeden 1987. március 18-án rendeztek, Tóth Pál Péter tartotta az előadást.³²

Egy egészen más jellegű központilag ösztönzött mozgalom, a földrajzi nevek gyűjtése sokkal nagyobb szervező és kutató-gyűjtő munkával járt, amelyet a Népfront mellett a megyei és városi hivatalos szervek támogattak. A honismereten belül kezdetben Inczeffi Géza és Börcsök Vince vettek részt az irányításban, az utóbbi a szervezésből jelentős részt vállalt. Már 1969-ben eljárta a megyei földhivatalban térképek fénymásolata ügyében.³³ 1970-ben konferenciát rendeztek a munka összehangolására, amelyre Zsíros Katalint, a „jelkes aktívát” küldték ki Szentesről, továbbá a megyei honismereti bizottság többször foglalkozott a kérdéskörrel. Területi felelősök rendszerét dolgozták ki.³⁴ A munka, bár egyre lanyguló tempóban, a korszakot végig átfogta. Nyíri Antal nyelvész professzor különösen fontosnak tartotta a földrajzi nevek összegyűjtését. Az évtizedeken át hol kisebb, hol nagyobb lendülettel folyt fáradozás végül nem hozott teljes eredményt, önálló kötetben a teljes gyűjtés nem jelent meg, azonban három kötet napvilágot látott: Inczeffi Géza makói gyűjtése elméleti bevezetővel,³⁵ Bodnár Béla Hódmezővásárhelyről készült összeállítása,³⁶ amely gyűjtés a központi kezdeményezésnél ko-

³⁰ CSML HNF CSMB Honism. 515/IX/ 1972. A megyei rendezvények I. Dózsa György születésének 500. évfordulója tiszteletére. A Csongrád Megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya. Szeged, 1972. 17-26.

³¹ CSML HNF CSMB. Honism. 451/IX/P. 1972.

³² CSML HNF Szeged városi biz. Szám nélkül. 1987.

³³ CSML HNF CSMB 300/IX. 1969.

³⁴ CSML HNF CSMB Honism. 324/IX. 1970. 554/IX. 1971. 844/IX. 1971.

³⁵ *Inczeffi Géza: Földrajzi nevek névtudományi vizsgálata.* Akadémia Kiadó. Bp., 1970. 146-266.

³⁶ *Dr. Bodnár Béla: Hódmezővásárhelynek és környékének földrajzi nevei.* Sajtó alá rendezte: *Szabó József.* Tanulmányok Csongrád Megye Történetéből (továbbiakban: TCST) VII. Szeged. 1983.

rábban indult, és napvilágra kerülése után keresett kötet lett. Zsíros Katalin áldozatos munkájának eredményeképpen megjelentek Szentes földrajzi nevei,³⁷ amelyet Szentes városa ismételtelen kiadott, ami jelzi a kötet iránti érdeklődést.

A gyűjtés más eredményeit számos helytörténeti monográfiában tették közzé, illetőleg annak hatására a monográfiák szerkesztői kértek fel szerzőket a névanyag összegyűjtésére. Jeleskedett a feldolgozásban Szabó József, a szegedi egyetem nyelvész professzora, aki részt vett a honismereti bizottságban. A Szeged környéki községek történetének feldolgozásakor Hegyi András különösen fontosnak tekintette a monográfiák készítésekor a nevek megjelenítését, amint ezt Szőreg, Deszk és Algyó példája mutatja. Kiadásra került továbbá Kistelek és Mindszent anyaga.³⁸ Amint a számbavételből kitűnik, a megye jól lefedett a gyűjtések eredményeinek közzétételével. Hozzá tehetjük, hogy Bálint Sándor *Szegedi szótára* és Péter László *Szeged utcanevei* című kötete Szegedre nézve igen sok földrajzi nevet tartalmaz. A csongrádi gyűjtés, amelyet Tari László korábban kezdett, feldolgozásra és kiadásra vár. Majdani megjelenítésével szinte az egész megye területének földrajzi neveit összegyűjtöttnek tekinthetjük. Elmondhatjuk, hogy elődeink és kortársaink a mozgalom részeseiként és azon kívül példamutatóan és sikerrel fáradoztak a cél megvalósítása érdekében. Nagy eredmény.

A földrajzinév-gyűjtés mellett a tárgyak gyűjtésére ugyancsak gondot fordítottak, amely fáradozás eredményeképpen – elsősorban Jaksa János tevékenysége nyomán – 1954-ben nyílt meg a megye első falumúzeuma Szegváron, amelyet közel húsz év múlva 1973-ban a felújítás után nyitottak újra. Csongrádon iskolamúzeum létesült, amelynek gondolata az 1960-as években merült fel a Széchenyi Úti Általános Iskolában. Nagy lendületet adott a munkának az összegyűjtött anyag elhelyezésének megoldódása. A lelkes kollektíva Gát László helytörténész, tanár, későbbi iskolaigazgató vezetésével sok tárgyat halmozott fel, és állított ki, amely máig együtt van. Az iskolamúzeum emlékkönyvében található egyik bejegyzés szerint „Az iskola kiállítási anyaga messze túlnőtt egy iskola szűk keretein. Az itt felhalmozott régészeti, néprajzi, helytörténeti, iparművészeti darabok általános érdeklődésre, sőt a szakemberek érdeklődésére is igényt tarthatnak.” A vélemény lényeges szempontot fogalmaz meg. Az amatőr, félamatőr gyűjtők sokszor értékesebb tárgyakra bukkannak és mentik meg őket, mint a szakemberek. Éppen ezért a gyűjtőmozgalom, amely azóta jórészt betöltötte hivatását, a múzeumi gyűjtőmunka nagyon fontos részének tekinthetjük.

A profik által szervezett kis múzeumok, mint például a kopáncsi tanyamúzeum, a csongrádi halászházak és a makói irodalmi tájház mellett további lelkes félamatőrök

³⁷ Zsíros Katalin: Szentes földrajzi nevei. In: TCST XVI. Szeged, 1990. 5-121.

³⁸ Szabó József: Szőreg földrajzi nevei. In: Szőreg és népe. Szerk.: Hegyi András. Szeged. 1977. 25-47. Mokány Sándor: Deszk földrajzi nevei. In: Deszk története és néprajza. Szeged-Deszk. 1984. 41-63. Szabó József: A bel- és külterület földrajzi nevei. In: Algyó és népe. Szerk.: Hegyi András. Szeged. 1987. 33-53. Gyimesi Zoltán: A bel- és külterület földrajzi nevei. In: Kistelek története. Szerk.: Blazovich László. Szeged. 671-641. Sz. Bozóki Margit: A bel- és külterület földrajzi nevei. In: Mindszent története és népelete. Szerk.: Juhász Antal. Mindszent. 1996.

által létrehozott gyűjtemények születtek, mint a kiszombori és a pitvarosi az 1980-as években. Itt említhetjük meg az ifj. Lele József által kialakított tápéi magángyűjteményt, amely már az 1970-es évek elején 1500 bejegyzett tárgyat foglalt magában. Ugyanitt Molnár Imre és neje, tanítók néprajzi és babagyűjteményt hoztak létre.³⁹

A felnőtt és diák honismereti szakkörök patronálását és irányítását az országos konferenciák mellett a megyei módszertani központ szervezte. A munka már megindult a megyei honismereti bizottság megalakulása előtt. Sőt az intézményben honismereti szakbizottság alakult, amelynek ügyeit – mint említettük – az ismert honismerő, Szigeti György majd Radocsi Ferenc intézte.⁴⁰ Országos és megyei táborokat, valamint továbbképzéseket egyaránt tartottak.⁴¹ A szakkörök tevékenységét jó szívvel nézte a megyei honismereti bizottság, a csanádpalotai honismereti napon például a mozgalom nagy öregje, Asztalos P. Kálmán tájékoztatót a helyi szakkör tevékenységéről.⁴² 1975-ben az országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázaton tizenegy iskolai honismereti szakkör kapott elismerést a megyéből.⁴³ A felsorolás a honismereti mozgalom nagy reneszánszát jelzi számunkra. A szakkörök létét az érdeklődés mellett az tartotta fenn, hogy az iskolák és művelődési intézmények a szakkörvezetőknek óradíjat biztosítottak, a szakszerűséget pedig a rendszeres továbbképzés segítette, amelyet említettünk. Még akkor is, ha tudjuk, hogy a korabeli politika beleegyezésével – és valamelyes támogatásával, mert céljaihoz megfelelőnek találta – folyt a munka, ma már csak nosztalgiával tekinthetünk vissza e lehetőségekre. Sajnos, úgy tűnik, ma igény, továbbá szándék sincs a fenntartókban és tanároknak az efféle munkára, holott a helyi azonosságtudat kialakításának messzemenően jelentős intézményei lennének. Sajnos, erre a csak excelltáblákat néző pénzügyesek nem gondolnak, így fillért nyernek, és forintot veszítenek. Jóllehet ezen szakkörökre járó diákok közül csak kevesen maradtak honismerők, ám lelkükben életük végéig viszik az említett foglalkozások emlékét.

A krónikák ugyancsak fontos részét tették ki a honismerő tevékenységnek. Ősz Károly szedett össze egy csokorra valót tanulmányában, amely szerint az első ilyen Csanádpalotán készült Asztalos P. Kálmán fáradozása nyomán. Országos hírre tett szert. Írt róla Fekete Gyula író a Kortárs és Pünkösztől Árpád az Új Írás című folyóiratban, a Magyar Rádió a Közkívánatra, a Televízió pedig a Falujárás c. műsorban méltatta.⁴⁴ Sándorfalva falukrónikáját Juhász Antal ny. gimnáziumi igazgató indította. Helyi kuta-

³⁹ Minderre I. Ősz Károly Kézirat. 1985. 59-65.

⁴⁰ CSML HNF CSMB 656/IX. 1972.

⁴¹ CSML HNF CSMB 170/IX. 1970. 246/IX/a. 1973. 20/IX/a. 1974. 174/IX/1977.

⁴² CSML CSHNB IX-212/1982.

⁴³ Radnóti Miklós Gimnázium, Ságvári Endre Gyakorló Gimnázium, Tömörkény István Gimnázium, Vedres István Építőipari Technikum és Bartók Béla Művelődési Központ Szegedről; Bethlen Gábor Gimnázium, Kossuth Zsuzsanna Ipari Szakközépiskola Hódmezővásárhelyről; Tisza Művelődési Ház Mindszentről, valamint Zákányszéki Honismereti Szakkör. (IX/a/14. 1975).

⁴⁴ *Börzsök Vince: Tíz éves a Palotai Krónika.* = Csongrád Megyei Honismereti Híradó (továbbiakban: CSMHH) 1980. 71-74. Ősz Károly Kézirat 1985. 68-69.

tók feladata lenne felderíteni, hány száma jelent meg. Ugyancsak jó lenne többet tudni Tömörkény község falukronikájáról.⁴⁵ Vajon hány száma jelent meg? Honismereti gyökerű az 1989-ig évente megjelenő *Mozaikok Csongrád város történetéből* című periodika, amelynek első számaiban főképp a helytörténeti és honismereti bizottság tagjai tették közzé írásaikat.⁴⁶ A fentiek mellett több községtörténeti írás készült a honismerők tollából. Ilyen például Rakoncزai János *Felszabadulási krónika Rúzsáról* című alkotása, Asztalos P. Kálmán *Csanádpalota története 1856-ban és Adatok Csanádpalota történetéből* című munkája, valamint Puskás Ferencné *Zákányszék története*, Kardos László *Domaszék történetéből* és Komoly Pál *Pitvaros felszabadulása* című írása.⁴⁷ A fenti tanulmányok nagy része a Csongrád Megyei Honismereti Híradóban jelent meg. A falukronikákat és az egyes korszakokat bemutató tanulmányokat egyrészt a később megjelent helyi újságok előzményének, másrészt az ugyancsak később megjelent falumonográfiák csíráinak tekinthetjük. Bennük nagyon sok honismerő dolgozott, akik számára nagyon fontos tanulópályát adtak a mozgalom által megnyitott lehetőségek. A krónikák és tanulmányok olvasói pedig igényelték az újabb helytörténeti írásokat. Egyúttal kialakult a honismeret újabb iránya, amely a lassan kifulladás gyűjtés mellett egyre izmosodott, és lendülete meg-megtorpanva máig tart.

A helytörténetírás körébe tartoznak az üzem- és tsz-történetek, brigádnaplók és krónikák. Az utóbbiak területén sokat fáradozott Oltvai Ferenc és Szűcs Lajos, a szegedi honismereti bizottság üzemtörténeti szekciójának keretében. Sok anyag készült, róluk beszámol Ósz Károly tanulmányában,⁴⁸ azonban ezen írások valahol lappanganak, vagy elvesztek. A szekció tagjai közül Bányi Zoltán kötete jelent meg a szegedi konzervgyárról.⁴⁹ Profi kutatók készítették el többek között a szegedi szalámigyár és a szegedi kendergyár történetét,⁵⁰ valamint a hódmezővásárhelyi divat-kötöttáru-gyár történetét.⁵¹ Ma – amikor már a legtöbb üzem és gyár telephelye és épülete sem létezik – sajnálhatjuk igazán, hogy több írásmű nem készült az ipari, gazdasági egységekről, valamint a téeszekről. Vajon pótolják-e valamikor ezt a hiányt?

A megyei honismereti bizottság évente honismereti napot szervezett, amely alkalommal a megye egy-egy településére látogattak el a bizottság tagjai és a meghívottak. Az utazást a Népfront munkatársa szervezte. Általában vagy a megyei módszertani központ buszát szerezték meg, vagy közösségi közlekedést igénybe véve utaztak,

⁴⁵ Gémes Balázs: Falukronika írása Tömörkényen. = CSMHH 1980. 79-84. Ósz Károly Kézirat. 69-70.

⁴⁶ Gát László: Mozaikok Csongrád város történetéből. = Honismeret, 1978. 3. sz. 57. Sebestyén István: A Mozaikok... szerepe a helytörténeti kutatásban Csongrádon. = CSMHH 1981. 113-115. Ósz Károly Kézirat. 70-71.

⁴⁷ Ósz Károly Kézirat. 71-73.

⁴⁸ Ósz Károly Kézirat. 74-84.

⁴⁹ Bányi Zoltán: A szegedi konzervgyár története 1940-től 1980-ig. Szeged, 1983.

⁵⁰ Mann Miklós – Sipos Péter: A Szegedi Szalámigyár száz éve. Szeged, 1970. Szilágyi Gábor – Káposztás Iván: A Szegedi Kenderfonógyár története 1877-1977. Szeged, 1976.

⁵¹ A hódmezővásárhelyi divat kötöttáru-gyár száz éve 1899-1989. Szerk.: Kruzslíc István és Szigeti János. Hódmezővásárhely, 1989.

amelynek költségét megtérítették. Bizony, nehezen szokott hozzá egyesületünk tagsága, hogy a Népfront „védőernyőjének” megszűnte után egyénileg, saját költségen kell megoldani az utazást. Kivételes helyzetet jelentett abban az időben, mert más eféle szervezet nem létezhetett, tehát konkurencia sem.

Az iratokban elsőként a földéaki megyei honismereti napról maradt fenn dokumentum, amely szerint 1972. április 30-án a község áttelepülésének – ami az árvíz miatt történt – 125. évfordulóját ünnepelték. Az egész napos programban a község múltját és jelenét tárgyaló ülés és helytörténeti kiállítás szerepelt. Oltvai Ferenc, Nyíri Antal, Juhász Antal és Szántó Imre lépett fel az előadók között.⁵² 1974. október 17-én Kisteleken tartottak honismereti napot, ahol a programok között a falukrónika bemutatására került sor.⁵³ 1978-ban már létrejött az a bizottság, amely szervezte Sándorfalva nagyközség – ma város – létrejöttének századik évfordulóját, amelynek keretében honismereti napot tartottak.⁵⁴ 1981-ben Tápéra terveztek honismereti napot, és ugyanezen évben megtekintették az újszegedi vízügyi emlékhelyet, valamint az ópusztaszeri nemzeti történelmi emlékparkban ülést tartván megnézték az új objektumokat, valamint hazafelé útba ejtették a kisteleki falugyűjteményt.⁵⁵

1982-ben két honismereti napot rendeztek. Május 11-én Csanádpalotán a Kelemen László Művelődési Házban Juhász Antal, Asztalos P. Kálmán és Radocsai Ferenc tartottak előadásokat, majd megtekintették az Asztalos P. Kálmán által kialakított falugyűjteményt. Október 7-én pedig Rúzsán jártak, ahol Rakonczi János tájékoztatót a helyi szakkör tevékenységéről, és bemutató foglalkozást vezetett. Az eseményt egyúttal a szakkörvezetők számára továbbképzésnek tekinthetjük, a bizottsági tagok pedig közvetlenül láthatták egy iskolai honismereti szakkör munkáját.⁵⁶ Itt említjük meg, hogy országos felhívásra település fényképezési akció indult, amelybe Rakonczi János bekapcsolódott, és szakkörével a korabeli Rúzsáról sok képet készítettek, amelyek egy része ma a rúzsai könyvtárban látható a korabeli kampány egyedüli megmaradt dokumentumaként.⁵⁷

A szegvári falumúzeumot 1986. november 30-án honismereti nap keretében Kovács Lajos tanár tagtársunk mutatta be. 1988. október 12-én pedig Pitvaroson rendeztek honismereti napot. Előadást tartott Komoly Pál levéltáros, később a falu díszpolgára és Koppány János ny. plébános, továbbá megtekintették a helyi hagyományőrző klub foglalkozását.⁵⁸ A honismereti napok részben a tapasztalatcserét szolgálták, részben a megye településeivel ismerkedtek meg a résztvevők – és egymással is, hi-

⁵² CSML HNF CSMB 162/IX/1972.

⁵³ CSML HNF CSMB IX/a/27/1974.

⁵⁴ CSML HNF CSMB 332-VIII/1978.

⁵⁵ CSML HNF CSMB IX/527/1981. és a bizottság munkaterve, szám nélkül.

⁵⁶ CSML HNF CSMB IX-212/1982. 454-11/a. 1982.

⁵⁷ Vörös Tiborné levele a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület tulajdonában.

⁵⁸ CSML HNF CSMB szám nélkül. 1986. Szám nélkül. 1988.

szen a rendezvény közelebb hozta őket egymáshoz, ami közösségüket formálta. Nemcsak hallottak egymásról, hanem személyesen találkozhattak, és láthatták a tár-suk által végzett munkát és annak eredményét.

A honismereti napok témaköréhez illeszkedik azon alkalom, amikor a helyi ki-emelkedő munka elismeréseként 1978-ban július 10. és 15. között Szegeden rendezték a VI. Országos Honismereti Akadémiát, amelynek a Juhász Gyula Főiskola adott helyt. Az esemény – mint általában – több tematikus blokkra tagolódott. A megnyitó protokolláris előadásai (Szántó Imre, Márta Ferenc, Koncz János) után városnéző séta következett, majd este Tóth Béla a Tiszáról tartott előadást. A következő napon a kor-szaknak megfelelően a forradalom, a munkásmozgalom és a baloldali eszmék kaptak szerepet az előadásokban (Mérei Gyula, Gaál Endre, Serfőző Lajos, Csaplár Ferenc, Fehér István). Délután szekcióülés következett Novák József vezetésével a honismereti tanfolyamok témakörében, a napot orgonabemutató zárta a Dómban. A harmadik napon a szocialista témák között már megjelent óvatosan a honismeret (Csatári Dáni-el, Hantos Mihály, Bálint Sándor, Katona Imre, Szabó István), majd tanulmányút kö-vetkezett a Fehér-tóhoz, illetőleg az egyetemi botanikus kertbe. A negyedik napot a hagyományos egész napos kirándulás töltötte ki. A megyejárást három csoport szá-mára három irányban vezették. Az ötödik napon pedig a helytörténet és üzemtörté-net kapott helyet (Kanyar József, Juhász Antal, Gerelyes Ede), valamint üzem- és té-eszlátogatásokat tettek. A napot nemzetiségi szekcióülés zárta (Mándics Mihály). A búcsúvacsorát Tápén költötték el. A hatodik napon a szabad fórum és az akadémia értékelése következett Székely György akadémikus vezetésével, a zárszót pedig Sza-bó G. László a megyei tanács elnökhelyettese mondta.⁵⁹

A szakkörök tevékenységéhez kapcsolódik – mert azok sajátos formájának te-kinthetjük – a honismereti diáktáborokat. Országos diáktábort rendeztek Makón 1974-ben, majd 1976. július 5. és 14. között Csongrádon megyei táborot.⁶⁰ A táborok túléltek a korszakot, az 1990-es években szűntek meg pénzhiány miatt. Róluk itt feles-leges többlet papírra vetni, mert Marjanucz László, aki e táborok állandó szervezője, előadója és irányítója volt, részletesen ír róluk kötetünkben. A megyei honismereti tevékenységnek fontos fórumaként jelent meg 1970 és 1981 között a *Csongrád Megyei Honismereti Híradó*, amelyben tanulmányokat tettek közzé, és az éves munka beszám-olóit. Mivel ekkor más helyen lehetőség a közzétételre alig adódott, hasznos fóruma lett a helytörténeti kutatóknak. A folyóirat számait ma is keresik a könyvtárakban. Helyét a rendszerváltozás után a helyi kiadványok és újságok vették át. Kötetünkben a Híradóról, amely betöltötte hivatását, Ósz Károly ad ismertetést.

A fordulat megpecsételte a honismereti mozgalom sorsát. Az új idők eltüntették a Népfrontot, megszűnt a nyári ifjúsági táborok anyagi támogatója, a KISZ. Az új vi-

⁵⁹ Az akadémia meghívója. Az előadások egy részét lásd: Honismeret, 1978. 4-5. sz. 3-67.

⁶⁰ CSML HNF CSMB 26/IX/a/1974. IX/a/3/ 1976.

lágban az ügyért aggódók azonban rendkívüli ügyességgel és hivatástudattal létrehozták a megyei egyesületeket és országos szövetségüket, azonban ennek leírása egy új korszak nyitányának írásba foglalását jelenti.

IV. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület

1. Az egyesület megalakulása és szervezete

A köztörténeti fordulat teljesen új helyzetet teremtett a honismerők számára. Egyrészt megszűnt a Népfront, amely anyagilag és a szervezés, valamint az adminisztráció terén az éltető köldökszínőrt jelentette, másrészt sorra alakultak a helyi egyesületek és társaságok, amelyek hasonló feladatokat láttak el. Szegeden újra megalakult a több tagozatú Dugonics Társaság, Makón a Szirbik Miklós Társaságot hozták létre, Hódmezővásárhelyen pedig a Szeremlei Társaságot. Ezen új szellemi műhelyek és közösségek születésénél a szabadság varázslatos illatát érezve és az új világ hozta lendület jegyében ott bábáskodtak a honismerők. Makón például Tóth Ferenc, Vásárhelyen Herczeg Mihály és Kruzslicz István Gábor. A művelődési élet palettája mindenképpen színesedett az újonnan létrejött civil szervezetekkel, ám mellettük mindenképpen helye maradt a honismereti mozgalomból sarjadó megyei honismereti egyesületeknek, amint az eltelt húsz év bizonyítja.

Bár kezdetben a helyi társaságok és egyesületek idegenkedve, valamint féltékenyen tekintettek megyei illetékességű társukra, utóbb rájöttek, hogy az nem elnyelni és integrálni kívánja őket. Esetleg fórumot kíván nyitni számukra, amelyen lehetőségük nyílik a befelé fordulásból, a csak helyi jellegű köldöknézésből a kilépésre és széttekintésre közvetlen és távolabbi vidékükön. A megyei egyesület pedig felvállalhatja mindazok integrálását, akik olyan településeken élnek, ahol nem alakultak új honismereti körök és helytörténeti társaságok, ám szakkörökben vagy egyénileg dolgoznak, illetőleg a helyi szerveződésekben tevékenykedve a megyei életből is részt vállalnak.

A megyei egyesületeknek és azok szövetségének a létrehozása még a Népfront égisze alatt kezdődött, és a megyei egyesületek születése végeredményben felső kezdeményezésre következett be. Már 1990. január 10-i, a megyei népfront-titkárokhoz írt levelében Major István országos titkár értesítette a megyei titkárokat az elképzelésről, és kérte, hogy a megyei honismereti bizottságok elnökeit vagy titkárait tájékoztassák a kialakult helyzetről. „A tervezett szövetség alulról fölfelé építkezne. Az egyes városokban, községekben működő, vagy ilyen jellegű körök, közösségek (néprajzi, helytörténeti, krónikairó, díszítőművészeti, műemléki stb.) hoznák létre a honismereti szövetség megyei tagozatát (egyesületét), természetesen a mozgalomban eddig is együttműködő közgyűjtemények és egyéb intézmények dolgozóival”⁶¹ – olvasható a terv lényege a levélben. Kanyar József elnök és Bartha Éva titkár, valamint Halász Péter leveléből pedig kiderül, hogy az Országos Honismereti Szövetség alakuló ülését 1990. április 25-én tartották, ahol megválasztották az ideiglenes vezetőséget, továbbá elhatározták, hogy a

⁶¹ A levél eredetije dr. Ósz Károly tulajdonában.

végleges elnökséget a július 8. és 10. között Csillebércen rendezendő 18. Honismereti Akadémián és 5. Honismereti Konferencián fogják megválasztani. Egyúttal jelölő bizottságot hoztak létre. A levelekből úgy tűnik: a megyei formációkat a szövetség megyei szervezeteiként képzelték el.⁶² Ez akkor nem lehetett másként, mert a megyei egyesületek még nem léteztek. Tehát volt szövetség, ám szövetkező egyesületek még nem, csak a remény élt, hogy létrejönnek.

A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület az országos szövetség alakulását követően majdnem napra egy év múlva, 1991. április 23-án tartotta alakuló ülését,⁶³ amelyen 26-an vettek részt. A munka addig is folyt, amint erre Dudás Lajos beszámolója utalt,⁶⁴ amelyben már említette a megyei honismereti egyesület nevét. Az egyesület első alapszabálya szerint, amelyet ugyanazon a napon fogadtak el, és június 6-án Pk. 60. 078/1991/3. szám alatt vett nyilvántartásba a Csongrád Megyei Bíróság, a 26 tagtársunk, akik ott megjelentek, egyesületünk alapító tagjai.⁶⁵ Közülük Juhász Antal örökös elnök, továbbá 12 fő (Blazovich László, Gergelyné Bodó Mária, Gilicze János, Károlyi Attila, Kemény Lajosné, Kovács Lajos, Kruzslicz István Gábor, Marjanucz László, Molnárné Ferenczy Valéria, Ősz Károly, Tószegi Gyuláné és Veszelinov Dánielné) ma is tevékeny tagja az egyesületnek. Öten (Dudás Lajos, Erdélyi Péter, Komoly Pál, Molnár Imre, Rác Sándor) elhunytak, nyolcan (Dári Lajosné, Demeter Lajosné, Kőszegfalvi Ferenc, Lovászi Józsefné, Miklós Lászlóné, Radocsai Ferenc, Rozgonyiné Szabó Mária és Vecsernyés János) pedig vagy kiléptek, vagy nem tartják a kapcsolatot egyesületünkkel. Több ma is tevékeny és jó szándékú tagunk, mint például a Nagyfaluusi család tagjai, vagy Endrész Erzsébet és mások – időhiány miatt, vagy mert nem kaptak értesítést – nem vettek részt az alapító ülésen, ezáltal sajátos módon nem tekinthetők hivatalosan alapítóknak.

Az egyesület elnöke Juhász Antal, alelnök Radocsai Ferenc, a titkár pedig Vecsernyés János lett. Tizenkét választmányi tagot (Blazovich László, Erdélyi Péter, Gilicze János, Juhász Antal, Károlyi Attila, Kőszegfalvi Ferenc, Lovászi Józsefné, Marjanucz László, Miklós Lászlóné, Molnárné Ferenczy Valéria, Radocsai Ferenc, Vecsernyés János) választottak. Az ellenőrző bizottság elnökeként Ősz Károly, tagjaiként Kovács Lajos és Kruzslicz István Gábor kaptak bizalmat. Az egyesület vezetésében az idők folyamán annyi változás következett be, hogy lemondása után Juhász Antalt 2001-ben Blazovich László követte az elnöki poszton. E döntéssel egyúttal megoldódott a székhely kérdése, amely ezután a Csongrád Megyei Levéltár lett. Az alelnökségben Radocsai Ferencet Marjanucz László követte. Az elnök és alelnök személye azóta nem változott. A titkári feladatot 1994-ben Bogdán Lajos vette át, majd őt visszavonulása után 2010-ben Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna követte, aki már közel két éve sokat segí-

⁶² A levelek eredetije dr. Ősz Károly tulajdonában.

⁶³ Az okirat dr. Ősz Károly tulajdonában.

⁶⁴ *Dudás Lajos*: Honismereti nap Csongrádon. = Csongrád Megyei Honismereti Híradó (CSMHH), 1990. 179-181.

⁶⁵ CSMHH, 1991. 143-148.

tett a titkári munkában, és így alaposan megismerte azt. Az ellenőrző és számvizsgáló bizottság elnöke 2010-ig Ósz Károly maradt. Ekkor, mivel egyrészt a Honismereti Szövetség 11 tagú elnökségének tagja lett, másrészt mert sokat segít a titkárnak Bari Gyöngyivel együtt a felszaporodott gazdasági ügyek intézésében és az ügyvitelben, a gazdasági munkába kapcsolódása következtében összeférhetetlenség alakult ki, s lemondott. Helyét választással azóta Nagy-György Józsefné tölti be. Kovács Lajost és Kruzslicz István Gábort Nagyfalusi Istvánné és Molnár Mária követte az ellenőrző bizottsági tag-ságban. 2010-ben Nagyfalusi Istvánné lemondása után az ellenőrző bizottság új tagja Gulácsiné Somogyi Ilona lett.⁶⁶

A Honismereti Szövetség elnökségében a tárgyalt időszakban Juhász Antal, Vecsernyés János, Bogdán Lajos, Károlyi Attila, majd 2010-től Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna és Ósz Károly képviselték, illetőleg képviselik egyesületünket. A Szövetségben egyesületünk küldötteinek sora: Vecsernyés János, Károlyi Attila, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna és Vargáné Nagyfalusi Ilona. Amint a különböző tisztségviselők nevének felsorolása mutatja, az egyesület „hivatali szervezetében” és ügyvitelében, valamint adminisztrációjában az eltelt húsz évben sokan vettek részt. Az állandóság és változás egyaránt érvényesült. Külön kiemelésre méltó, hogy önzetlenül, minden fizetség nélkül vállaltak feladatokat, és emellett sokan helyi honismereti munkájukat is ellátták. Legtöbbjük mindezt aktív dolgozóként, munkahelyükön szintén helytállva végezte.

A 2006. és 2007. évben fordulat következett be az egyesület életében egyrészt azzal, hogy 2006-ban Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna tartalmi szerkesztőként fiával, Pál Richárd technikai szerkesztővel elkészítette az egyesület honlapját, amely azóta a tagság és más érdeklődők számára tájékoztatást ad az egyesület életéről, továbbá megkönnyíti az információáramlást. Honlapunk a megyei egyesületek honlapjai közül szerkesztésének módjában és frissítésében a legjobbak közé tartozik. Lassan a tagság hozzászokik a használatához. Másrészt azzal, hogy 2007-ben a korábbi alapszabályt módosítottuk, amely munka során végeredményben új alapszabály született. A munkát Kovácsné Faltin Erzsébet és Kovács Dániel tagtársaink végezték.⁶⁷ Az új alapszabály által közhasznú egyesület lettünk, továbbá szélesebb körben megnyíltak a pályázati lehetőségek. A honlap és az új alapszabály fontos állomásai lettek annak az útnak, amely 1991-től kezdve a valódi egyesület kialakulásához vezetett. Az új alapszabály adta lehetőségeket kihasználva tovább építhetjük közösségünket.

Hosszú idő alatt formálódtunk valódi egyesületté, civil szervezetté. Minden tagunknak lelkében el kellett jutnia oda, meg kellett értenie, hogy jó ügyet szolgálva magunk tartjuk fenn szervezetünket. Munkánkért díjazás nem jár, sőt mi fizetünk tagdíjat és a rendezvényeink költségeit álljuk egyrésztől, másrésztől pedig sikeres pályázatokkal nyerhetünk pénzügyi támogatást céljaink megvalósításához. Mindez csak folyama-

⁶⁶ A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület (továbbiakban: CSMHE) közgyűlésének (továbbiakban: kgy.) jegyzőkönyvei (továbbiakban: jkv.)

⁶⁷ CSMHE kgy. jkv. 1996. 1997. és az alapszabály.

tos és áldozatos munkával valósítható meg. Nem támogat már a Népfront, nem ad buszt és intézményi háttérrel a módszertani központ, ám céljainkat és gondolatainkat nem kötik meg, mert azokat magunk tervezhetjük és alakíthatjuk. Úgy gondoljuk, az elmúlt húsz évben megtanultunk élni szabadságunkkal. Célul tűztük ki szervezeti megerősítésünket a honlap és az új alapszabály létrehozásával, a tagnévsor pontos vezetésével és új tagok, számos fiatal beszervezésével, valamint az egyesület egész megyére való kiterjesztésével.

Az új alapszabály szerint a korábbi választmány (Ábrahám Vera, Bárkányi Ildikó, Gergelyné Bodó Mária, Károlyi Attila, Molnár Mária, Vargáné Nagyfalusi Ilona) megszűnt, helyébe az elnökség lépett, amely a három tisztségviselőből (elnök, alelnök, titkár) és négy tagból (Gergelyné Bodó Mária, Georgiádes Ildikó, Kemény Lajosné és Bogdán Lajos) áll. Állandó meghívottak Ősz Károly, Kovácsné Faltin Erzsébet és Kovács Dániel. Az elnökség évente négy ülést tart, az ülések nyilvánosak, bármely tag részt vehet rajtuk, szavazati joggal azonban csak az elnökségi tagok rendelkeznek. Az elnökség tagjai egyúttal területi feladatot is ellátnak, személyük megválasztásában eme szempont nagy szerepet játszott. Honlapunkat továbbra is Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna és Pál Richárd szerkesztik.

Taglétszámunk az indulási létszámhoz képest majd háromszorosára emelkedett (72 fő), és ma már szinte az egész megyét lefedi. Ugyanakkor nem feledkezünk meg a nyugat-csanádi régióról, amely egyesületünk apályos időszakában kitarzott. Közösségünk összetartozását erősítik és kifejezik az évváró decemberi közgyűlések, amelyek kellemes hangulatának indítását 2003-4-ben Tápé adta meg Molnár Mária rendezésében. Ám ugyancsak emlékezetes a Mezőhegyesen (2005), Csongrádon (2009) és Pitvaroson (2010) tartottak hangulata. Meleg szívvel gondolunk vissza a vásárhelyi (2006), a szegedi (2007) és a szentesi (2008) közgyűlésekre és három-négy órás programjukra.

Az egyesület szervezeti kiépítése, az adminisztráció megszervezése hosszú időt vett igénybe, közben korábbi megyei szervezési formák haltak el, mint például a nyári diák-táborok 1996-ban pénzühiány és érdektelenség miatt, vagy a buszos megyei honismereti napok szervezése, mivel a módszertani központ élet-halál harcát víva kihátrált a támogatásából. Azonban a Szövetséggel a kapcsolattartás töretlen maradt, ugyancsak tovább folytatták tevékenységüket a helyi szakkörök, ahol alkalmas és ügybuzgó tagtárs állt az élükön, valamint egyes szerzők tovább írták helytörténeti cikkeiket és tanulmányaikat. Mások különböző okok miatt háttér fordítottak az ügy szolgálatának, ám jöttek helyettük újak. Hogy miként alakult mindez, azt a következőkben mutatjuk be.

2. Az egyesületi élet

Amint említettük, az átalakulás évei az egyesület tevékenységi formáinak szervezése jegyében teltek el, ám közben a szövetséggel a kapcsolattartás folyamatos maradt. Ezt két nagyobb országos rendezvény megvalósítása bizonyítja. 1996. június 24. és 28. között Csongrádon rendezték meg a XXIV. Országos Honismereti Akadémiát, amelynek fő témájául a nemzetudat alakulását az eltelt 1100 év alatt jelölték meg. Ezen gon-

dolat köré csoportosították az előadásokat. A miliecentenáriumi rendezvény helyének kijelölését nagyon helyesen az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark közelsége határozta meg. Az ünnepi megnyitó (Kanyar József, Lehmann István) után Katona Imre tartotta a fő előadást „A magyarság eurázsiai jelenlétének évezredei” címmel, majd Csongrád megye történetéről hangzottak el előadások (Trogmayer Ottó, Kristó Gyula, Blazovich László, Juhász Antal). A témakört Pozsgay Imre zárta „Nemzettudat napjaink politikájában” című előadásával. A vallási azonosulás és nemzettudat témakörben Barna Gábor, Sipos Árpád, Fábiánné Szenczi Ibolya, Bácskai Mihály, Dömötör János, Oltvai Ferenc és Szűcs Judit mondták el gondolataikat. Jeles tudósok, köztük honismerők tartották az előadásokat, szinte mindnyájan megyénkben élők, vagy oda kötődők, ami egyesületünk és a helyi történészek szellemi erejét példázza akadémikustól múzeumigazgatókig. Az egyes szekciókat Kováts Dániel, Vargáné Nagyfalusi Ilona és Kanyar József vezették. A határon túli és a diaszpórában élő magyarság témakörben Kányádi Sándor, Bodó Barna (Temesvár) és Szekeres László (Szabadka) tartottak előadást. A résztvevők a megyét két útvonalon szervezett kiránduláson járták be. A Felgyő, Ópusztaszer, Fehértó, Kiskundorozsma, Szeged, Tápé, Kopáncs, Hódmezővásárhely, Mártély, Mindszent, Szegvár, Csongrád útvonalon Juhász Antal kalauzolt, míg az Óföldsé, Apátfalva, Kiszombor, Szeged, Tápé, Ópusztaszer, Csongrád irányú tanulmányutat Bogdán Lajos vezette. Az akadémia adminisztrációs és hivatali feladatait Csongrád város önkormányzatának hivatala látta el.⁶⁸

A megye és a honismereti mozgalom szerencsés a helytörténet tanítását illetően, mert mindig termettek olyan tanárok, akik elmélyült helytörténelmi és oktató munkájuk eredményeképpen helytörténelmi olvasókönyvek készítésére vállalkoztak. E szándék egybeesett a levéltáros igényekkel, hogy kitarva a levéltárak „kötéltáblás” ablakait oda egyrésztől beáramoljon a kor friss levegője, másrésztől a nyitott ablakokon át a levéltári anyaghoz, a dokumentumokhoz közelebb hozzák az érdeklődőket. Így születtek a megyei és városi levéltári történelmi olvasókönyvek, amelyeket a tanár-szerzők iskolai történelmi olvasókönyvekké alakítottak szövegmagyarázattal, jegyzetekkel és az egyes forrásokra vonatkozó tanári kérdésekkel. E köteteket különösebb hozzákészítés nélkül használatba vehették a pedagógus kollegák, ha indíttatást éreztek a helytörténelmi ismeretek tanításához. Sajnos, megállapíthatjuk, hogy sokan „botfülűek” maradtak, nem érezték meg a helyismereti oktatásban rejlő érzelmi és tudást közvetítő lehetőségeket. Minden újat nehéz megvalósítani, még a fentieket is, jóllehet az 1990-es évek első felében a nemzeti alaptanterv ehhez lehetőséget adott, óraszámot biztosítva.

A levéltári indulás szép példáiként említhetjük Kanyar József kötetét,⁶⁹ megyénk-ből pedig Oltvai Ferenc munkáját,⁷⁰ valamint a Csongrád Megyei Levéltár gondozá-

⁶⁸ Az 1996. évi Országos Honismereti Akadémia meghívója. Honismereti Akadémia Csongrádon. = Délvilág, 1996. jún. 25.; Honismeret, 1996. 5. sz. 58-66., 6. sz. 3-13. 102-113.

⁶⁹ Kanyar József: Harminc nemzedék vallomása Somogyról. Kaposvár 1967/1989.

⁷⁰ Oltvai Ferenc: Szeged múltja írott emlékekben 1222-1945. Szeged. 1968.

sában és kiadásában megjelent „Csongrád megye évszázadai” című sorozat köteteit.⁷¹ Ezután sorra következtek az iskolai helytörténeti olvasókönyvek Szegvár, Csongrád, Vásárhely, Szeged és végül Makó múltjának földolgozásával.⁷² Ezen utóbbiról állapította meg a jeles tudós levéltáros és honismerő, a Békés megyei Szabó Ferenc, hogy a műfaj legjobbika. Ha a szerzők listáján végigtekintünk, számos egyesületi tagot és honismerőt találunk közöttük, ami szintén erőnk és elhivatottság-érzésünk bizonyítéka. Sajátosan új szemléletet tükröz a műfajon belül Vargáné Nagyfalusi Ilona elképzelése, aki munkatársaival nyolc témakört dolgozott fel az ún. Bíbic könyvekben, és ide kapcsolódó órákat tart az apátfalvi Szigetházban és erdei iskolában. A megyei módszertani központ pedig tanfolyamokat szervezett Bogdán Lajos vezetésével a helytörténeti oktatás témájában történelemtanárok számára, valamint pedagógiai programot alakítottak ki az ópusztaszeri emlékparkban. Több helyen, mint például Szegváron, helytörténeti órákat tartanak a falumúzeumban.

A fentiek eredményezték azt, hogy „Iskola és honismeret” címmel 2001-ben október 12. és 14. között Szegeden rendezték meg a harmadik konferenciát e tárgyban. A rendezvénynek a Szegedi Tudományegyetem tanárképző kara adott helyet. Az ünnepi megnyitó után a honismeret, a tudományok, valamint az oktatás összefüggéseiről hangzottak el előadások (Blazovich László, Csorba Csaba, Juhász Antal és Szövényi Zsolt), majd módszervásár következett. Másnap a fenti témában folytatódtak az előadások (Karácsonyi Molnár Erika, Szegfű László, Rácz Fodor Sándor, Besír Anna), délután pedig korreferátumok hangzottak el (Zakar Péter, Péter László, Fábiánné Szenczi Ibo-lya, Fehér Zoltán, Pintér Gábor, Dienes Dénes, Károlyi Attila). Az előadások az általános iskolai, a közép- és felsőfokú oktatás területéről szólva hangsúlyozták a honismeret oktatásának jelentőségét tapasztalatokat ismertetve és ajánlásokat felsorolva. Este Apátfalván tanulmányúton vettek részt a jelenlévők, ahol a Szigetház és a Bíbic könyveket mutatta be Vargáné Nagyfalusi Ilona, valamint Móricz Ágnes, a Pátfalváért egyesület elnöke. A tapasztalatcsere a hangulatos vacsorán oldottabb körülmények között folytatódott. A harmadik napon Ópusztaszerre látogattak el vendégeink, ahol az emlékpark pedagógiai programjával ismerkedtek meg, továbbá megtekintették a skanzen és az iskolamúzeumot Mészáros Ferenc kulturális munkatárs vezetésével.⁷³

⁷¹ I. Szerk. *Blazovich László*. Szeged, 1985., II. Szerk. *Géczi Lajos–Labádi Lajos–G. Tóth Ilona*. Szeged, 1987.; III. Szerk. *Nagy István*. Szeged, 1986.

⁷² *Gát László*: A csongrádi történeti olvasókönyv. Mozaikok Csongrád város történetéből. 1982, 5-224.; Források üzenete. Válogatott dokumentumok Csongrád város történetéből, 1075-1948. (Forrásgyűjtemény az általános és a középiskolák számára.) Szerk. *Georgiades Ildikó*. Csongrád, 2001.; *Mesél a szegvári határ*. Helytörténeti olvasókönyv a szegvári általános iskolások számára. Írta és szerkesztette: *Kovács Lajos*. Kiadja: a szegvári általános iskola és a szerző, 1993.; *Dr. Patariczáné Kelecsényi Magdolna–Szigeti János*: Lakóhelyünk Hódmezővásárhely. Szerk. *Kovács István–Kruzsliz István*. Hódmezővásárhely. 1998.; *Farkas Csaba*: *Mesélő* dokumentumok. Szeged története írott forrásokban. Szeged, Somogyi-könyvtár. 1999.; *Gilicze János–Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna*: *Város a Maros mentén*. Makó története a források tükrében. Szeged, 2002.

⁷³ A konferencia meghívója; Bogdán Lajos egyesületi történeti összefoglalója: <http://csm-honismeret.uw.hu>.

Az ismeretek közvetítésének a könyvek mindig egyik legfontosabb eszközét jelentették. A helytörténet eseményeinek átadásában nem nélkülözhetők a települések történetét feldolgozó monográfiák,⁷⁴ a fentebb említett olvasókönyvek sem készültek volna el nélkülük. Azon idő tájt, az 1960-as években, amikor elindult a honismereti mozgalom, lehetőség nyílt e munkálatok megkezdésére. Régióinkban e tekintetben Békés megye járt az élen, majd hamarosan felzárkóztak megyénk települései. Mindez nem véletlen, mert a monográfiák írása nagy múltra tekint vissza az egész Alföldön. Ha számadatokat nézünk, ebben előbbre járunk, mint országunk más tájegységei. Megyénkben ma úgy áll a helyzet, hogy a 20. század második felében a 62 település (falu és város) közül 33-nak – több mint a felének – készült el, vagy készülően van monográfiája, sok esetben példaadó előzményeket követve. A törökkor sívár 150 éve után az élni akarás jegyében született újra számos település. Az újszülöttek kezdték keresni múltjukat, azokat a pontokat, amelyekhez köthető későbbi történetük, amelynek forrásai már folyamatos fondokban megtalálhatóak a levéltárakban.

A helytörténeti kutatás és a honismerő szemlélet egymást erősítette megyénkben. A kettő szoros összefüggését példázza, hogy a honismerők nagy és kis települések monográfiáiban egyaránt dolgoztak hol szerzőként, hol szerkesztőként, hol mindkét munkát ellátták. Impozáns teljesítmény. Ha végigtekintünk a listán, világosan láthatjuk, hogy mozgalmunk, egyik legerősebb ágát, vagy munkaterületét jelenti, a helytörténetírás és a monográfiák világa. Sok honismerőből lett helytörténetíró, és helytörténetíróból honismerő. Példákkal nem szaporítjuk e tanulmány sorait, tekintsük végig a jegyzetben szereplő listát, önmagáért beszél.

Egyesületünknek ugyancsak a Honismereti Szövetséghez való kötődését fejezi ki az, hogy bekapcsolódott az országos szervezésű, jelentős történeti évfordulókhoz kötődő vetélkedő sorozatokba. Ma már elmondhatjuk, hogy ezek a rendezvények az ismeretek gyarapodásán túl, amelyet a versenyzők és az őket felkészítő tanárok nyertek a készülés során, a honismereti mozgalmat élesztették és erősítették. A versenyzők és tanáraik örömeiben osztoztak a szervezők, akik a megyei és területi versenyeket bonyolították. A Szövetség és az egyesületek országos megjelenítését, és az egész mozgalom egységesítésének a célját szolgálták a versenyek. Tegyük hozzá középiskolai tanári tapasztalattal, hogy az egymás utáni években többször rendezett vetélkedők könnyen kifárasztják a résztvevőket, ez a mi versenyünket is jellemezte. Éppen jó időben döntött a Szövetség befejezésükről. Példaként említjük: megyénk számos középiskolájából sok csapat indult korábban, az utolsón már csak 24-en vettek részt. Az öt sorozatból háromban a döntőig jutottak csapataink. Az Emese álma (1994-1996) harmadik évi országos döntőjében 12. lett a makói József Attila Gimnázium csapata. 2000-ben a Fölkelt a napunk, Szent István kora című versenyben a szegedi Dugonics András Gimnázium csapata ért el 2. helyezést, 2005-ben a Hős Rákóczi népe vetélke-

---

⁷⁴ A monográfiák listája a Függelékben csatolva.

dőn a makói József Attila Gimnázium csapata 3. helyezést ért el. A makói csapatok felkészítő tanáraként Pál Lászlóné Szabó Zsuzsannát, a szegediek vezetőjeként Károlyi Attilát tisztelhetjük, mindketten egyesületünk tagjai. Az előbbi érdeme, hogy az eredményeken túl sok csapatot szerepeltetett eredményesen a versenyeken. Gergelyné Bodó Mária is a megyei döntőig jutott el több csapatával.⁷⁵

2009 tavaszán a csongrádiak kezdeményezésére általános iskolások számára megyei honismereti verseny szervezése kezdődött, amely új lendületet ad a fiatalok honismereti nevelésének, a hagyományok átadásának. Rostáné Hajdú Erzsébet és Csongrád város közművelődési intézményeinek lelkes munkatársai, valamint egyesületünk tagjai jelentős szervező munkájukkal, Csongrád megye és Csongrád város önkormányzatai pénzügyi támogatással, a Csongrád Megyei Levéltár könyvadományokkal járul hozzá a hagyományra való, a megye különböző településeiről érkező iskolásoknak élményeket és ismereteket adó vetélkedők sikeréhez.

Immáron négy évtizede országos hatósugarú, hagyományos módon szervezett nagy rendezvénysorozat az Országos Honismereti Akadémia, amely átfogja és összeköti a tagságot, valamint összekapcsolja az egyesületeket. Tudományos, kulturális, hagyományőrző, valamint értékeket mentő, ápoló és továbbvivő fórum. Egyúttal a hazai és határon túli magyarok egymás megismerését biztosító, szerető baráti összejövedele. Egyesületünk minden évben 10-15 fővel képviselteti magát az akadémiákon, ahol a szövetség kitüntetéseit is átadják. Az előadásorozatokon felolvasásaikkal rendszeresen szerepelnek tagtársaink.⁷⁶ Az Ifjúsági Honismereti Akadémiákon ugyancsak állandó jelenlévők fiataljaink, a lehetőségektől függően általában három-öt fővel vesznek részt, és színvonalas előadásokat tartanak. Nagyfalusi Ágnes pedig a Szövetség elismerő oklevéllel jutalmazta, miután kilenc alkalommal eredményesen vett részt az ifjúsági akadémián.⁷⁷ A Szövetséggel folytatott kapcsolatok formájaként tartjuk számon, hogy rendszeresen jelennek meg tagtársaink tollából írások a Honismeretben, és két alkalommal – 2008-ban és 2010-ben – a szerkesztőbizottság Szegeden tartotta ülését.

Részben szövetségi, részben helyi kezdeményezésként egyesületünk felvette a kapcsolatot a határ menti romániai és szerbiai magyar honismereti egyesületekkel és szervezetekkel. Károlyi Attila két alkalommal szervezett találkozót Szegeden, amelyekre aradi, temesvári és szabadkai kollegáink jöttek el 2008-ban és 2009-ben. 2010-ben Bodó Barnáék számára könyvbemutatót szerveztünk Szegeden, a temesvári líceumról szóló kötetet pedig Gergelyné Bodó Mária ismertette a Szeged című folyóiratban. A szomszédokkal folytatott kapcsolattartásról szólva nem feledkezhetünk meg arról, hogy a rendezvényeket csak sikeres pályázatokkal lehetett megvalósítani, és Károlyi Attila mögött házigazdaként ott állt a Dugonics András Piarista Gimnázium.

⁷⁵ Bogdán Lajos egyesülettörténeti összefoglalója, Pál Lászlóné visszaemlékezése.

⁷⁶ Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna előadása e kötetben.

⁷⁷ Bogdán Lajos egyesülettörténeti összefoglalója.

Az egyesület maga – folytatva az 1990 előtti gyakorlatot – évente megyei honismereti napot rendez. A csanádpalotai napon megismerhettük Kálmány Lajos jeles néprajzi gyűjtő munkásságát, 2002-ben pedig a magyar-szlovák lakosságcsere egyezmény 35. évfordulójáról emlékeztünk meg Ambrózfalván. A mienk volt az egyedüli olyan rendezvény, ahol az embert próbáló eseményt átélt személyek emlékeiket elmesélve tevékenyen kapcsolódtak be az ülés munkájába. A nagy csanádi síkon rejtőző kis település lakói, magyarok és szlovákok máig hordják lelkükben a gyötrő élményeket. Mi pedig megtudtuk, hogy a kitelepült szlovákok éppen úgy nem érezték magukat otthon új hazájukban, mint az idetelepített magyarok. A történelem vihara átgázolt ártatlanokon. Mindszenten, Kiszomboron, Vásárhelyen és más helyeken tett látogatásaink ugyancsak emlékeztetések maradnak számunkra. E témakörben említjük meg a honismeret napjának (Bél Mátyás születésnapja) rendezvényeit, amelyek sorozatáról külön írás jelenik meg kötetünkben.

Fontos kiemelniük egyesületünk értékmegőrző munkájának egyik igen látványos területét, azt, hogy tagjaink közül többen létrehoztak és ma is kezelnek honismereti gyűjteményeket; Tápén Molnár Mária, Csanádpalotán Nagyfalusi Istvánné, Újszentivánon Veszelinov Dánielné, Pitvaroson Tószegi Gyuláné és a pitvarosi honismereti kör tagjai, Apátfalván Vargáné Nagyfalusi Ilona, Kiszomboron Endrész Erzsébet és Óföldéákon Vass József. A gyűjtemények bemutatása kötetünkben külön fejezetet kap.

Egyesületünk civil közösséggé formálódásának új szintjét mutatják a többnapos határon túli helytörténeti tanulmányi kirándulások. Délvidék, Kárpátalja, Galícia történelmi, irodalomtörténeti, építészeti és földrajzi kincseinek mélyebb megismerése mellett a honismerők a közös utazás során egymással és a társszervezetek tagjaival is gondolatokat, tapasztalatokat, ötleteket cserélnek, amelyek gazdagabbá, színesebbé teszik a közösségi életet, a közös élmények pedig összetartó erőt jelentenek. Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy bővítvén programjainkat egyes művészi adottságokkal megáldott tagtársaink alkotásaiból kiállításokat rendezünk. 2010-ben Ormos Zsuzsanna és Kruzslíc István alkotásainak kiállításában gyönyörködhettünk, és babakiállítást szerveztünk Veszelinov Dánielné és Fülöpné Hajdú Margit Piroska részére.

Helyismereti és helytörténeti napokat más szervezetekkel közösen is rendeztünk. Ilyenek a Csongrád Megyei Levéltári Napok rendezvényei és az „Elpusztult és pusztuló magyar falvakért egyesület” emlékjel és emlékoszlop avatásai. Róluk itt nem ejtünk szót, mert részletes leírások mutatják be őket kötetünkben. Emlékjelek állítását, mint Kasznár Tóth Emmáét Mindszenten (2001. december 4.) és Váry Gellértét Csongrádon (2005. április 2.) magunk kezdeményeztük élesztve az elődeink emlékét és erősítve egyesületünket. Nem egy alkalommal rendeztünk tagtársaink megjelent kötetei számára könyvbemutatókat, amelyek felsorolásától most eltekintünk.

Elődeink és egyesületünk történetét dióhéjban mutattuk be jelen írásunkban. A leírtak mellett sok személyről és eseményről nem esett szó. A múltat teljes egészében „visszaperelni” nem lehet. Bízunk azonban abban, hogy mások kedvet kapnak írásbe-

li megörökítésükhöz. Jelen írás célja egy átfogó kép megrajzolása talán valamennyire sikerült.⁷⁸ Egyesületünk nem létezne, ha a tagtársak és a velünk rokonszenvezők példát adva utódaink számára nem éreznének belső indítást a honismerő tevékenységhez. Az emelkedett lélekkel végzett alkotó munka egyesületünk, valamint a helyi közösségek erősítését szolgálja és nemesíti, továbbá gazdagítja azok lelkét, akik végzik. Közben tette kész emberek lesznek, akikből soha nem rendelkezünk elegendő számmal. Hosszú távon elismerik e munkát azok a közösségek, amelyekért végezzük. Jelzi ezt a több tagtársunknak adományozott díszpolgári cím, valamint a sok egyéb települési és szövetségi elismerés.

BLAZOVICH LÁSZLÓ

FÜGGELÉK

- Algyő és népe. Tanulmányok. Szerk. *Hegyi András*. Somogyi-könyvtár, Szeged, 1987.
- Apátfalva. Írta: *Tóth Ferenc*. Szerk. *Blazovich László*. Száz magyar falu könyvesháza. Bp., 2000.
- Ásotthalom krónikája. Szerk. *Arany József*. Ásotthalom, Önkormányzat, 2008.
- Csengele krónikája. Szerk. *Molnár Mihály*. Csengele, 2004.
- Deszk története és néprajza. Szerk. *Hegyi András*; társszerk. *Székely Lajos*. Deszk, Községi Tanács, 1984.
- Dóc története és monográfiája. Írta és szerk. *Lele Ferenc*. Dóc, Önkormányzat, 2000.
- Doma homokján. Fejezetek Domaszék történetéből. Írta: *Bálint Ibolya*. Domaszék, Önkormányzat, 2001.
- Földeák. Írta: *Gilicze János* és *Schmidt József*. Szerk. *Blazovich László*. Száz magyar falu könyvesháza, Bp., 2001.
- Hódmezővásárhely története. Főszerk.: *Nagy István*. Városi Tanács, 1984-1993.
1. Hódmezővásárhely története a legrégebb időkől a polgári forradalomig. Szerk. *Szigeti János*. 1984.
  - 2/1-2. A polgári forradalomtól az őszirózsás forradalomig, 1848-1918. Szerk. *Kovács István*, *Kruszlicz István Gábor*, *Szigeti János*. 1993.
- Királyhegyes. Szerk. *Török József*. Csongrád Megyei Tanács, Művelődési Központ, Szeged, 1990.
- Tanulmányok Kistelek történetéből és népéletéből. Szerk. *Juhász Antal*. Kistelek, 1976.
- Kistelek története: a kezdetektől 1970-ig. Szerk. *Blazovich László*. Csongrád Megyei Levéltár; Önkormányzat, Szeged, 1991-1992.
- Kiskundorozsma. Szerk. *Kövér Lajos*, *Tóth Sándor László*. Somogyi-könyvtár, Szeged, 1995.
- 100 éves Kübekháza: 1844-1944. Írta: *Juhász Kálmán*. Kübekháza, 1944.
- Magyarcsanád. Írta: *Marjanucz László*. Szerk. *Blazovich László*. Száz magyar falu könyvesháza, Bp., 2000.
- Makó monográfiája. Főszerk. *Tóth Ferenc*. Makó, Önkormányzat, 1992-2002.
1. Makó régi térképei. Írta: *Tóth Ferenc*. 1992.
  2. A makói hagyma. Írta: *Tóth Ferenc*. 1998.
  3. Makó néprajza, Szerk. *Tóth Ferenc*. 2008.
  4. Makó története a kezdetektől 1849-ig. Szerk. *Blazovich László*. 1993.

⁷⁸ A tanulmány forrásainak, valamint az adatoknak és a szakirodalomnak az összegyűjtésében nyújtott segítségért köszönetet mondok Ősz Károlynak, Szerdahelyi Pétermének és Pál Lászlóné Szabó Zsuzsannának.

5. Makó története 1849-től 1920-ig. Szerk. *Tóth Ferenc*. 2002.
6. Makó története 1920-tól 1944-ig. Szerk. *Tóth Ferenc*. 2002.
- Maroslele község monográfiája. Írta: *Halmágyi Pál, Rozsnyai János, Süli Attila*. Szerk. *Rozsnyai János*. Általános Művelődési Központ, Maroslele, 2000.
- Mártély. Írta: *Herczeg Mihály és Kruzslicz István Gábor*. Szerk. *Blazovich László*. Száz magyar falu könyvesháza, Bp., 2000.
- Mindszent története és népélete. Szerk.: *Juhász Antal*. Mindszent, Önkormányzat, 1996.
- Mórahalom: a település földje és népe. Szerk. *Juhász Antal*. Mórahalom, Önkormányzat, 1992.
- Nagymágocs: Fejezetek a község történetéből. 1-2. Szerk. *Blaskó Jánosné, Bodrits István*. Nagymágocs, Nagyközségi Tanács, 1989-1990.
- Ópusztaszer. Írta: *Vályi Katalin és Zombori István*. Szerk. *Blazovich László*. Száz magyar falu könyvesháza, Bp., 2000.
- Öttömös: a település földje és népe. Szerk. *Juhász Antal*. Öttömös, Önkormányzat, 2008.
- Pitvarosi tanulmányok. Írta: *Komoly Pál*. Csongrád Megyei Múzeumok Igazgatósága, Szeged, 1992.
- Pusztaszer története. Írta: *Nagy Józsefné Pintér Eszter*. Pusztaszer, Önkormányzat, 1996.
- Röszke földje és népe. Szerk. *Péter László*. Szeged, Önkormányzat, 1996.
- Rúzsza története és népélete. Szerk. *Marjanucz László*. Rúzsza Község Képviselőtestülete, Szeged, 2001.
- Sándorfalva története és népélete. Szerk. *Darázs Sándor*. Átdolgozta: *Juhász Antal, Szabó Magdolna, Sz. Simon István*. Sándorfalva, Önkormányzat, 1999.
- Szatymaz földje és népe. Szerk. *Péter László*. Szatymaz, Önkormányzat, 2002.
- Szeged története. Szerkbiz. *Papp Gyula* et al. Sorozatszerk. 1991-től *Kristó Gyula*. Somogyi-könyvtár, Szeged, 1983-2010.
1. A kezdetektől 1686-ig. Szerk. *Kristó Gyula*. 1983.
  2. 1686-1849. Szerk. *Farkas József*. 1985.
  - 3/1. 1849-1919. Szerk. *Gaál Endre*. 1991.
  - 3/2. 1849-1919. Szerk. *Gaál Endre*. 1991.
  4. 1919-1944. Szerk. *Serfőző Lajos*. 1994.
  5. 1945-1990. Szerk. *Blazovich László*. Csongrád Megyei Levéltár, 2010.
- Kronológia a kezdetektől 1944-ig. Szerk. *Kristó Gyula*. 1992.
- Tápé története és néprajza. Szerk. *Juhász Antal*, társszerk. *Ilia Mihály*. Tápé, 1971.
- Tiszasziget története. Szerk. *Gárgyánné Lampert Magdolna*. Tiszasziget, Önkormányzat, 2000.
- Újszentiván története. Írta *Vecsernyés János*. Szerk. *Blazovich László*. Újszentiván, 2006.
- Zákányszék földje és népe az ezredfordulón. Szerk. *Duró Annamária*. Zákányszék, Önkormányzat, 2001.

A honismeret oktatásának gyökerei Szeged szabad királyi város iparostanonc-iskolájában

A honismereti mozgalom 2010-ben ünnepelte ötvenéves évfordulóját, gyökerei azonban korábbiak. A hon megismertetésének igénye már az 1868-as Eötvös-féle népiskolai törvényben, és az ennek nyomán létesülő iskolákban megjelenik, ha azok „jó” iskolák; ha azokban olyan igazgatók és tanárok dolgoznak, akik szívükön viselik a hon szeretetét és a hon értékeinek megismertetését. Ilyen iskola volt a polgári Magyarországon megalakuló iskolák közül 1884-től a *Szeged Városi Ipariskola*, későbbi nevén *Szeged Szabad Királyi Város Iparostanonciskolája*.

Az Eötvös-féle tantervben már megjelentek helyismereti elemek 1868-ban. Eötvös József utóda, Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter 1884-ben kiadott tantervében a következőket olvashatjuk az első évfolyam számára előírt olvasmányok között: „a hazai történelemből vett egyes fontosabb eseményekről szóljon”. A második évfolyam olvasmányai a következők legyenek: a hazai történelemből egyes szakaszok; a hazai földrajzból; természettan köréből; a magyar alkotmányból, polgári jogok és kötelességek; ide tartoznak kiváló szemelvények a magyar költőkből.”¹ A Szeged Városi Ipariskola a történelmi Magyarország délvidékéről is gyűjtötte a tanoncokat, s igazgatója, Ivánkovits János 1885-ben, a második tanév végén ezt írja: „A szegedi iparos tanulók iskolája nemcsak azon nemes föladatnak felel meg, hogy a jövő iparosainak képzettségi fokát emelje, de azon kívül olyan fontos nemzeti missziót is teljesít, amit külön kiemelnünk elodázhatatlan kötelesség, és ez az, hogy szeretett hazánk nyelvét, a magyar nyelvet ismerteti, tanítja a vidéki és többnyire német ajkú tanulók között.”²

A hon megismerése jelenti a magyar nyelv megismerését, s jelenti a különböző iskolai megemlékezéseket a magyar történelem jeles eseményeiről. Ebben az iskolában 1895-től emlékeznek meg az 1848-as márciusi forradalomról. (Igaz, az ünneplés időnként eltorzult, hiszen a Rákosi-korszak kommunisztái saját hatalmuk megerősítésére akarták felhasználni a forradalom eszméit.) A hon megismerése a feladata az iskolák önképzőköreinek is. A cserkészcsapat, az iskolaújság és a különböző helyi és magyarországi kirándulások szintén a hon megismerését segítették elő.

Lássuk, hogyan zajlott mindez ebben az iskolában!

¹ Az iparos tanulók iskolai szervezete. Kiadott a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1884-ik évi rendeletéből.

² A Szeged Városi Ipariskola Értesítője, 1884-85.

1895-ben Firbás Nándor lett a Szeged Szab. Kir. Város Iparostanonciskolája igazgatóhelyettese, majd igazgatója huszonkilenc éven át. Végig fontosnak tartotta a tanoncok hazafias nevelését. „Mint a lefolyt tanév történetének egyik kiváló momentumát ki kell továbbá emelnem azt, hogy a tanulók önértetének emelése, a hazafias érzés fejlesztése és biztosítása, lelki világuk szelíddé tétele céljából iskolai ünnepélyeket rendeztünk, melyeknek másrészt az is volt a céljuk, hogy iskolánkat a tőle még mindig idegenkedő körökkel megkedveltessük, s megmutassuk azt, hogy a vezetésünkre bízott ifjak nemcsak az egyes tanulmányokban tudnak szép előmenetelt felmutatni, hanem képesek vagyunk belőlük édes magyar hazánknak derék, megbízható honfiakat és művelt iparosokat nevelni.”³

Már az 1895-96-os tanévben két ünnepélyt rendezett az iskola. Az elsőt március 15-én, a szabadságharc emléknapján. Március 15-ét az iskola tanulói ebben a tanévben ünnepelték először. Mivel az iskola 16 osztálya a város különböző pontjain lévő elemi iskolák épületeiben volt elhelyezve, minden városrészben külön-külön tartották meg az iskolai ünnepséget, egyszerre négy helyen. A belvárosban megtartott ünnepélyen jelen volt a királyi tanfelügyelő és a felügyelőbizottsági elnök is. Minden iskolaépületben lelkesen szavalták a tanulók a nekik kiosztott költeményeket s az iskola egy-egy tanára mondott beszédet. Fényes ünnepséget tartottak 1896 júniusában a millennium tiszteletére. Annak ellenére, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter a millenniumi iskolai ünnepélyeket az iparostanonc-iskolákban nem tette kötelezővé, a tantestület a diáksággal mégis ünnepelt. Az ünnepélyt jelenlétével a szegedi tankerületi királyi főigazgató és Szeged alpolgármestere is megtisztelte. A fiúiskola tanulóiból álló énekkart az iskola egyik tanárának harmóniumjátéka kísérte. Előadták a Himnuszt, a Honfidalt és a Szózatot. A felügyelő bizottság elnöke mondta el a megnyitó beszédet, majd Vass Mátyás, az intézet kiváló tanítója mondta el az ünnepi beszédet, szót ejtve a honfoglalásról s Magyarország ezeréves történetéről. Az ünnepséget az igazgató beszéde zárta. A jelenlévők meggyőződhetnek arról, hogy „cél tudatos vezetés mellett, az iparostanoncokkal is fényes sikereket lehet elérni”.⁴ A különböző városrészekben elhelyezett osztályok szintén ugyanebben az időben ünnepeltek. Minden iskolaépületben más műsort adtak elő. A rókusiban a következőt: „Hymnus, éneklük az összes növendékek. Megnyitó beszéd. A magyar nemzet ezeréves története, előadja Magyar Imre tanító. Árpád Petőfi Sándortól. Ezer év Inczedy Lászlótól, szavalat. Magyarország, Pósa Lajostól, szavalat. Háromszínű a nemzeti lobogó, éneklük az összes tanuló. Ki volt nagyobb? Tóth Kálmántól, szavalat. Álld meg helyedet! Versényi Györgytől, szavalat. A magyar zászló, Vaszary B-től, szavalat. Befejező beszéd. Szózat, éneklük az összes tanulók.”

Az 1896-97-es tanévben az iskola történetében másodszor ünnepelték meg március 15-ét, külön minden iskolaépületben. Az ünnepségen jelen volt az országos iparok-

³ Szeged Városi Iparos-tanulók Iskolája Értesítője, 1895-96.

⁴ Szeged Városi Iparos-tanulók Iskolája Értesítője, 1895-96.

tatási főigazgató, Szeged város alpolgármestere, a királyi tanfelügyelő, a város főkapitánya, az ipartestületi elnök és alelnök, az iskola felügyelő bizottságának elnöke, valamint számos iparos. „Az előkelő közönség, a Vass Mátyás veterán pedagógusnak ajkairól elhangzott hazafias díszbeszéd, a szavalatok és énekszámok láthatólag jótékonyan hatottak iparos tanulóink lelki világára, miáltal egyrészt sikerült bennük a hazaszeretet érzetét ébreszteni, másrészt pedig meggyőztük iparosainkat arról, hogy mily fontos kultúr missziót végez iskolánk.”⁵ A tanév tanítási óráin a tanárok Magyarország történelmének nevezetesebb eseményeiről, pl. a koronázási évfordulóról és a millenniumról is szóltak.

Az 1897-98-as tanévben is két iskolai ünnepséget tartottak. Az elsőt októberben annak öröme, hogy az uralkodó tíz történelmi vonatkozású szoborral ajándékozta meg Magyarországot. Az ünnepélyen Vass Mátyás tanító mutatta be a tíz szobrot, majd pedig néhány szavalat, a Himnusz, Szózat s az igazgató beszéde következett. A másik ünnepséget március 15-e tiszteletére rendezték. Erzsébet királyné 1898 őszén bekövetkezett halála után az évi első ünnepséget Erzsébet halála alkalmából rendezték, majd minden év novemberében, sokszor gyászmisével, ünnepi szónoklattal, szavalatokkal és énekekkel. 1903-ban az ünnepi szónoklatot Móra Ferenc mondta el, aki akkor az iskola tanára volt. A második ünnepségre tavasszal, március 15-e alkalmából került sor.

Az 1898-99-es tanévben alakult a szegedi iparostanonc-iskola önképzőköre. Nagyon sok iskola nem büszkélkedhetett ilyen szerveződéssel, de a szegedi tanonciskola igen. Kezdetben a lelkes Vass Mátyás tanító tartott történelmi előadásokat a magyar történelem egyes korszakairól. De az önképzőkör keretében folyt a magyar zsinórozási tanfolyam munkálkodása is az egyik szabómester szakavatott vezetése mellett. Az elkészített munkáikat a tanulók rajzkiállításon mutatták be. Az igazgató így értékelte a tanfolyamot: „A ruházkodás ezen tisztán magyar motívumai annyira feledésbe mentek, hogy azok felelevenítése már csak a nemzeti viselet szempontjából is felelősséges.”⁶ Az önképzőkör 1901-ben Vörösmarty Mihály születésének százéves évfordulója emlékére hazafias ünnepélyt rendezett. Az emlékünnepély a Himnusz eléneklésével kezdődött, amelyet a kör jól szervezett énekkara adott elő. Az igazgató megnyitó beszéde után Vass Mátyás méltatta Vörösmarty Mihály munkásságát. Ezután az önképzőkör hat tagja szavalt Vörösmarty-költeményeket. 1902 februárjában Eötvös József költő, író, politikus halálának évfordulójáról emlékezett meg az önképzőkör. 1904-ben Jókai Mór halála kapcsán a nagy regényíróról szóltak. Az önképzőkör előadások a következő években is folytatódtak. A szakmai előadásokon kívül pl. az 1848-49-es Erdélyről. Az iskola a legjobb tanulóknak jutalomkönyvként Petőfi Sándor összes költeményeit vagy a Hatszáz magyar nemzeti dal című szavalkönyvet adta.

⁵ Szeged Szab. Kir. Város Iparostanonc-Iskolája Évkönyve, 1896-97.

⁶ Szeged Szab. Kir. Város Iparostanonc-Iskolája Évkönyve, 1899-1900.

A tanulók számára az 1913-14-es tanévben tudtak tanulmányi kirándulást szervezni. A résztvevők a szakmai programok után Budapesten megnézték Kossuth, Bathyány, Deák, Munkácsy, Jókai és más nagyjaink sírját. Megtekintették a Szent István Bazilikát, az Országházat, a királyi várat, az Erzsébet múzeumot. A következő tanévben is szerveztek tanulmányi kirándulást, de az I. világháború hosszú időre megakasztotta az ilyen tanulmányutak meg a nagyobb szabású ünnepek szervezését.

A honismereti mozgalom szárnybontogatása az 1930-as években folytatódott, amikor Magyarországon Teleki Pál geográfus és Györffy István etnográfus professzorok irányításával kibontakozott a táj- és népkutató mozgalom. Részben a cserkészethez, részben pedig Teleki intézetéhez, illetve a Néprajzi Múzeumhoz kapcsolódóan megindult a magyar hagyományok feltárása. Szeged Szabad Királyi Város Iparostanonc Iskolájában az 1926. októberi tantestületi ülésen vetette fel Antal Dénes igazgató, hogy iskolai cserkészcsapatot kellene szervezni. A cserkészcsapat létrejött, és egy-egy rövidebb szünettel a második világháborúig működött. A cserkészcsapat irányítása ugyanúgy egy-egy tanár órán kívüli tevékenységei közé tartozott, mint pl. a szertárak, az ifjúsági kör, az énekkar, a zenekar, a vöröskereszt patronálása. Miután 1930-tól főhivatású (mai szóval kinevezett) állások is kialakultak az iskolában, esküt kellett tenniük állásuk elfoglalásakor a tanároknak, amely így hangzott: „a tanítói tisztemmel járó kötelességeket mindenkor lelkiismeretesen, híven és pontosan teljesítem és a gondjaimra bízott ifjúságot a magyar haza szeretetében és vallás-erkölcsös szellemben fogom nevelni.”⁷

1938-tól két éven át az iskola tantestülete kiadott egy lapot *Ifjú Iparos* címmel, amelynek kiadója Antal Dénes igazgató, szerkesztője Babiczky Ede tanár volt. Az iskolaújság nemes céllal jelent meg: „A lap megindításánál az a cél lebegett szemünk előtt, hogy az iparostanonc kezébe oly olcsó lapot adjunk, mely csak olyan cikkeket, közleményeket hoz, melyek őt szórakoztatják, tanítják, művelt iparossá és jó hazafivá tehetik. De másrészt ezen lap által ki akarjuk ütni az ifjú kezéből a már gomba módra elszaporodott rémregényeket, és ezek helyébe nemesebb erkölcsi tartamú és hasznosabb oktató célt szolgáló olvasmányt óhajtottunk kezébe adni.”

Az 1941-42-es tanévben is több iskolai ünnepséget rendeztek. Rögtön az évnyitón a Széchenyi Istvánról szóló ünnepi beszéd mellett a növendékek szavaltak, jelenetet adtak elő, és a Himnuszt énekelték. Október 6-án megemlékeztek az aradi vértanúról. December 6-án Horthy Miklós kormányzót jelképesen köszöntötték névnapján, majd az ünnepség vidámabb mikulásozással ért véget. Március 15-én délelőtt a Kossuth-szobor előtt mondott ünnepi beszédet Babiczky Ede igazgató. Délután műsort adtak a diákok. Elszavalták a Nemzeti dalt, Ady: Fölszállott a páva, Juhász Gyula: Tápéi Krisztus, József Attila Anyám című verseit. Az egyik tanuló szájharmonikán magyar nótákat játszott. Mindezt népi játékok követték: Egyszer egy királyfi, Bíró fia, Csáki bíró. Májusban megemlékeztek az Anyák napjáról, a szegedi Hősök kapujánál

⁷ CSML Szegedi Iparostanonciskola iratai, 667/1930-1931.

a hősi halottakról. Az évzárón az igazgató mondott ünnepi beszédet. Ezeket a megemlékezéseket a második világháború végéig megtartották. A műsorok szereplői legtöbbször a fiúból álló Törzscsapatból és a lányokból álló Honleányok törzscsapatából tevődött össze. (1932-től a tanonc lányok is a fiú tanonciskola igazgatása alá kerültek.) Az 1943-44-es tanévben, ahogy a II. világháború éveiben minden iskolában, így ebben is igen fontos a valláserkölcsi és hazafias nevelés, a nyelvvédő tevékenység, a nemzeti zászló kultuszának elmélyülése.

A második világháború után, 1947-48-tól újra ta tanulók. 1948-ban Kopasz Márta tanárnő azt javasolta, hogy minden vasárnap délelőtt sétáljanak a városban, így szakszerű vezetéssel Szeged múzeumait és egyéb látnivalóit tekinthetik meg a tanulók. 1948-tól a Kommunisták Pártja megkezdte március 15-e kisajátítását. 1947-ben az iskolában megalakult a 48-as Ifjúsági Bizottság. 1948-ban ebben az iskolában például az államosítást így indokolták az 1848-as magyar forradalommal: „A szegedi szakirányú iparostanonc-iskola ifjúsága a mai napon tartott megbeszélésén az alábbi határozatot hozta: A centenáriumi évvel elérkezettnek látja az időt, hogy az 1848-as ifjúság száz évvel ezelőtti követelése megvalósuljon, valóságos formát öltjön, hogy a nép érdekében nevelésügyünk is felzárkózzék társadalmi, gazdasági és politikai fejlődésünk mellé.”⁸ A pártállam igyekezett kisajátítani 1848 eszméjét. Nem tudta.

Az 1960-as években a Népfront égisze alatt elindult a honismereti mozgalom. Az akkor már MŰM 600. sz. Ipari Szakmunkástanuló Intézet nevű iskolában pl. megindul a népi tárgyak gyűjtése. Az iskolában máig látható néprajzi gyűjtemény Fekete Jenő tanár úr és szorgalmas tanítványai gyűjtőmunkájának köszönhető. A 2001-től vezetésem alatt működő iskolai *Honismereti Kör* pedig ezt a hagyományt folytatja. Ennek munkájáról a *Honismeret* folyóirat több számában, és ebben a kötetben számolok be.⁹

GERGELYNÉ BODÓ MÁRIA

⁸ CSML Szeged Városi Községi Iparostanonciskola ir. Határozat, 1948. jún. 2.

⁹ Felhasznált források és szakirodalom: *Balogh Mihály*: Honismeret az alsó fokú tantervekben az Eötvös-féle népiskolai törvénytől az 1948-as államosításig. In: *Hagyományátadás, a Honismereti Szövetség folyóirata, a Honismeret különszáma*, 2010. - *Emlékkönyv Szeged Szabad Királyi Város Iparostanonc-iskolája és a belőle létrejött Szeged-Móravárosi Szakközép- és Szakiskola 125 éves jubileumára, szerkesztette Gergelyné Bodó Mária*, Szeged 2009. - *Kováts Dániel*: A honismereti mozgalom alapja a jó iskola. In: *Honismeret* 2010. 4. sz. - *Pukánszky Béla-Németh András*: Neveléstörténet III. - Szeged Szabad Királyi Város Iparostanonc-iskolája Évkönyvek. - Szegedi Iparostanonc-iskola iratai, 1-12. doboz. Csongrád Megyei Levéltár, Szeged Szabad Királyi Város Iparostanonc-iskolája, VIII.199. - Szeged Városi Községi Iparostanonc-iskola iratai 1945-1948. Csongrád Megyei Levéltár, XXVI. 610.

A Csongrád Megyei Honismereti Híradó

A Csongrád Megyei Honismereti Bizottság – amely a Hazafias Népfront kezdeményezésére jött létre 1969. március 20-án – első ülései egyikén vetődött fel egy megyei honismereti kiadvány létrehozásának gondolata. Hamarosan megegyezett a Csongrád Megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya, a Megyei Művelődési és Módszertani Központ, valamint a Hazafias Népfront Csongrád Megyei Bizottsága abban, hogy közösen vállalják egy évente megjelenő kiadvány költségeit, mely a *Csongrád Megyei Honismereti Híradó* címet kapta. Az első szám 1970-ben jelent meg. Céljának egyrészt a nem hivatásos kutatók, honismereti gyűjtők munkája javának közreadását, másrészt a helyismereti kutatások újabb eredményeiről, a szakkörök kezdeményezéseiről, tevékenységéről adandó tájékoztatást jelölték meg, így elsősorban a honismereti kutatóknak nyújtott fórumot. Ugyanakkor – a létrehozók szándéka szerint – nem kívánt tudományos igényű helyismereti folyóirat lenni. Ám, ha a megjelent számokat lapozgatjuk, úgy találjuk, hogy számos helytörténeti és néprajzi írás, pályamunka forrásértékűnek számít.

Az 1970. évben megjelent első és 1991. évben utolsóként megjelent számok, összesen 18 kötet létrehozása a következő intézményeknek és személyeknek köszönhető. Kiadó és finanszírozó: 1970 és 1973 között: a Hazafias Népfront (HNF) Megyei Bizottsága, a Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya és a Megyei Művelődésügyi és Módszertani Központ; 1975 és 1982 között: a HNF Megyei Bizottsága és a Megyei Továbbképzési és Módszertani Intézet; 1983 és 1989 között: a HNF Megyei Bizottsága és a Megyei Tanács Művelődési Központja; 1990 és 1991 között a Megyei Művelődési Központ és a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület.

A szerkesztés munkáját 3-6 fő végezte. Az elsónél hatan, 1989-től hárman (dr. Juhász Antal, dr. Ósz Károly, Radocsai Ferenc) vettek részt a szerkesztésben. A szerkesztők név és alkalom szerint: Boros József 4 alkalommal, dr. Börcsök Vince 9 alkalommal, dr. Hajdú Géza egy alkalommal, dr. Hegyi András 11 alkalommal, dr. Juhász Antal minden alkalommal, dr. Ledniczky András 2 alkalommal, Ormos Gerő egy alkalommal, dr. Ósz Károly 10 alkalommal, Radocsai Ferenc 9 alkalommal, Szigeti György 5 alkalommal. A grafikai munkát minden kiadványnál Horváth Mihály tervezte. A nyelvi lektor 1987-ig Vecsernyés János volt, aki 1988-tól felelős szerkesztőként dolgozott.

A megjelent 18 kötet tartalomjegyzékének közreadásával szemléltetjük, hogy a kiadvány teljesítette a létrehozók által fentebb jelölt elvárásokat.

ÓSZ KÁROLY

A Csongrád Megyei Honismereti Híradó tartalomjegyzéke

1. 1970.

Hantos Mihály: Előszó. **Mozgalmi és legújabb kori történeti témák**: *Ormos Gerő*: Visszapillantás és előrenézés. *Bóday Pál*: Pusztaszeren. *Zöldi Kovács Lajos*: A nagybirtokrendszer megszüntetése és a földműves nép földhöz juttatása. **Helytörténet**: *Rakonczai János*: Felszabadulási krónika Ruzsáról. *Ormos Gerő*: Részletek a balástyai Móra Ferenc Tsz egy napja című történeti riportból. *Id. dr. Katona Imre*: A Csongrád megyei Mindszent lakosságának történetéből. *Puskás Ferencné*: Zákányszék történetéből. *Asztalos P. Kálmán*: Csanádpalota története 1856-ban. **Csongrád megye néphagyományai**: *Füsti Molnár Bálint*: Az uradalmi cselédek életéből. *Maroslelei honismereti szakkör*: A püspöklelei uradalom cselédei. *Papp Imre*: A szentesi kemence. *Erős Mária*: Dédanyám szabadkéményű konyhája. *Honismereti pályamunka Mindszentről*: Három nemzedék asszonyai. *Kiszombori honismereti szakkör*: Népies gyógymódok Ferencszálláson. **Mozgalmi hírek. Pályázati felhívás.**

2. 1971.

Helytörténet, helyismeret: *Oltvai Ferenc*: 125 éve alakult újjá Földeák. *Szalma István*: A makói „Nagy Oskola” emlékére. *Saliga László*: Pusztaszeri jegyzetek. *Zöldi Kovács Lajos*: Pusztaszer község felszabadítása. **Földrajzinév-gyűjtés**: *Dr. Nyíri Antal*: A Csongrád megyei földrajzinév-gyűjtés helyzete. *Dr. Inczei Géza*: A Csongrád megyei földrajzinév-gyűjtés során következő feladatai. **Csongrád megye néphagyományai**: *Vedres István Építőipari Technikum szakköre*: Bokrosi tanyák. *Mindszenti honismereti szakkör*: Vízimalmaink nyomában. *Ifj. Lele József*: Tápai öregek visszaemlékezései. *Ruzsai honismereti szakkör*: Gyermekjátékok Ruzsán. *Apátfalvi honismereti szakkör*: Szólások és közmondások változatai Apátfalváról. **Természetvédelem**: *Dr. Beretzk Péter*: Természeti környezetünk védelme. **A honismereti munka műhelyéből**: *Dr. Juhász Antal*: Néprajzi gyűjtőfeladatok Csongrád megyében. *Ormos Gerő*: Szocialista hazafiság a szakkörök munkájában. *Rakonczai János*: Padlaskutató expedíció Ruzsán. **Mozgalmi hírek.**

3. 1972–1973.

Évfordulók, helytörténet: *Justin János*: Államosítása 25., megalakulásának 10. évfordulóját ünnepli a Tisza Bútoripari Vállalat. *Ökrös János*: Az iskolák államosításának 25. évfordulójára. *Szalma István*: Nyolcvan éves a makói tanyai iskoláztatás, ötvenéves a tanyai iskolák állítását elrendelő törvény. *Kardos László*: Domaszék történetéből. **Csongrád megye néphagyományai**: *Czirok Sándor*: Részletek Algyő népeletéből: a) Szegények szerűje, b) Algyő, a mi falunk. *Szigeti György*: Régi népdalok Apátfalváról. *Bölcskei M. Imre – Szép Gyöngyi*: Berki nádfedeles tanyák. **Szakköreink életéből**: *Seres Julianna* (Radnóti M. Gimn. Szeged): Népi táplálkozás hagyományai Üllésen. *Gallyas Klára* (Bethlen G. Gimn. Hódmezővásárhely): Egy hódmezővásárhelyi tanya építése és telek elrendezése. *Rónyai Julianna*

(Ipari Szakközépiskola, Szentes): A szentesi késes mesterség. **Természetvédelem:** Dr. *Marian Miklós*: A Tisza kutatása. **Mozgalmi hírek** (Összeállította: Börcsök Vince): Dr. Dömötör Ákos: Nemzetközi üzemtörténeti konferencia Budapesten és Mosonmagyaróvárott. Az 1972. évi Csongrád Megyei Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat eredménye. **Pályázat:** Országos üzemtörténeti pályázat az üzemek államosításának 25. évfordulójára.

4. 1975–1976.

Évfordulók: Dr. *Szabó István*: Demokratikus agrárforradalom 1945–1947. *Komoly Pál*: Pitvaros község felszabadulása. **Krónikairás:** *Juhász Antal*: Néhány észrevétel a falukrónikáról. *Asztalos P. Kálmán*: Adatok Csanádpalota történetéből. **Csongrád megye néphagyományaiából:** *Szigeti György*: Csanyteleki summásdalok. *Petres Danica*: Egyházi ünnepekkel kapcsolatos szerb népszokások Deszken (magyar és szerbhorvát nyelven). *Komoly Pál*: Szlovák lakodalmi szokások Pitvaroson és környékén. *László Ignác*: Fábiáni tanyánk. **Szakköreink életéből:** *Zsíros Katalin*: A szentesi honismereti élet múltja és jelene. *Szigeti János*: A hódmezővásárhelyi helytörténeti klub munkája. *Szabó Vilmos*: A fotó- és filmszakör a honismereti munka szolgálatában. *Oltoai Ferenc*: A szegedi szakmunkástanulók honismereti szakköréről. **Figyelő:** Dr. *Börcsök Vince*: Egy tápai magángyűjtemény. **Mozgalmi hírek:** *Tóth Ferenc*: Országos Honismereti Diáktábor Makón. *Felföldi László*: I. Megyei Honismereti Diáktábor Csongrádon. Az 1974. évi Csongrád Megyei Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat eredményjegyzéke.

5. 1978.

Évfordulók: Dr. *Tamasi Mihály*: Hatvan évvel ezelőtt alakult meg a Kommunisták Magyarországi Pártja. *Raffay Ernő*: „Egyszer volt itt forradalom...” Emlékezés az őszirózsás forradalomra. **Helytörténet – üzemtörténet:** *Varsányi Péter*: A Hódmezővásárhelyi Általános Munkás Dalegylet története 1920–1962. *Lednitzky András*: Üzemtörténeti kiállítás a KSZV Szegedi Kenderfonó Gyárában. **Csongrád megye néphagyományaiából:** *Pánczél Józsefné*: Cséplés gőzgéppel Csanádpalotán és Kövegyen. *Szigeti György*: Tanyai telekredezés Apátfalván. *Szakácsi Lajos*: Egy szentesi tanya története és berendezése. **Életutak – munkásportrék:** *Kátai Ferenc*: Építőmunkás életutak. *Daka Imre*: Egy zákányszéki parasztember élete. **Szakköreink életéből:** *Farkas Ferenc*: A honismereti szakkör munkája a Bethlen Gábor Gimnáziumban. *Szabó Lajos*: Honismereti szakköri munka a makói Kun Béla Általános Iskolában. *Gát László*: Iskolamúzeum a csongrádi Széchenyi úti Általános Iskola és Diákotthonban. **Figyelő:** Dr. *Juhász Antal*: A kopáncsi tanyamúzeum. **Mozgalmi hírek:** Dr. *Börcsök Vince*: Honismereti rendezvényeink. *Felföldi László*: A III. megyei honismereti diáktábor krónikája.

6. 1979.

Évfordulók: Hatvan év történetéből. *Oláh Miklós*: A Tanácsköztársaság Csongrád megyei történetének néhány tapasztalata, hagyománya, kutatásának jelentősége. **A demokratikus népfrontmozgalom történetéből:** Dr. *Fábián György*: A népfront szerepe az európai népi demokratikus forradalomban. *Kövéér Lajos*: Emlékezés a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front megalakulásának harmincötödik évfordulójára. **Tájtörténet, munkásmozgalomtörténet:** *Fodor Ferenc*: Adatok Csölyospálos történetéhez. *Serfőző Zoltán*: Adalékok a Nem-

zeti Parasztpárt Csongrád megyei történetéhez 1944. november - 1945. november. *Molnár Judit*: A munkásosztály helyzete és küzdelmei a gazdasági világválság kirobbanásának évében. **Népelet, népi kultúra**: *Szűcs Judit*: Kovácsok és bognárok Szentesen. *Huszka Lajos*: A Bodom-oldali gazdaság történetéből. **Életutak, munkásportrék**: *Juhász Mihály*: Életutam. **Szakköreink életéből**: *Szűcs Judit*: A Tanárképző Főiskola Teleki Blanka Kollégiumának honismereti- néprajzi köre. *Czakó Józsefné*: Az apátfalvi József Attila Művelődési Ház honismereti szakkörének munkájából. *Dr. Börcsök Vince – Molnár Imre*: Honismeret Tápén. **Figyelő**: *Dr. Börcsök Vince*: „Paprikamúzeum” Szentmihálytelken. *Dr. Hegyi András*: Kiállítás Sándorfalva történetéről és népeletéről. **Mozgalmi hírek**: *Dr. Lednitzky András*: Jelentősebb honismereti rendezvényeink. *Felföldi László*: A IV. Csongrád megyei honismereti diáktábor, Kistelek, 1978. augusztus 1-9. *Dr. Sípos József*: Gondolatok az V. Csongrád Megyei Honismereti Diáktáborról és a honismereti diákmozgalomról.

7. 1980.

Évfordulók: *Serfőző Zoltán*: Erdei Ferenc születésének 70. évfordulójára. *Dr. Juhász Antal*: Húszéves a honismereti mozgalom. **Tájtörténet, üzemtörténet**: *Dr. Hegyi András*: A nemzetiségi hagyományok ápolásáról Csongrád megyében. *Dr. Kováts Zoltán*: Szegedi krónika 1978. *A makói Kun Béla Általános Iskola honismereti szakköre*: Munkástelep Makón. **Népelet, népi kultúra**: *Gémes Eszter*: Tejfeldolgozás a csengelei tanyákon. *Asztalos P. Kálmán*: A háziszappan készítése. *Majláth Sarolta*: Adatok a dorozsmai népi gyógyászatról. **Szakköreink életéből**: *Dr. Börcsök Vince*: Tízéves a Palotai Krónika. *Demeter Lajosné*: A mindszei művelődési ház honismereti szakkörének munkájáról. *Gémes Balázs*: Falukrónika írása Tömörkényen. **Figyelő**: *Dr. Kováts Zoltán*: Honismereti szakkollégium a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. *Ifj. Lele József*: Üzemtörténeti gyűjtemény a szegedi Pickgyárban. *Ágoston István*: Vízügyi emlékhely Szegeden. *Kovács István – Szigeti János*: Az „Ismerd meg Vásárhelyt!” vetélkedő sorozatról. **Mozgalmi hírek**: *Ősz Károly*: Jelentősebb honismereti rendezvényeink.

8. 1981.

A honismereti mozgalom időszerű kérdései: *Molnár Sándor*: Honismeret – szocialista tudatformálás. *Szántó Imre*: Helytörténet – honismeret: a hazaszeretetre való nevelés egyik jelentős tényezője. **Két agrárforradalom**: *Szabó István*: Az agrárviszonyok forradalmi-demokratikus megváltoztatásának sajátosságai a Dél-Alföldön. *Tamasi Mihály*: A kisáru-termelő parasztság történelmi útja a felszabadulás után. *Belényi Gyula*: A mezőgazdasági népesség iparba vándorlásának és munkássá válásának néhány kérdése az MDP iparosítási politikájának időszakában. **Tájtörténet, üzemtörténet**: *Giday Kálmán*: A szegedi régió kialakulása a XIX. század első felében. *Herczeg Mihály*: Az ellenség kártétele Vásárhelyen - 1949. augusztus 3. *Eszenyi László*: Több mint harminc év a közös úton. *Csenke László*: Együtt a nemzetiségekkel. **Népelet, népi kultúra**: *Dudás Lajos*: Aratási szerződés 1876-ból. **Figyelő**: *Sebestyén István*: A Mozaikok szerepe a helytörténeti kutatásban Csongrádon. *Oltoai Ferenc – Szántó Imre*: Honismereti tevékenység Szegeden. *Felföldi László*: A néprajzi filmezés helye és feladatai Csongrád megyében. *Dégi Zoltán – Gruber László*: Hagyományörzők a makói Kun Béla Általános Iskolában. *Lénárt Béla*: Proletár internacionalizmus, ha-

zafiság, ifjúsági turizmus. **Honismereti diáktábor:** *Marjanucz László:* Bevezető. *Nagy Vera:* Hagymatermesztés, szobabelső, ünnepi asztal. *Felföldi László:* Filmszalagon megőrizve. *Halmágyi Pál:* A munkásmozgalmi múlt vallatói. *Tandi Lajos:* Dolgozatok tükre. **Mozgalmi hírek:** *Ősz Károly:* Jelentősebb honismereti rendezvényeink (A Hazafias Népfront Csongrád Megyei Honismereti Bizottságának tisztújítása).

9. 1982.

Tájtörténet, üzemtörténet: *Dr. Komócsin Mihály:* Csongrád megye gazdasági, társadalmi fejlődése a felszabadulástól 1957-ig. *Id. Juhász Antal:* Adalékok a sándorfalvi Iparosok és Iparos Ifjak Köre történetéhez 1939-1947. **Évfordulók:** *Dr. Fábíán György:* Az antifasiszta népfrontért. 100 esztendővel ezelőtt született Georgi Dimitrov. *Rácz Sándor:* Kossuth-emlékek nyomában. **Népelet, népi kultúra:** *Komoly Pál:* Pitvarosi mezőőrök. *Budai Sándor:* A sándorfalvi citerások. **Szakköreink életéből:** *Rakonczai János:* Honismereti tanulmányút a Nemzeti Történeti Emlékparkba. *Molnár Imre:* Honismereti szakkör Tápén. **Figyelő:** *Kápolnai Iván:* Agrárstatisztikai források és helytörténeti kutatás. Ismerteti: *Halász Péter.* *Dr. Hegyi András (szerk.):* Haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében. Fejezetek hat évtized történetéből. Szeged, 1982. Ismerteti: *Dr. Magyarka Ferenc.* *Dr. Tóth Ferenc:* Élet az Espersit-házban. **Mozgalmi hírek:** *Szabó Mária:* A X. Országos Honismereti Akadémia. *Marjanucz László:* A VIII. megyei honismereti diáktábor. *Ősz Károly:* Jelentősebb honismereti rendezvények.

10. 1983.

Tájtörténet, üzemtörténet: *Dr. Komócsin Mihály:* Csongrád megye gazdasági, társadalmi fejlődése 1958-tól. *Dr. Hegyi András:* A népfrontmozgalom történetének kutatása Csongrád megyében. *Id. Juhász Antal:* Újabb adalékok a kisteleki Iparos és Kereskedő Ifjak Egyesülete (1903) működéséhez. *Dr. Giday Kálmán:* A szegedi mozik története. *Hábel Béla:* A Nagylaki Kenderfonó gyár története (1904-1944). *Szeles László:* Adatok és emlékek Szőregről. **Népelet, népi kultúra:** *Nagy István:* A fólia alatti termesztés alakulása Szeged-Szentmihálytelken. *Rácz Sándor:* Bökény története. **Szakköreink életéből:** *Tóth Jánosné:* Honismeret Szentesen. *Rakonczai János:* Szomszédolás. **Figyelő:** *Marjanucz László:* Gondolatok a IX. megyei honismereti diáktáborról. *Dr. Hegyi András:* A makói múzeum újabb kiadványai. *Dr. Hegyi András – Sebesi Judit:* Tallózás Nógrád megye újabb helytörténeti irodalmában. *Ősz Károly:* Jelentősebb honismereti rendezvényeink.

11. 1984.

Negyven éve történt: *Dr. Kanyó Ferenc:* A kommunista párt szegedi szervezetének megalakulása. Csanádpalota: az elsőnek felszabadult magyar község (Részletek a csanádpalotai honismereti szakkör gyűjtéséből). Nagylak felszabadítása (Id. Karika Imre visszaemlékezése). *Katona Sándor:* Emlékeim a felszabadulásról. **Tájtörténet, művelődéstörténet:** *Id. Juhász Antal:* Adatok a Kisteleki Ifjak Társadalmi Önképző Köre, 1920 és a Kisteleki Társadalmi Önképző Kör, 1917 keletkezéséhez. *Dr. Giday Kálmán:* A szegedi élclapok története. *Rácz Sándor:* Makó és a zsidóság. **Tények és tanúk:** *Hecskó Gyuláné:* A pokol tornácai (Egy deportált makói zsidó kálváriája). **Munkásmozgalom történet:** *Dr. Szabó Já-*

nos: A nemzeti bizottságok megalakulása és működése Csanád megyében. *Dr. Magyarka Ferenc*: Emlékezés Szebenyi Endrere halálának 35. évfordulóján. **Figyelő:** *Kovács Lajos*: A Szegvári Falumúzeum. *Dr. Szűcs Judit*: Nem néprajzosnak, hanem embernek... (Részletek egy szakkörvezető monológjából). *Dr. Marjanucz László*: A X. megyei honismereti diáktábor Makón. *Dr. Hegyi András* (szerk.): Településszerkezet és társadalmi mobilitás a Dél-Alföldön a szocialista társadalom építésének időszakában. Szeged, 1984. Ismerteti: *Dr. Magyarka Ferenc*. *Zsíros Katalin*: Emlékezés Papp Imrere. *Ősz Károly*: Jelentősebb honismereti akcióink. *Radocsai Ferenc*: Honismereti szakkörvezetők továbbképzése.

12. 1985.

Évfordulók: *Székely Lajos*: Emlékezés Erdei Ferencre. *Dr. Szabó Tibor*: A Nemzeti Segély Szegeden. **Tájtörténet, üzemtörténet:** *Rácz Sándor*: Apátfalvát 650 éve említi először írott forrás. *Varsányi Péter*: Kenéz Lajos (1902-1971). Képek a HÓDIKÖT történetéből (Részletek a Bolyai János szocialista brigád pályamunkájából). *Katona Sándor*: Emlékeim a Csongrád megyei népfront-mozgalom történetéről. *Nagy István*: Közéleti visszaemlékezések. *Zöldi Kovács Lajos*: A politikai élet kibontakozása Pusztaszeren a felszabadulás után. *Dr. Huszka László*: Visszatekintés népfrontos munkámra. **Népelet, népi kultúra:** *Dr. Giday Kálmán*: A szegedi tanyai gazdakörök. **Figyelő:** *Dr. Szántó Imre*: A helytörténeti, üzemtörténeti kutatás eredményei, szerepe a történelmi műveltség szélesítésében. *Kristó Gyula* (szerk.): Szeged története 1. A kezdetektől 1686-ig. Szeged, 1983. Ismerteti: *Dr. Tóth Sándor*. *Farkas József* (szerk.): Szeged tört. 2. (1686-1849). Szeged, 1985. Ismerteti: *Dr. Giday Kálmán*. *Dr. Hegyi András* (szerk.): Deszk története és néprajza (Tanulmányok). Szeged-Deszk, 1984. Ismerteti: *Dr. Magyarka Ferenc*. *Dr. Szűcs Judit*: Honismereti tábor - Csongrád 1985. VII. 15-24. *Ősz Károly*: Jelentősebb honismereti rendezvényeink.

13. 1986.

Tájtörténet, nemzetiségtörténet: *Giday Kálmán*: Szegedi kalendáriumok. *Szabó Árpád*: A községgé válás feltételei Szatymazon. *Tóth István*: Csongrád megyei szlovák községek kulturális életének aktivistái (1920-1946). **Munkásmozgalom-történet:** *Balázs Imre*: Fejezetek a Hazafias Népfront béketelep körzeti bizottságának történetéből (1959-1984). *Horváth Lajos*: Fejezetek a népfrontmozgalom Csongrád megyei történetéből az ellenforradalom leverése után. *Ősz Károly*: A szervezett honismereti mozgalom kialakulása, terebélyesedése, Csongrád megyei eredményei az indulás éveiben. *Varsányi Péter*: Mozaikok idős Varsányi Péter életéből. **Tények és tanúk:** *Bozó Sándor*: A felszabadított Szentés első hónapjai. *Fenyvesi István*: Szellemi találkozások – negyven év után. **Népelet, népi kultúra:** *Bitó Józsefné*: Mindennapi kenyerünk. *Debreczeni Ivánné*: Az értelmiségi csoportok helyzetének változásai Szegeden a harmincas évek derekán (1935-1936). *Halász Pál* plébános feljegyzései Móravárosról (1932). Közzé teszi: *Dr. Magyarka Ferenc*. *Vecsernyés János*: A dohánytermelés munkafolyamatának leírása I. **Figyelő:** *Kristó Gyula*: Tanulmányok az Árpád-korról. Ismerteti: *Makk Ferenc*. *Baranya megye földrajzi nevei I-II*. Ismerteti: *Szabó József*. *Bárkányi Ildikó*: A XII. Csongrád megyei honismereti diáktábor. *Vecsernyés János*: Jelentősebb honismereti rendezvényeink. *Szabó Mária*: Honismereti nap Szegváron.

14. 1987.

Évfordulók: *Tóth Ferenc:* Makó és a Márciusi Front. *Földváriné Kocsis Luca:* A Márciusi Front mozgalom hatóköre a csongrádi mozaikok tükrében. *Barcsay István:* Farkas Sándor gyógyszerész, a Csongrád megyei régészet úttörője. *Dóczi Imre:* Koncz Antal emlékezete (1884-1957). **Tájtörténet, nemzetiségtörténet:** *Giday Kálmán:* A szegedi régiók a XIX. század második felében. *Rácz Sándor:* „Égöttek.” *K. Tóth Emma:* A mindszei honismereti szakkör és az öregek klubja történetéből. *Varsányi Péter:* Mozaikok idős Varsányi Péter életéből. *Ősz Károly:* Együtt a nemzetiségekért. *Rigóné Péter Irén:* Nemzetiségi oktatásunk 40 éve. **Népélet, népi kultúra:** *Vecsernyés János:* A dohánytermelés munkafolyamatának leírása II. *Kálmán Ferenc:* Aratőnnep, aratóbál Zsombón. **Figyelő:** *Szabó Ferenc:* Három szegedi könyv a parasztságról és az agrárvilág átalakulásáról. *Marjanucz László:* Honismereti diák-tábor Apátfalván. *Radocsai Ferenc:* Jelentősebb honismereti rendezvényeink.

15. 1988.

Évfordulók: *Rácz Sándor:* Maroslele 500 éve. *Molnár József:* Klárafalva 500 éve. *Dudás Lajos:* Százéves a csongrád-félegyházi vasút. *Juhász Antal:* Tápé 850 éve. **Táj-, üzem-, nemzetiségtörténet:** *Csizmazia György:* Volt egyszer egy vadvíz-ország...? *Komoly Pál:* Adalékok Pitvaros község történetéhez. *Giday Kálmán:* Polgári társaságok Szegeden. *Endrész Erzsébet:* A kiszombori helytörténeti szakkör és gyűjtemény bemutatása. *Vecsernyés János:* A Szegedi Vas- és Fémöntöde üzemtörténetének bemutatása. **Népélet, népi kultúra:** *Asztalos P. Kálmán:* Kertészeti építmények, csőszkunyhók Csanádpalotán. *Fejér Gábor:* Vályogvetés Óföldsékon. *Katona Sándor:* A Makói Békési Úti Olvasókör (Nagykör) működésének 50 éve. **Figyelő:** *Szabó Tibor – Zallár Andor:* Adatok a szegedi Védőnőképző Intézet történetéhez. *Bagi Ádámné:* A Hazafias Népfront „Beszélni nehéz” körvezetőinek országos tapasztalatsere-táboráról. *Marjanucz László:* Honismereti tábor Ópusztaszeren. *Vecsernyés János:* Honismereti nap Pitvaroson. *Radocsai Ferenc:* XVI. Országos Honismereti Akadémia. *Dr. Hegyi András:* Az „Üzemünk, munkahelyünk élete 1987-ben” c. pályázat eredményei. **Pályázati felhívás.** *Dr. Ősz Károly:* A Csongrád Megyei Honismereti Híradó bibliográfiája.

16. 1989.

Évfordulók: *Neducza Szvetiszláv:* Kosovó – a szerb nemzet Mohácsa. **Népélet, népi kultúra:** *Bitó Józsefné:* A szegény parasztok életmódja régen és ma, gyermekeik munkára való nevelése. *Orgovánnyai János:* A kosárfonás múltjáról, jelenéről, és a kosárfonók életéről szóló leírás. *Nagyfalusi Ilona:* Népi gyermekjátékok Csanádpalotán. **Tájtörténet:** *Vályi Katalin:* A szeri ásatások újabb eredményei. *Dudás Lajos:* Csongrád Belsővárosának történeti és jelenkori helynevei. *Komoly Pál:* A pitvarosi templom története. **Figyelő:** *Nagyfalusi Ilona:* Egy krónikás halálára. *Magyar Istvánné:* Mert a kovászból kenyér lesz... (lett). *Dr. Ősz Károly:* A XVII. Honismereti Akadémia. *Vecsernyés János:* A kiszombori honismereti nap margójára. *Oltvai Ferenc:* Algyó és népe. Tanulmányok (könyvismertetés). Anyanyelvápolók Szövetsége. Alapszabály. Felhívás a Nemzeti Örökség bizottság létrehozására. Szatmárcsekei felhívás hazánkért, kultúránkért.

17. 1990.

Előszó (A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület Elnöksége). **Évfordulók:** *Dr. Hajdu Géza:* A hódmezővásárhelyi Visszhang utcai Olvasókör alapításának 120. évfordulója. *Nagy István:* Megemlékezés Erdei Ferencről. *Ifj. Lele József:* Bálint Sándor közelében. **Népelet, népi kultúra:** *Őze Sándorné:* Szülőföldem, Szegvár. *Hegyi Flórián:* A faragó életrajza. *Rácz Sándor:* Régi malmok nyomában. *Komoly Pál:* A gyermekneveléssel kapcsolatos hagyományok Pitvaroson. *Nagyfalusi Éva:* Lidi néni konyhája. **Tájtörténet:** *Fejér Gábor:* Egy történet írott forrásokban. *Krunity Mihály:* Mozaikok és adalékok az újszentiváni szerbség történetéhez. *Vecsernyés János – Vecsernyés István:* A leventéből hadifogságba. **Figyelő:** *Radocsai Ferenc:* XVIII. Országos Honismereti Akadémia. A Honismereti Szövetség Alapszabálya. *Dr. Ósz Károly:* Egy új szövetség, a Társadalmi Egyesülések Szövetsége. *Radocsai Ferenc:* Honismereti szakkörvezetők és történelemtanárok tanulmányútja Csongrád megyében. *Dudás Lajos:* Honismereti nap Csongrádon. *Szűcs Judit:* Hírek Kárpátaljáról. A vásárhelyi leventék háborús kálváriája. Ismerteti: *Tóth István.* Pályázati eredmények.

18. 1991.

Évfordulók: *Csongor Győző:* Széchenyi nyomában Szegeden. *Vecsernyés János:* A magyarrá válás csodálatos példája (Nátly József 1801-1871). *Pusztai János:* Pannónia első mártírja. **Népelet, népi kultúra:** *Pánczél Józsefné:* Az idős emberek helye a családban régen és ma. *Komoly Pál:* Pitvarosi répamunkások. *Szűcs Julianna:* Hagyományörzés Mórahalmon. *Ónozó Lajos:* A kisbivalyos. **Tájtörténet:** *Dudás Lajos:* A csongrádi céhek, céh emlékek. *Rácz Sándor:* Tanyasorvasztás Földeák és Makó határában. *Földvári László:* Küzdelem a víz ellen és vízért. Hódmezővásárhelyi árvizek, ártézi kutak története. *Sipos István:* Segélykiáltás (Makói nyomorgók segélykérő levelei az 1939-1940-es évekből). *Vastag József:* Az első röszkői falunap. *Pataj Miklós:* Magyar László emlékmű-avatás Öttömösön. *Pleskonics András:* Bújócaska a sámsoni öreg csárda alagútjában. *Pleskonics András:* Távolodó karácsonyi szánccsengők. **Figyelő:** *Radocsai Ferenc:* A XIX. Országos Honismereti Akadémia. *Marjanucz László:* Honismereti diáktábor Apátfalván. *Zsíros Katalin:* Szentés földrajzi nevei. Ismerteti: *Vecsernyés János.* A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület Alapszabálya. **Történeti pályázat.**

A történelmi Torontál vármegye északi részének térképe és a történelmi megyecímer

A történelmi Csongrád vármegye térképe

A honismereti mozgalom Szentesen

A szentesi honismereti élet múltja és jelene¹

A szentesi honismereti mozgalomnak többéves múltja van. Szervezeti formát azonban csak 1972 tavaszán nyert, ugyanis akkor alakult meg a Szentes Városi Honismereti Bizottság. Először a szakkörök munkáját fogta össze. A munkát lassította az, hogy az emberek nem voltak tisztában a „honismeret” fogalmával. Sokan még ma is, ha honismeretről hallanak, csak néprajzra, helytörténetre gondolnak. Ma sem látják, hogy a honismeretnek egyik lényeges jellemzője: a cselekvő megismerés. Így honismereti szakkör lehet egy biológiai szakkör is, amely tudományos ismereteit felhasználva kutatja a szűk haza zöldségtermesztésének múltját és jelenét. Ilyen szakkör működik a Köztársaság Téri Általános Iskolában. (Vezetője: Greskovichné biológiai tanár.) Ennek az iskolának van egy helytörténeti szakköre is. (Vezetője: Tóth Jánosné történelemtanár.) Az előző évben iskolatörténettel foglalkoztak, az 1973/74-es tanévben a kubikos életet kutatták. Mindkét szakkör témaköre rendkívül sok kitekintésre ad alkalmat, pl.: a kubikos életet kutatva megismerik dalaikat, meg is tanulják.

Nagyobb múltra tekint vissza a városban a Damjanich Utcai Általános Iskola honismereti szakköre. Az 1960-as évek első felében alakult, főleg néprajzzal foglalkozott. A tárgyak és a szellemiek gyűjtése mellett a nevelést tartotta a legfontosabbnak. Egyszerű munkás-paraszt szülők gyerekeiben felkelteni az érdeklődést a saját környezetük iránt, felfedeztetni velük saját világukat, annak értékeit, s kötődve felkészíteni őket egy fejlettebb életformára. 1973. február 1-ig Borsodi Ferencné történelemtanár vezette a szakkört, majd Mityók Mária magyar-orosz szakos tanár vette át. Jelenleg népi játékok gyűjtésével foglalkoznak. Az összegyűjtött játékokat megtanulják és játsszák a gyerekek. Természetesen le is írják.

Működnek még honismereti szakkörök. Először azonban azokat vettem sorba, amelyek gyűjtéssel is foglalkoznak. Ezeken kívül vannak olyanok, amelyek különböző vidékek népművészetével ismerkednek (pl. a Petőfi Sándor Általános Iskolában; vezetője Németi Istvánné, a Damjanich Általános Iskolában: vezetője Nagy Józsefné).

A kézimunka szakkörnek van múltja a városban. A hatvanas évek közepén működött egy érdekes kézimunka szakkör a Farkas Antal Úttörőházban. A felső tagozatos lányok különböző tájegységek népművészetével foglalkoztak. A megismerés módja különösen megfelelt az életkori sajátosságoknak, ugyanis a maguk készítette babákat, ma-

---

¹ Ezt az összefoglalást a szerző a Pollák Antal Erősáramú Szakközépiskola tanáraként írta 1974. márc. 11-én.

Kiss Bálint (1772–1853) református lelkész,
az Akadémia levelező tagja

guk szabta, hímezte ruhákba öltöztették. Munka közben – pl. ha matyóruhákat varrtak – a tájegység meséit mesélték, és népdalait énekelték. A babák modelljeit a Néprajzi Múzeum kiállítási anyaga szolgáltatta. A ruhák kicsinyítésekor különösen vigyáztak arra, hogy a jellegzetességüket megőrizték. (Vezette: Borsodi Ferencné.)

A honismereti munka sokszínűségét bizonyítják az általános iskolai példák. Mind-egyik a nevelésnek szerves része, és mind-egyikben megtalálták az erőltetés nélküli tevékenységformát. Az ilyen szakkörökben a sikerélmény is megszületik, amely elengedhetetlen feltétele az egyéni értékek kibontakozásának. Az úttörőházi népművész szakkör történetét is az előbbi gondolatok jegyében mondtam el. A honismereti munkának általános iskolában sokszor adtak újabb-újabb lendületet a különböző úttörőakciók is, így pl.: a „Nem térkép e táj...” is.

A középiskolás szakkörökben a nevelésen túl a tanár célul tűzheti ki, hogy a tanulókat bevezesse a tudományos gyűjtőmunka rejtelseibe. Városunkban két középiskolás honismereti szakkör működik. A Horváth Mihály Gimnáziumban Kovács Józsefné magyar-történelem szakos tanár vezetésével helytörténettel foglalkoznak. Jelenleg Kiss Bálint munkásságával ismerkednek. Ez a dicséretes vállalkozás része annak az elgondolásnak, amit sokan szentesiek és a Kiss Bálint ismerők szorgalmaznak: Kiss Bálint „feltámasztása”, értékeinek beépítése hagyományainkba. (Kiss Bálint a reformkorban volt Szentés református papja – 1799 és 1853 között –, akinek tudományos munkássága rendkívül sokrétű: az oktatástól a népeletig minden érdekelt. Az Akadémia levelező tagja volt.)

A Pollák Antal Erősáramú Szakközépiskolában a honismereti szakkör néprajzzal foglalkozik. (Vezetője: Zsíros Katalin.) A tanyatörténeti gyűjtőmunkában nagy segítségünkre van Juhász Antal: „Tanyatelek” című kérdőíve. Az idén már dolgoztunk a „Szobabelsők” és a „Táplálkozás, konyha, kamra, cserépedények” kérdőívekkel is. A szakkör 1968/69-től kezdve az 1971/72-es tanév végéig a földrajzi nevek gyűjtésével foglalkozott. A külterület, a tanyavilág névgyűjtése olyan feladat elé állította a szakkört, amellyel nem tudott megbirkózni. Így a külterület földrajzi neveit 1972 februárjában tíz nap alatt hét egyetemista gyűjtötte össze. A gyűjtőmunkát a Csongrád Megyei Honismereti Bizottság szervezte, és a munkát a JATE nyelvészprofesszora, dr. Nyíri Antal irányította. A Csongrád Megyei Hazafias Népfront pedig minden anyagi

segítségét megadott. A szentesi honismereti élet sokat köszönhet a Megyei Hazafias Népfrontnak és a Megyei Honismereti Bizottságnak. 1972 novemberében pl. itt rendeztek meg Szentesen egy honismereti napot, ahol főleg a földrajzinév-gyűjtés akkori gondjairól esett szó.

A városi honismereti munkának szerves része az egyéni alkotók munkája is. Ezeket a levéltár gyűjti össze. Most rakja le a könyvtárunk a honismereti könyvtár alapjait. Itt majd bárki hozzájuthat. Szeretnénk elérni, hogy ne holt anyagként heverjenek a művek. A honismereti mozgalom csak akkor válhat igazán mozgalommá, ha nemcsak az iskolák tartják fontosnak, hanem a különböző intézmények is. E sokrétű munka irányítására és összefogására nem elegendő a városi Honismereti Bizottság, még a Hazafias Népfront sem. A honismereti mozgalomban rejlő energiát csak akkor lehet igazán gyümölcsöztetni, ha a városi párt- és tanácsi vezetők minden segítséget megadnak, ugyanis egy város kulturális életének csak így lehet része a honismereti munka. Ez történt meg nálunk. Erre figyelt el az Országos Honismereti Bizottság is. A budapestiekkel való kapcsolatunkat erősítette az is, hogy 1972-ben megalakult a „Budapesten Élő Szentesiek Klubja”. Ők is felkerestek bennünket. A találkozókön mindig visszatérő téma volt Szentes város monográfiájának megírása. Ennek jegyében kereste fel a városi pártbizottság, a városi művelődési osztály az Akadémia Várostartörténeti Bizottságát. A monográfiarészlet nagyon a kezdeti szakaszában van. Hogy a honismereti munka a városi kultúrpolitikai élet szerves részévé vált Szentesen, azt bizonyítja az a tény is, hogy itt rendezték meg az Országos Honismereti Tanácskozást 1974. február 19–20-án. Ez a tanácskozás egy formálódó tévéműsor jegyében született.

1974 áprilisában indul a „Hazánk tájai” című műsor, amelyben 20 város vetélkedik, és mutatja fel sajátos értékeit felszabadulásunk 30. évfordulóján. Ezeket a sajátos értékeinket kellett nekünk is megmutatnunk egy négyórás műsorban 1974. február 19-én. A bemutatót Csorba György városi tanácselnök nyitotta meg, hangsúlyozva a honismereti munka fontosságát. A bemutatón helyet kaptak a termelőmunka képviselői is. Déló Nagy János, a Baromfiipari Országos Vállalat (BOV) dolgozója tartott előadást: „A BOV helye az iparosodó Szentesen”. Pillanatokot villantott fel a Csongrád Megyei Vízmű Augusztus 20. szocialista brigádja. Bemutakoztak az általános és középiskolai szakkörök. Frissítőül a Petőfi Sándor Általános Iskola zenei tagozatú osztályai szentesi népdalokat énekeltek. (Karvezető: Gulyás Vilmosné.) Szerepelt a műsorban a Horváth Mihály Gimnázium Irodalmi Színpada is legújabb számával, egy népmese feldolgozásával: a *Makacs menyecskével*. A színpadon meglevenedő népi és diákhumor ötvözete felelősen felelt a már kókadó közönséget, hiszen a műsor már harmadik órája folyt. A színpad, a város büszkesége, 20 éve működik. Vezetője: Bácskai Mihály tanár. Évek óta az országos mezőny legjobbjai. Eddig nemcsak itthon, hanem külföldön is képviselték városunkat. A műsor végére került néhány igen érdekes vállalkozás. A Mezőgazdasági Szakmunkásképző Intézet fotószakköre a századforduló Szenteséről gyűjt fényképeket és készít albumot. Ebből a készülő albumból mutatott be képeket a szakkör vezetője, Bucsány

György tanár. Ő vitte sétára a tanácskozókat a régi és a mai Szentesen. A mai Szentes dr. Dragon Károly színes diáin elevenedett meg. Bemutatták a görögkeleti műemlék jellegű templomról készült színes filmet. Végül pedig: az amatőr filmesek riportfilmje mai életünkről. Az amatőr filmeseink is országos hírűek.

A bemutatót másnap, február 20-án délelőtt tanácskozás követte. Mindkettőn részt vettek a tévé megfigyelői: Vitray Tamás és Liszkai Tamás. A bemutatót a tanácskozók tartalmasnak tartották. A tanácskozás színhelye a Kertészeti Kutatóintézet előadóterme volt, amelynek előcsarnokában a Koszta József Múzeum is némi ízelítőt adott Szentesről. A kiállítási tárgyak között ott volt a híres szentesi fekete kerámia néhány képviselője, a kubikos életből egy pillanatkép és néhány eredeti Koszta József festmény. A tanácskozást Labádi Sándor, a városi pártbizottság első titkára zárta. Az elmondottak azt bizonyítják, hogy ezen a tanácskozáson jelen volt a város. Honismereti munka másként nem is létezhet egy városban, csak így, hogy magáénak vallja a városi pártbizottság és a város tanács is. Munkánkhoz a városi segítségen kívül a megyei és országos szervektől is megkaptunk minden segítséget.

ZSÍROS KATALIN

Szentes – a Honismereti Város²

Vannak városok, amelyek megkülönböztető jelzőt viselhetnek nevük előtt. Afféle rang ez, amelyet érdemek szerint osztogatnak. Megyénk városai közül Szentes a Honismereti Város kitüntető címmel büszkélkedhet, az országban elsőként.

1973 óta, a televízióban most befejeződött „Hazai esték” meghirdetése óta viseli a helység ezt a címet. Pedig akkor még mindössze tizenhat honismereti kör működött a városban, igaz, hogy azok vezetői és tagjai elsősorban munkások voltak. Számuk ma már hetvenhatra nőtt, és olyan helytörténeti ismeretekkel rendelkeznek, amelyek valójában egyedülállók az országban.

Mi is az a honismereti munka? – kérdezheti az olvasó. E fogalomkörbe az utcánév-táblák ismerete és magyarázata éppúgy beletartozik, mint például a kertbarátok körének hétről hétre megtartott ülései. Irodalom, művészet, tudomány együtt adják a honismereti munka lényegét, amelynek szervezője és élesztője a Hazafias Népfront.

– Jó, hogy jön! – fogad nagy-nagy szeretettel dr. Pék Józsefné, a helyi Köztársaság Téri Általános Iskola igazgatója, a Hazafias Népfront városi alelnöke. – Mindjárt megérkezik Töltési Imre is Budapestről, hogy részt vegyen a döntőben szereplő szocialista brigádok vetélkedőjén.

– *Hogyan kapcsolódott be a honismereti munkába?*

---

² Eredetileg a Csongrád Megyei Hírlap 1975. ápr. 16-i számában jelent meg a szerzőnek ez a tudósítása.

– Valamikor a Nőbizottságnál kezdtem ezt a jellegű munkát. Amikor a népfront városi alelnöke lettem, elhatároztam, hogy a szocialista brigádokban is megindítjuk a honismereti tevékenységet. Addig a város iskolái értek el kitűnő eredményeket, ettől kezdve már a felnőttek is. Én a honismereti munkában a tájhoz, a városhoz, az emberekhez és a valósághoz való kötődés őszinte kifejezését látom. Mint magyar és történelem szakos tanár, ezt jól felhasználhattam pedagógiai munkásságomban is. Most öröm látni, hogy felnőtt emberek, akik azelőtt nemigen látogatták sem a könyvtárat, sem a levéltárat, és nem forgattak otthon könyveket, lexikonokat, most milyen szenvedéllyel készülnek egy-egy vetélkedőre. A város üzemeinek 60 brigádja jelentette be részvételét, és adott számot az egyhetes versengés során. 11 brigád jutott a döntőbe, és így nekik kellett képviselniük a többieket is. Brigádonként öt ember készült fel, valójában azonban szinte egy-egy üzem segítette ezeket az embereknek a felkészülését, ily módon valamennyien gazdagodtak, részt vettek a munkában.

A beszélgetést a megérkező vendég, Töltési Imre felelős szerkesztő, a Hazafias Népfront Honismereti Bizottságának titkára, a Honismereti Híradó szerkesztője szakítja félbe. Majd újabb vendégek érkeznek, a versenyző Vízmű Vállalat „Augusztus 20.” szocialista brigádjának tagjai, Oltyán Ferencné és Fenyő Erzsébet.

– Heten vagyunk – mondja Oltyán Ferencné, aki az „Augusztus 20.” brigád rangidős vezetője. – Közöttünk nem egy már anyuka, sőt nagymama. Arra gondoltunk, miért ne tanuljunk. Miért ne segítsük a gyerekeinket a tanulásban, ha arra nekik szükségük van? Tanulunk, hogy taníthassunk, és ezt a városban kibontakozó honismereti mozgalomnak köszönhetjük. Örülünk, hogy a döntőig eljutottak a brigádok, s nem titkolt örömmel mondjuk, mi kezdeményeztük ezt a munkát, a mi brigádunk nevezett be elsőnek, magáénak érezve a Hazafias Népfront városi bizottságának felhívását.

– *Hogyan kezdtek munkához?*

– Egy meglehetősen furcsa ötlet adta az indítékot – mondja Fenyő Erzsébet. – Nem tudtuk, hogy az egyes utcanevek kikről szólnak. Előbb cikkeket jelentettünk meg a faliújságon, később közösen is megbeszéltük. Azt hiszem, valahogy így kezdődött.

Az „Augusztus 20.” brigád a megyei vízmű vállalat bérelszámoló szocialista brigádja. Néprajzi pályázatokra pályamunkákat küldtek, és azokkal díjakat is nyertek. A Köztársaság Téri Általános Iskolában az iskolaotthont rendezték be, karácsonyra pedig könyveket küldtek a gyerekeknek.

– Ha megismerjük tágabb hazánkat, becsülni tudjuk nemzetiségeink törekvéseit, még inkább értékelnünk tudjuk majd más országok kulturális erőfeszítését – mondja Töltési Imre, amikor a honismereti mozgalom alapvető kérdéseire terelem a szót. – A honismeret út a nemzeti önismerethez, az internacionalizmushoz.

– *Mi a Hazafias Népfront feladata ezen a téren?*

– Legfőbb tevékenysége, hogy tudatosan irányított mozgalomként sokakat megnyerjen ennek a munkának az országban; hogy minél többen jöjjenek rá a honismereti

munka öröme, ízére. Közösségi munkáról van szó. Az eredmények csak egységesen érhetők el, és ez által az alkalmazkodás, az egymás segítése, a kötelességek teljesítése kerül szoros kapcsolatba. Én rendszeresen járok Szentesre, ebbe a nagyon kedves városba, amely országosan is egyedülálló eredményt mondhat magának. Valóban a honismeret városa lett. Lakói – és most elsősorban a szocialista brigádok munkásaira gondolok – nagyszerűen vizsgáztak egy olyan „tantárgyból”, amelynek hazaszeretetet a neve, és amelynek egy város szellemiségének felvirágoztatása is célja.

POLNER ZOLTÁN

A Szentesi Honismereti Bizottság utolsó évei (1986–1989)

A Hazafias Népfront Szentes Városi Elnöksége 1985. november végi ülésén általános feladatként fogalmazta meg a különböző munkabizottságok megújítását, a vezetőség és tagság személyi összetételének frissítését. Ezzel magyarázható, hogy 1986 elején változás történt a Honismereti Bizottság vezetésében, valamint a bizottsági tagok összetételében. *Zsíros Katalin* elnök ekkor kért fel engem – az akkor 32 éves levéltári szakembert – a titkári teendők ellátására. A tagság összetételének módosítását elsősorban a fiatalítás szándéka motiválta, valamint az a törekvés, hogy az új tagok bevonása által lehetőleg minden olyan terület, foglalkozási ág, intézmény képviselve legyen a bizottságban, amely kiemelt feladatának tekinti a múlt ápolását, a helytörténeti ismeretek feltárását és terjesztését, a honismereti mozgalom további szélesítését. Ebből adódóan a bizottságban az általános- és középiskolai tanárok mellett nagyobb számban helyet kaptak a szentesi múzeum, könyvtár és levéltár képviselői. Az új összetétel kialakításánál figyelmet fordítottunk a műszaki- és agrárterületen dolgozók bevonására, így a bizottságban megtalálhatóvá vált több termelési ágazat (Árpád Tsz, Pankotai Állami Gazdaság, HÓDGÉP, Kertészeti Kutató, Irodagép, Vízmű, MÁV, Erőtakarmány Gyár) képviselője. A korábbi bizottság legtevékenyebb tagjai – köztük nyugalmazott tisztviselő, református lelkész és tanár – természetesen továbbra is helyet kaptak. A Honismereti Bizottság 25 fővel alakult újjá.

A Honismereti Bizottság általános céljait és feladatait az alábbi főbb pontokban határoztuk meg:

1. Feladatának tekinti az egészséges lokálpatriotizmus életben tartását, a város iránti szeretet és ragaszkodás elmélyítését.
2. Szorgalmazza és segíti a múlt értékeinek összegyűjtését és megőrzését, a város múltjának őszinte feltárását.
3. Ápolja a város kimagasló személyiségeinek emlékét.
4. Támogatja a helytörténeti pályamunkák készítését.
5. Segíti a honismereti táborok szervezését.
6. Együttműködik a Városvédő- és Városszépítő Egyesülettel.

Az egykori kurcai vámház

A következő közel négy év alatt a Honismereti Bizottság 15 önálló foglalkozást tartott, ezeken kívül közreműködött számos helyismereti jellegű rendezvény előkészítésében és lebonyolításában. Több alkalommal szakvéleményt adott magánfeleknek és a városi hatóságoknak helytörténeti ügyekben. A megvalósult programok közül ismerjük meg néhányat a teljesség igénye nélkül.

1986 márciusában emlékülést rendeztünk a Magyarországi Földmunkások Országos Szövetsége (MFOSZ) szentesi csoportja megalakulásának 80. évfordulója alkalmából, amelyre vendégelőadóként meghívtuk *Borbás Lajos* egykori kubikost, író, a DÉFOSZ volt országos főtítkárá, a MEDOSZ Központi Vezetőségének tagját. Annak az évnek májusában találkozót szerveztünk a Szentesi Levéltárban, amely alkalommal a régi levéltári iratanyag bemutatása mellett, a tagság tájékoztatót kapott a készülő Szentes várostörténeti monográfia munkálatainak állásáról, a felmerült nehézségekről, a további teendőkről.

A bizottság kezdeményezésére 1986. szeptember 18-án emléktáblát helyeztek el a volt tiszai böldi révvél átellenben lévő egykori kurcai átkelőhely emlékét őrző régi vámház falán (az Árpád Tsz területén, lásd a fenti képen). Az avatási ünnepségen – amelyen az iskolák szép számmal képviseltették magukat – a szentesi származású *dr. Nyíri Antal* nyelvészprofesszor, szegedi egyetemi tanár méltatta a valamikor nagy fontosságú átkelőhely jelentőségét. Ugyancsak szeptemberben, a Városi Könyvtárban találkoztak a bizottság tagjai, ahol tájékoztatót kaptak a könyvtár munkájáról, szolgáltatásairól, valamint a folyamatban lévő helyismereti gyűjtemény kialakításának eredményeiről. A könyvtári foglalkozás alkalmával került sor a bizottság által tervbe vett honismereti pályázati kiírás megbeszélésére. A pályázati felhívás közzététele a Szentesi Élet 1986. novemberi számában megtörtént „*Múltunk, értékeink*” címen. A pályázatot érdeklődés kísérte, amennyiben összesen 19 pályamunka futott be, a legkülönbözőbb témakörökben, így: családtörténet, kiemelkedő személyek biográfiája, kihalt mesterségek (kosárfonás, késes ipar), malomtörténet, vasúttörténet, tsz-történet stb. A dolgozatok szakmai véleményezését a bizottság történész tagjai végezték. A díjkiosztó ünnepségre 1987. október 15-én került sor. Első díjat (5000 Ft) nyert *dr. Kálmán Dezső*: A Kálmán család című dolgozata. További nyertesek: II. díj (3000 Ft) *Rónyai László*: A szentesi késes ipar; *Pap Erzsébet–Pap István*: *Pap Lajosné Gonda Júlia (1869–1964)*; III. díj (1000 Ft) *Szánthó Lajos*: In memoriam *Derzsi Kovács Jenő*, a zeneszerző; *Orgovány János*: A kosárfonás múltja és jelene, és a kosárfonók élete. A Szentesi Városvédő Egyesület különdíját elnyert dolgozatok: *Nagy Péter*: A Szentes

környéki szélmalomok története és a molnárok élete; Cseh Mónika: Szentés egyházainak, temetkezési szokásainak és fejfaművészetének története.

Az 1986-os év utolsó foglalkozására a Koszta József Múzeumban került sor, amelyen részt vettek a Múzeumi Baráti Kör tagjai is. Tájékoztató hangzott el a múzeum működéséről, eredményeiről és terveiről, különös tekintettel a helytörténeti gyűjtőmunkára. A bizottság tagjai megtekintették a múzeum felújított termeit, valamint az intézmény legfrissebb szerzeményeit.

A Honismereti Bizottság 1987 márciusában kerekasztal-beszélgetésre hívta meg a Szentési Élet című helyi újság szerkesztőjét és a lap kiadóinak képviselőit, azzal a céllal, hogy megvitassa a helytörténeti közlemények megjelentetésével kapcsolatban felmerült nehézségeket, és körvonalazza az együttműködés jövőbeni lehetőségeit. A megbeszélés eredményesen zárult, amennyiben a szerkesztőség ígéretet tett arra, hogy a jövőben 80–100 sornyi terjedelmet rendszeresen biztosít a helytörténeti-honismereti jellegű közlemények számára. 1987 májusában programegyeztető ülésre került sor a Városvédő Egyesület Helytörténeti és Kulturális Szakosztályával. Az azonos profil szükségessé tette a célok és feladatok egyeztetését, az esetleges párhuzamosságok kiiktatását, az együttműködési területek meghatározását, a konkrét feladatok felosztását.

Amint jeleztük, a „Múltunk, értékeink” című honismereti pályázat értékelése 1987 őszen megtörtént. A következő pályázat előkészítéseként – mintegy kedvcsinálóként – 1988 elején felolvasó ülést szerveztünk a legjobbnak ítélt pályamunkákból. Ugyanekkor került sor az új pályázat kiírásának megbeszélésére. Említést érdemel, hogy a Szentési Életben egy sorozatot terveztünk indítani a legértékesebb pályamunkák bemutatására, ez azonban két rész közlése után elakadt. Ugyanígy zátonyra futott az az elképzelésünk is, hogy nyomtatott formában megjelentessük az elkészült dolgozatok rövidített változatát. (Ebben természetesen az anyagi tényezők meghatározó szerepet játszottak.) A pályázatot 1988 júniusában ismét meghirdettük, ennek értékelésére 1989 őszen került sor. A beérkezett 13 pályamunka közül I. díjat (6000 Ft) nyert dr. Mátyás Sándorné: „A boldog korszak” – Németh László idézése (Németh László levelei Mátyás Sándor barátjához) c. forrásközleménye. A II. díjat (4000 Ft) Nagy Károly: A Pankotai Állami Gazdaság története (1949–1986) c.; a III. díjat (2000 Ft) pedig Maczelka Lászlóné: Bartus Antal szentesi ácsmester élete c. pályamunkák nyerték.

Eredményként könyveljük el, hogy a Honismereti Bizottságtól indult ki a város 425 éves évfordulójának megünneplésének gondolata. (I. Ferdinánd 1564-ben kelt oklevele említette Szentest először „oppidumként”, vagyis mezővárosként.) A részletes elképzeléseket a 425-ös Emlékbizottság dolgozta ki, amelynek a tagjai többségében a Honismereti Bizottságból kerültek ki. Az Emlékbizottság javaslatainak főbb pontjai a következők voltak: 1. A HNF Szentés Városi Bizottsága indítványozza, hogy a városi tanács a legközelebbi ülésen hozzon határozatot az ősi városcímer változatlan formában történő visszaállítására. 2. A közeljövőben elkészítendő új várostérképet már az

Szentes város címere

ősi pálmás címer díszítse. 3. A város zászlaja egyszínű középkek legyen, közepében az ősi címerrel. 4. A város lobogóját ünnepélyes alkalmakkor vonják fel a Városháza kupolájának zászlórúdjára. 5. A tanács készíttesse el az ősi városcímet színes majolikából, és helyeztesse el a Városháza Kossuth téri homlokzatán, a régi helyén. 6. A városi tanács által adományozott okleveleket a jövőben az ősi címer díszítse.

A régi városcímer lakossággal történő megismertetése érdekében címertörténeti kiállítást rendeztünk a Városi Könyvtárban, ismeretterjesztő írásokat közöltünk a Szentesi Életben, továbbá Szentes címertörténete címen füzetet jelentettünk meg. A minél szélesebb körű véleménynyilvánítás érdekében a város 9 forgalmas intézményében (könyvtár, könyvesbolt, Művelődési Központ, gimnázium, OTP, Kereskedelmi Bank, Kontavill, Pankotai Állami Gazdaság) közvélemény-kutató urnát helyeztünk el. A lakosság véleményt nyilváníthatott arról, hogy a régi, vagy az 1976 óta használatban lévő új címet szeretné-e a város jelképéül. A népszavazásnak is beillő véleménynyilvánítás egyértelmű eredményt hozott. Az 1989. március 25-én összeszámolt szavazatok számszerű aránya: 4170 fő (89,5%) a város ősi címerét, 487 fő (10,5%) pedig az új címet támogatta. A címerkérdés 1989. június 22-én került a tanács elé. A testület 30 pártoló és egy ellenszavazattal kimondta a történelmi pálmás címer változatlan formában történő visszaállítását. Hamarosan elkészült a város új címeres lobogója is, a Városháza főhomlokzatára pedig felkerült a jogaiba visszaállított ősi címer. A szentesi példát utóbb számos település követte.

Az 1988. évi munkatervünkben felvetettünk egy másik hasonlóan fontos ügyet. A városunk múltját behatóbban ismerők tudják, hogy 1891-ben 133 szentesi család tagjai boldogulásuk reményében elhagyták szülővárosukat, és Temesvártól 4 km-re új települést hoztak létre *Újszentes* néven. (Román neve Dumbravita.) Az anyaváros hosszú időn át élő kapcsolatot tartott fenn a kitelepülőkkel, amely azonban az utóbbi évtizedekben elhalványult, mondhatni megszakadt. A Honismereti Bizottság – az ismert nehézségek ellenére – fontosnak tartotta e kapcsolat újraélesztését. A kitelepülés helyi dokumentumait összegyűjtöttük, és füzetben közzétettük, továbbá az Újszentesről visszatelepült családokat felkutattuk. Sikerült elérni, hogy városunk vezetősége hivatalosan is felvegye a kapcsolatot. 1990-ben – a kitelepülés 100. évfordulója előtti évben – megvalósulhatott a testvérvárosi kapcsolat hivatalos felvétele.

A szentesi Megyeháza régi képeslapon

A közbejött politikai változások a Hazafias Népfront szervezetét elsodorták, ezáltal a Honismereti Bizottság addig kialakult hagyományos működési formája is megszűnt. A volt bizottsági tagok munkahelyükön folytatták a helyismereti, hagyományőrző, értékmentő munkát, többnyire egymástól elszigetelve. Az egykori általános- és középiskolai honismereti szakkörök elsorvadtak, a korábbi szervezeti keretek megszűntek. Néhány elhivatott tanár törekedett (és törekszik) az új betöltésére, de kevés eredménnyel. A következő nemzedékre vár, hogy az 1960-as évektől virágzó patrióta mozgalmat újból életre keltse.

LABÁDI LAJOS

Önkéntes néprajzi gyűjtők Csanádban

A néprajztudomány számára mindig fontos volt a paraszti kultúra kutatásával nem hivatásszerűen foglalkozók munkája. A múlt század vége óta sok, a népelet iránt mélyen és elkötelezetten érdeklődő tanár, tanító, lelkész, tisztviselő és parasztember járult hozzá megfigyeléseivel és adataival a néprajzi ismeretek gyarapításához. A diákság körében a gyűjtőmunkát egy-egy lelkes tanár szervezte, irányította, meg-megújuló lendülettel. A mozgalomnak az 1952-ben meghirdetett országos néprajzi gyűjtőpályázat adott keretet, amely maig tartó hagyományt teremtett. A pályázatot a Néprajzi Múzeum és a Népművészeti Intézet hirdette meg, előbbi a gyűjtők munkáját néprajzkutatók által kidolgozott kérdőívekkel, később szervezett gyűjtőtárlatokkal is segítette. 1964 óta az önkéntes gyűjtők külön szakosztályban munkálkodnak a Magyar Néprajzi Társaság berkeiben, s rendszeresen tartanak vándorgyűléseket, ahol lehetőségük nyílik a továbbképzésre, tapasztalatcserére.

Csongrád megye 1962-ben, a megyei múzeumi szervezet megalakulása után csatlakozott az országos pályázati rendszerhez, megyei forduló kiírásával. Az évente megrendezett megyei gyűjtőpályázat eredményei országos szinten is elismerést arattak, az eltelt fél évszázad alatt több mint ezer pályamunka érkezett a szegedi múzeumba. A pályázaton résztvevő gyűjtők széles körének közös jellemzője a szülőföld és a hagyományok tisztelete és szeretete, fogékonyság a paraszti mentalitás bölcsességére. A néprajzi gyűjtők tevékenységét az 1960-as, 70-es években a falusi, mezővárosi honismereti szakkörökben folyó munka is élénkítette. A krónikási lelkesedés csak az utóbbi évtizedben hagyott alább érezhetően, a hagyományos paraszti életmódot saját tapasztalatból ismerő, és az utódokra emlékül hagyó idősebb generációk távozásával.

Az egykori Csanád megyéhez tartozó települések néprajzával foglalkozó pályamunkák tekintélyes helyet foglalnak el a szegedi Móra Ferenc Múzeum kéziratokat befogadó gyűjteményében, a Néprajzi Adattárban. Makó, Apátfalva, Pitvaros, Csanádpalota hagyományvilágáról és helytörténeti érdekességeiről több mint 200 dolgozat született: lelkes és jó szemű, avatott gyűjtők munkái, melyekben szinte monografikus igénnyel örökítették meg szülőhelyük paraszti műveltségének emlékeit. Királyhegyes, Kövegy, Battonya, Nagylak, Magyarcsanád 19-20. századi népeletéről is érkeztek leírások, s az egykor felvidéki szlovák telepésekkel újraneépített Csanádalbertinek, Ambrózfalvának is akadt krónikása.

A gyűjtőmozgalomhoz az elsők között csatlakozott a csanádpalotai Asztalos P. Kálmán, aki nemcsak írásban állított emléket faluja hagyományainak, hanem falumúzeumot is alapított. Húsz éven át folytatott rendszeres gyűjtőmunkája a hagyományos

kultúra több területével is foglalkozott: „a lomtárba került szavakkal”, a paraszti jószágtartással, a névadási szokásokkal, az állatgyógyítás hagyományaival, a gyermekélettel, régi öltözetekkel. Érdekelték a malmok, a temető, a céhes és egyházközségi iratok, a falut irányító jeles személyiségek életútja, a falu 200 évének krónikáját is megírta. Csanádpalotai népdalokat, meséket, gyermekjátékokat, gyógyítási hagyományokat és „elavult szavakat” gyűjtött Bazsó Dénes. Pánczél Józsefné a kövegyi paraszti gazdálkodás ismeretanyagának alapos dokumentálása és a község történetének kutatása mellett számos dolgozatot szentelt a csanádpalotai gyermeknevelés, táplálkozás, ünnepi szokások és a küzdelmes parasztsorsok leírásának. Több mint két évtizedig küldte értékes munkáit elbírálásra. 1987-88-ban kapcsolódott a néprajzi gyűjtők táborához Nagyfalusi Ilona és Nagyfalusi Éva. Ilona a helytörténeti gyűjteményt gondozta egy ideig, később pedig részt vállalt a honismereti diáktáborok munkájában is. Dolgozataiban a gyermekjátékokkal, a népi táplálkozással, gyógymódokkal és a búcsújárás hagyományaival foglalkozott. Testvére, Éva a kukoricatermesztés, a ruhatisztítás témakörét választotta kifejtésre, illetve egy paraszti konyha mindenre kiterjedő eszközlétárát készítette el. Mindkettőjük munkája országos elismerésben is részesült. Rajtuk kívül Némethi Bálintné gazdagította a falura vonatkozó ismeretanyagot.

Apátfalva gazdag hagyományvilága többeket is megihletett. Szigeti György tanár 1965-től haláláig rendszeresen és elkötelezetten kutatta szülőfaluja néprajzát: munkássága során több mint kétezer oldalnyi kéziratban örökítette meg a gazdálkodás, táplálkozás teljes ismeretanyagát, valamint a szokások, a gyermekélet és a népdalok világát. Pályázatai országos elismerésekben részesültek. Magas szintű szakmai tudását bizonyító munkái nyomtatásban is megjelentek: a szegedi múzeum évkönyveiben, falumonográfiákban, folyóiratokban. Apátfalva hagyományos paraszti gazdálkodásáról szóló dolgozatai „Fejezetek Apátfalva néprajzából I. Anyagi kultúra” címmel önálló kötetben is megjelentek 1999-ben. Az évente rendszeresen megszervezett megyei honismereti diáktáborok lelkes résztvevői, valamint a falujuk múltja iránt érdeklődő fiatalok is írtak pályamunkákat az apátfalvi népeletről. Elismerés illeti az azóta felnőtté vált szorgos diákokat, Kártyik Zitát, Ördög Anitát és Ördög Ágneszt, Mátó Lajost, Póka Editet, Simon Ildikót, Farkas Évát, akik fontos adatokkal gyarapították ismereteinket. Péli Péterné, Rácz Sándor, Felföldi Barnabás után legutóbb, 1999-ben Csapó Jánosné küldött Apátfalváról díjazásban részesült pályamunkát. Sajnos, az ezredforduló után nincs folytatója a pályázatírók sorozatának, a helytörténet iránt érdeklődők inkább a virtuális világban, a világhálón tallózhatnak az apátfalvi hagyományokról szóló írások között.

Királyhegyes történetét, hiedelemvilágát, lakodalmi szokásait és a szöttéseket az 1960-as évek végén Búvár Anna kutatta. Szigeti György a népdalok gyűjtését, Tápai Istvánné, majd Dankóné Tápai Beáta az emberi élet szokásainak megörökítését tartotta fontosnak. A névadási szokásokról Rácz Sándor, a megyebeli néprajzi gyűjtők egyik legelismertebb tagja írt dolgozatot. Pitvaros telepes község méltó krónikása volt az 1999-ben elhunyt gyűjtő-kutató levéltáros, Komoly Pál, aki 1971-től írta pályamunkáit

szülőfaluja hagyományairól. Érdeklődése a történeti, levéltári adatok kutatása, rendezése mellett a szokásokra, a gazdálkodás egyes területeire (sertéstartás, cséplés, gazdasági és háztartási berendezések), az öltözködés, táplálkozás, építkezés kérdéseire is kiterjedt. Foglalkozott a ki- és betelepülés mértékével, a környező szlovák telepesegek egyháztörténetével, a kivándorlás adataival is. Tanulmányainak gyűjteményes kiadását a megyei múzeum gondozta. Mellette értékes adatokat gyűjtött egy tanya gazdasági eszközkészletéről 1974-ben Koppány Tamás.

A terület központja, Makó népéletének kutatásával többen is foglalkoztak. Az 1960-as években Bíró György a hagymatermesztésről, H. Kovács Mihály a nyelvjárás sajátosságairól és a babonákról, Széll Zsuzsa a lakodalmi szokásokról gyűjtött adatokat. Rác Sándor az 1980-as évek eleje óta egészen haláláig fáradhatatlanul kutatta a város és környéke múltjának adatait, melyeket több mint kétszáz néprajzi-helytörténeti pályamunkában örökített meg. Tanárként fáradhatatlanul buzdította diákjait is a gyűjtőmunkára, iskolai szakkörei és az általa szervezett csökkentlátók néprajzi klubjának tagjai a pályázatok sikeres, rendszeres résztvevői voltak. Érdeklődését elsősorban a folklór jelenségei keltették fel, a 20. századi városi folklór, a hagyományos népszokások, népdalok, gyermekfolklór köréből született több pályamunkája. A nyelvjárás sajátosságai közül a helynevek és ragadványnevek összegyűjtésében végzett pótolhatatlan értékű munkát. Munkásságát 2005-ben az önkéntes gyűjtők legmagasabb kitüntetésével, Sebestyén Gyula-éremmel jutalmazta az országos néprajzi gyűjtőmozgalom. Szabó István és Sipos István is számos nagyszerű írással járult hozzá a makói népélet krónikájához. Tanulságos emberi sorsok megörökítésével, szokások, hiedelmek, hagyományos gyógyító eljárások leírásával gyarapították tudásunkat. Sipos Bernadett tanulóként írt tartalmas pályamunkákat, Márton Imre, Tihanyi Istvánné, Kardos János, Szabó Jenő, Szekeres Mihály Rákos település fejlődésével, egy makói szűcsmester vándorkönyvével, a hagymásokkal, a seprűkészítéssel, betlehemes játékokkal, a gyermekfolklórral s egy nótafa teljes repertoárjának leírásával foglalkoztak. Az ezredforduló után a makói ipar múltját bemutató értékes dolgozatokat küldött a múzeum számára Siket István.

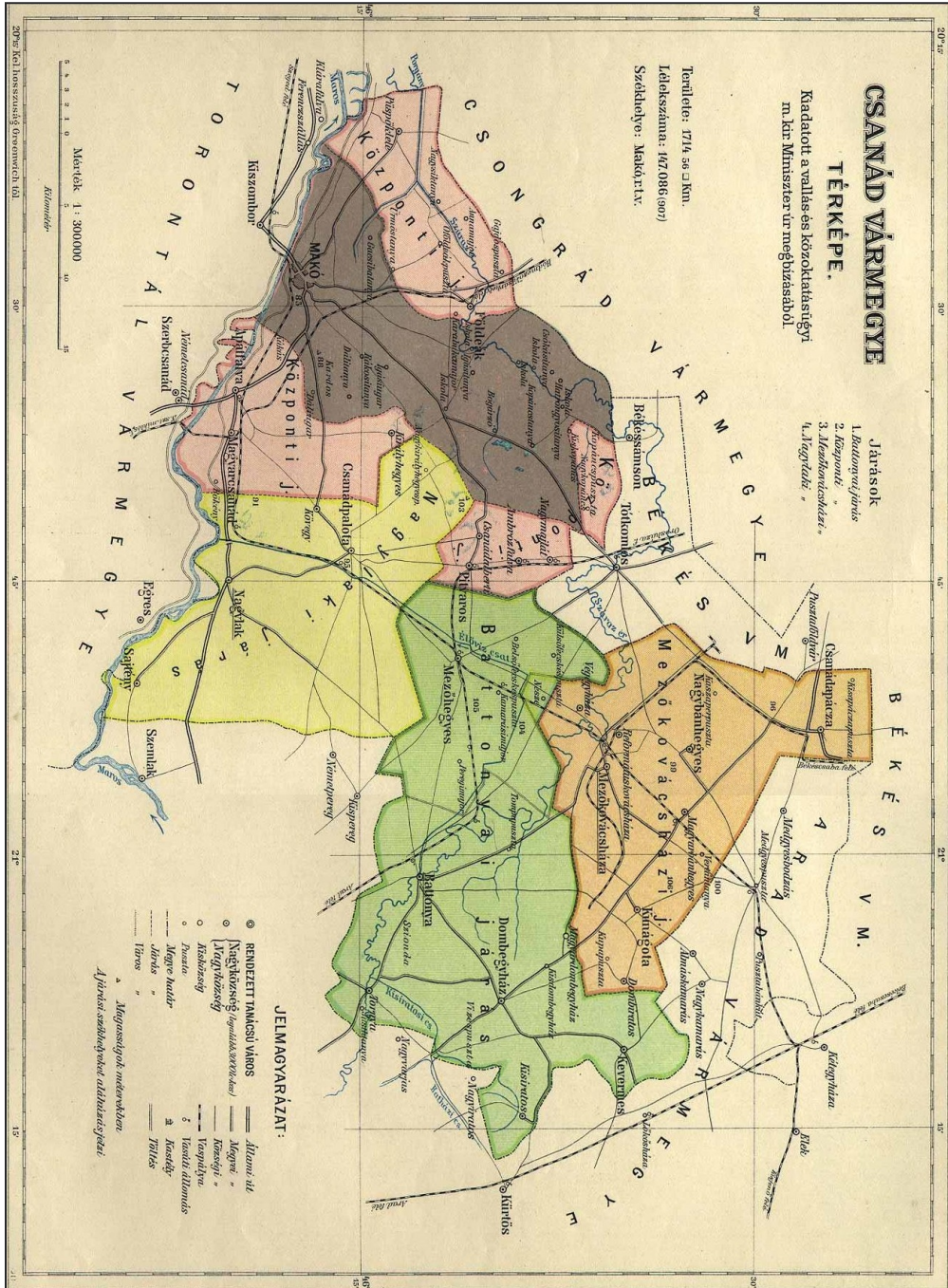
A fenti településekről érkezett gazdag kéziratanyag mellett szerényebb mennyiségű írással rendelkezik adattárunk Battonya, Nagylak, Magyarcsanád néprajzáról. Tóth Péter (Battonyai gyermekélet), Asztalos P. Kálmán (Nagylak község és települése). Rác Sándor (magyarcsanád-bökényi nevek, lakodalmi szokások) után e községek népéletének megörökítése lelkes, elkötelezett, önkéntes gyűjtőkre vár.

A 20. század végén a globális műveltség erőteljes térhódítása ellenére a hagyományos paraszti kultúra még emlékezettel elérhető távolságban volt. A lelkes gyűjtőket, a múlt szorgalmas krónikásait nem múló hála és tisztelet illeti munkájukért, a hagyományos műveltség átörökítéséért!¹

BÁRKÁNYI ILDIKÓ

---

¹ Eredeti megjelenés: Makói História, 1999. 3. évf., 5. sz. 11-13.

A történelmi Csanád vármegye térképe

Csongrád megye honismereti életének történeti kronológiája

Forrásaink hiányosságai miatt a honismereti mozgalom Csongrád megyei történetét nem tudtuk teljes pontossággal és részletességgel föltárni. A szerkesztők mégis úgy vélik, érdemes a rendelkezésünkre álló tényeket közreadnunk, hiszen ha mi most nem hagyjuk az utókorra azt, amit összeszedtünk, a későbbi kutatóknak még sokkal nehezebb dolguk lesz.

I. rész

1. A honismereti mozgalom előtti időkről

1930-as években Györffy István és Teleki Pál kezdeményezésre megindult országszerte a szervezett táj- és népismereti gyűjtés, mint a későbbi honismereti mozgalom elődje. Morvay Péter, Végh József és mások irányítása mellett ez folytatódott az 1950-es évek közepétől.

Jaksa János tanító **1948-tól** Szegváron faluja múltjának és népeletének rendszeres gyűjtésével teremtette meg egy falumúzeum alapjait, melyet 1954. július 25-én nyitottak meg a megye első falumúzeumaként. 1973-ban az ősi Vangel-házban kapott új helyet.

Az **1950-es** években Szentesen Papp Imre a népelet krónikása szerepét töltötte be.

2. A szervezett honismereti mozgalom csírái

1962. november 12-én a Hazafias Népfront (rövidítve: HNF) Csongrád Megyei Bizottsága – más szervekkel közösen – meghirdette az 1962-63. évi XI. országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázat keretében a megyei gyűjtőpályázatot.

Az **1960-as** évek első felében megalakult Szentesen a Damjanich úti Általános Iskola honismereti szakköre.

1964-ben a Hódmezővásárhelyi Helytörténeti Klub elkészítette a *Vásárhelyi Tanulmányok* első füzetét.

Az **1960-as** évek közepén felvetődött Csongrádon egy iskolamúzeum létrehozásának gondolata.

1964. július 7-én Feszty István és Feszty Emese javasolta a Magyar Nemzeti Galériának, hogy „A magyarok bejövetele” című körkép állíttassék helyre.

1968-ban ifj. Lele József Tápén magángyűjteményt hozott létre.

1968. április 17. és 19. között tartotta a HNF IV. kongresszusát, és rögzítette: kívánatos „a honismereti tevékenység bővítése és magasabb szintre emelése, az ilyen irányú helyi kezdeményezések határozottabb felhasználása”. Az országos tanács létrehozta honismereti bizottságát.

3. Honismereti tevékenység a Hazafias Népfront Csongrád megyei honismereti bizottságának irányítása mellett (1969–1989)

1969.

Március 20-án megalakult a Hazafias Népfront Csongrád Megyei Bizottsága mellett a megyei honismereti bizottság (a továbbiakban: HB). A bizottság elnöke: dr. Nyíri Antal egyetemi tanár, titkára dr. Börcsök Vince tanár lett. Tagjai: Barna László, a Megyei Tanács művelődésügyi osztályának főelőadója, Boros József HNF megyei munkatárs, Fenákel Judit újságíró, Horváth Dezső újságíró, dr. Inczei Géza főiskolai tanár, Jozó Jánosné, a Népművelési Tanácsadó vezető-helyettese, dr. Juhász Antal muzeológus, dr. Tóth Imre egyetemi adjunktus, dr. Turai Géza tanár, dr. Végh József Mihály egyetemi tanársegéd.

Májusban Csanádpalotán megjelent megyénkben az első falukrónika stenciles sokszorosításban, 200 példányban *A Csanádpalotai Kelemen László Művelődési Otthon honismereti szakkörének lapjaként*.

Június 19-én a HB ülése támogatta az „Árpád Emlékpark” kialakítását.

November 30-án egész napos felkészítés a földrajzinév-gyűjtők részére Szegeden.

December 15-i keltezéssel elkészült *A honismereti munka megszervezésének feladatai Csongrád megyében* című segédlet, mely a járási, városi népfront titkárok révén eljut a megye 62 községébe.

A HNF helytörténeti-honismereti szakkörök számára hirdetett pályázatán a vásárhelyi Móricz Katalin és Kőszegfalvi Ferenc III. helyezést ért el.

Az év végén a honismereti napot rendeztek Apátfalván szakkörvezetők részére.

1970.

A Csongrád Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya, a Megyei Művelődési és Módszertani Központ, valamint a Hazafias Népfront Csongrád Megyei Bizottsága közösen vállalták egy évente megjelenő honismereti kiadvány költségeit, mely a *Csongrád Megyei Honismereti Híradó* címet kapta. Első száma 1970 végén jelent meg.

Egész évben folyt a földrajzi nevek gyűjtése.

Domaszék történetét Kardos László írta meg.

Néprajzi kör alakult a Szegedi Tanárképző Főiskolán.

Nyugalomba vonult Kasznár Tóth Emma, a Mindszenti Kubikusok, Halászok Honismereti Klubjának Munka Érdemrend ezüst fokozatával kitüntetett szakkörvezetője.

Május 4-én a HB tárgyalta a földrajzinév-gyűjtés helyzetét.

Június 22. és 27. között rendezték a honismereti szakkörvezetők és földrajzinév-gyűjtők nyári tanfolyamát Csongrádon.

Október 12-én, Budapesten a honismereti konferencián megállapították, hogy Csongrád megye élen jár a honismereti munkában.

Ősszel megkezdte működését a Bartók Béla Művelődési Központ helytörténeti szakköre. Alapítója Hofgesang Péter, vezetője Oltvai Ferenc, szaktanár Ollé György.

Kihirdették az 1970. évi Csongrád megyei néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázat eredményeit tagozatonként.

1971.

A földrajzinév-gyűjtés befejeződött Nagymágocson, Nagyéren.

Megérkeztek az első elismerések a *Híradó* első számát illetően.

A HB nagy szakértelemmel, emberismerettel rendelkező segítséget kapott id. Juhász Antal ny. gimnáziumi igazgató személyében, aki a megyében kibontakozó krónikaírást irányította.

Tápé története és néprajza címmel 991 oldalas falumonográfia készült el.

A „Népművészet mestere” lett Kardos István apátfalvi honismerő kollégánk.

Augusztus 9. és 12. között az önkéntes néprajzi és nyelvjárás gyűjtők országos találkozóját rendezték Sárospatakon. A Vedres István Építőipari Szakközépiskola kiváló honismereti pályamunkáinak irányításáért Sebestyén Gyula-émlékérmeket kapott Németh Olivér igazgatóhelyettes.

Augusztus 25-én a HB kibővített ülésén az emlékpark kialakítását támogatták.

Szeptember 26-án, Mórahalmon a honismereti napon a krónikaírás időszerű kérdéseinek megvitatása után egy kis néprajzi kiállítást és a megyei krónikagyűjteményt lehetett megtekinteni.

Október 12-én a HB részletes beszámolója szerint a megye 33 településén folyik földrajzinév-gyűjtés.

Kihirdették az 1971. évi Csongrád megyei néprajzi és nyelvjárás gyűjtőpályázat eredményeit, tagozatonként.

1972.

Január 23. és 31. között a Szegedi Tanárképző Főiskola hét hallgatója gyűjtötte Csongrád város belterületén a földrajzi neveket.

Február 13. és 23. között a JATE hét nyelvész hallgatója gyűjtötte Szentés külterületén a földrajzi neveket.

Április 16-án került sor Tápén a szakkörvezetők tavaszi képzésére.

Április 30-án, Földeákon megyei honismereti nap volt a község újratelepítésének 125. évfordulója alkalmából.

Tavasszal Szentés város kialakulásának 900 éve előtt tisztelegve megalakult Szentés Város Honismereti Bizottsága. Vezetője: Zsíros Katalin. Céljuk szervezeti kereteket és irányítást adni a város múltjának feldolgozásához és az eredmények közzétételéhez.

Június 25. és 30. között a honismereti szakreferensek országos értekezletét rendezték meg Balatonalmádiban.

Szeptember 24-én honismereti szakkörvezetők, fotósok, amatőr filmesek közös módszertani tanácskozását tartották Szegeden.

Elkészült Sándorfalva negyedévente megjelenő falukrónikájának első száma.

Kihirdették az 1972. évi Csongrád megyei néprajzi és nyelvjárési gyűjtőpályázat eredményeit, tagozatonként.

1973.

Június 25. és 29. között rendezték meg Makón a Csongrád megyei szakörök vezetőinek nyári bentlakásos tanfolyamát.

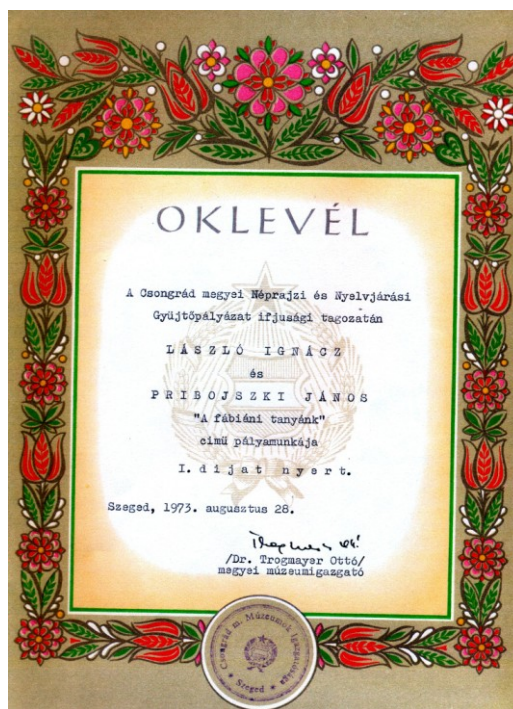
Július 10. és 14. között Nyíregyházán tartották a honismereti szakkörvezetők országos konferenciáját. Téma: hazafiság és hazafiságra nevelés. Megyénkből Zsíros Katalin és Rakonczai János szakkörvezetők kaptak meghívást.

Augusztus 28-án volt a Csongrád megyei gyűjtőpályázat eredményhirdetése. László Ignác és Pribojszki János „A fábiáni tanyánk” című pályamunkája megyei első és országos II. díjat nyert. (Lásd az oklevelet!)

Szeptember 26-án a HB kihelyezett ülésen tanácskozott Sándorfalván a falukrónika írásának és szerkesztésének módszereiről.

Október 2-án Szegváron megnyílt a felújított falumúzeum.

November 3-án Börcsök Vince betegség miatt lemondott HB titkári tisztéről.

1974.

A Honismereti Bizottság titkára dr. Juhász Antal lett.

Február 19-én Szentesen bemutató vetélkedőt tartottak a „Hazánk tájai” című városi vetélkedő műsorához.

Augusztus 6-tól rendezték meg Makón a VIII. Országos Honismereti Diáktábort.

A HB javaslatára a művelődési osztály 15 földrajzinév-gyűjtőt megjutalmazott.

Július 15. és 20. között Nyíregyházán, a II. Országos Honismereti Akadémián Oltvai Ferenc képviselte megyénket. Téma: közművelődésünk és a honismereti mozgalom feladatai, illetve honismereti munka az úttörőmozgalomban

Október 17-én a HB honismereti napot rendezett Kisteleken. Ekkor jelent meg a Kistelek életéről szóló falukrónika első stencilezett száma 200 példányban.

Csongrádon megvalósult az iskolamúzeum.

Kihirdették a Csongrád megyei néprajzi és nyelvjárési gyűjtőpályázat eredményét.

1975.

Április 2-án megnyílt a Hódmezővásárhely-kopáncsi tanyamúzeum.

Május 24. és 25. között honismereti napokat rendeztek Makón.

Július 14. és 19. között Pécsen tartották a III. Országos Honismereti Akadémiát. Témája: a helytörténeti, néprajzi-nyelvjárási, munkásmozgalmi-üzemtörténeti, valamint az országjáró-műemlék- és természetvédelmi tevékenység.

Megrendezték az első megyei honismereti diáktábort Csongrádon.

Az országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázaton 11 iskolai honismereti szakör kapott elismerést megyénkből.

1976.

Február 13-án és 14-én rendezték a IV. Országos Honismereti Konferenciát Kecskeméten. Téma: az irodalmi hagyományok ápolása.

Július 5. és 14. között: II. megyei honismereti diáktábor Csongrádon.

December 30-án honismereti napot tartottak Kisteleken a „Tanulmányok Kistelek történetéből és népeletéből” című kötet megjelenése alkalmából.

1977.

Dr. Nyíri Antal nyugdíjazása miatt lemondott a HNF Csongrád Megyei Honismereti Bizottsága elnöki tisztéről. Helyét dr. Juhász Antal vette át, a titkár dr. Hegyi András lett.

A Kenderfonó és Szövőipari Vállalat Szegedi Kenderfonó Gyárának vezetősége együttműködési megállapodást kötött a Csongrád Megyei Levéltárral és a Csongrád Megyei Múzeumok Igazgatóságával gyártörténeti múzeum létesítésére, mely még ebben az évben elkészült.

Április 2-án honismereti konferenciát tartottak a „Tápai népeleti napok”-hoz kapcsolódva, a témáról szóló előadásokkal és kiállítással.

Április 13-án megalakult a HNF Szeged Városi Bizottsága mellett működő honismereti bizottság. Elnöke dr. Szántó Imre egyetemi tanár, titkára Oltvai Ferenc.

Május 29-én a honismereti szakkörvezetők tanulmányútja Békés megyében.

Július 4. és 12. között a III. megyei honismereti diáktábor működött Szentesen életmódkutató, helytörténeti, népzene-kutató, néptánc-kutató szakcsoporttal.

Július 25. és 30. között Győrben volt az V. Országos Honismereti Akadémia. Téma: üzemtörténet és a honismereti munka. Részt vett – többek között – Rakonczi János és Sonkoly Pálné.

Október 11. és 12. között honismereti tanácskozás volt Szentesen az üzemtörténet- és krónikaírásról, a honismereti mozgalom személyiség- és közösségformáló erejéről, valamint Bálint Sándor előadásában Szeged néprajzi sajátosságairól. Megnyílt a „Szentes népművészete” című kiállítás.

1978.

Március 8-án elméleti konferenciát rendeztek Szegeden „Az 1848-1849-es polgári forradalom és szabadságharc” címmel.

Március 12-én, Szőregen honismereti napot tartottak, kiállítást mutattak be a szőregi ásatások leleteiből a *Szőreg és népe* című monográfia megjelenése alkalmából.

Március 12-én „Száz év Szeged történetében” címmel az 1879. március 12-i árvíz 100. évfordulóján helytörténeti vetélkedőt tartottak Szegeden. Emellett megemlékezés a „Nagy árvíz” évfordulóján több előadással.

Április 17-én, Sándorfalván helytörténeti napot rendeztek a nagyközség alapításának 100. évfordulója alkalmából előadásokkal és a „Sándorfalva 100 éve” című helytörténeti kiállítás megnyitásával.

Április 26-án emlékülés volt Szegeden az iskolák államosításának 30. évfordulója alkalmából.

Május 11-én elméleti konferencia kezdődött Szegeden „Élő nemzetköziség – élő hagyományok” címmel, egyetemi oktatók előadásával.

Június 28. és 30. között Kisteleken a honismereti szakkörvezetők nyári tanfolyamának fő témája a honismereti munka új és korszerű formáinak, valamint a legújabb honismereti kiadványoknak a megismerése volt.

Július 10. és 15. között Szegeden rendezték a VI. Országos Honismereti Akadémiát, melynek a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola adott helyet. Téma: hazafiság – történelmi tudat; táj – nép – történelem. Előadásokkal, munkásmozgalmi, honismereti, helytörténeti, üzemtörténeti szekcióülésekkel, városnéző sétával, megyei tanulmányúttal színesítették a programot. Megyénkből nyolcan kaptak meghívást: Bugyi Lajosné, Gémes Balázs, Pék Józsefné, Rakonczai János, Sebestyén István, Szabó Lajos, Szigeti János, Zsíros Katalin.

Augusztus 1. és 9. között rendezték a IV. honismereti diáktábort Kisteleken. A diákok öt szakcsoportban dolgoztak (helytörténeti, krónikaírói, szövegfolklor-gyűjtő, népzene gyűjtő, tanyakutató-néprajzi).

Október 5-én, Szegeden a Móra Ferenc múzeumban a Levéltári Napok keretében honismereti napra került sor; a honismereti mozgalom és a helytörténetírás módszertani kérdéseit tárgyalták.

November 22-én, Szegeden az őszirózsás forradalom évfordulóján elméleti konferenciát szerveztek.

1979.

Júliusban rendezték a VII. Országos Honismereti Akadémiát Salgótarjánban. Témája: a Tanácsköztársaság történelmi tapasztalatai. Részvevők megyénkből – többek között – Ledniczky András, Simon Erzsébet.

Augusztus 21. és 28. között rendezték meg Szegeden az V. honismereti diáktábort. Szakmai célja Szeged és környéke legújabb kori történetének megismerése és a honismereti gyűjtőmunka módszertani megalapozása.

1980.

Február 14-én tartott ülésén a HB a nemzetiségi hagyományok ápolásának időszerű kérdéseit tárgyalta meg.

Március 28-án emlékülésre került sor Szegeden Bethlen Gábor születésének 400. évfordulója alkalmából.

Április 10-én, Szegeden tudományos felolvasó ülést rendeztek „A népi demokratikus forradalom és a földosztás” címmel.

Április 19-én a honismereti szakkörvezetők és a kertbarátok közös tanulmányutat tettek Bács megyében, hogy a két szakterület ismerje meg egymás munkáját.

Július 7. és 15. között Hódmezővásárhelyen tartották a VI. honismereti diáktábort; először kapcsolódtak be szakmunkástanulók a három szakcsoportban (régészeti, történeti, életmód kutató) rendezett tábor munkájába.

Július 14. és 19. között Szombathelyen rendezték a III. Országos Honismereti Konferenciát és a VIII. Országos Honismereti Akadémiát. A konferencia témája: 20 éves mozgalmunk eredményei és feladatai. (Bal oldali képünk a szombathelyi városnéző séta során készült.) Asztalos P. Kálmán a „Szocialista Kultúráért” kitüntetésben részesült. A honismereti mozgalom 20. évfordulójára alapított emléklapet Zsíros Katalin a helyszínen vette át, dr. Juhász Antal, dr. Nyíri Antal, Rakonczai János, Szigeti György pedig a megyei honismereti bizottság ülésén. Az akadémia

témái: A helytörténeti és regionális kutatások lehetőségei; továbbá a kultúrtörténeti emlékek, a természeti és a műszaki értékeink védelme volt. Megyénket 11 fő képviselt. Ott volt – többek között – Börzsök Vince, dr. Gémes Balázs, dr. Ósz Károly, Rácz Sándor, Szabó Vilmos és Zsíros Katalin. (Képünkön jobbra lent: az Akadémia ajándék plakettje.)

Szeptember 27-én, Szőregen a művelődési házban került sor az első Csongrád megyei nemzetiségi találkozóra, ahol előadások hangzottak el a megyében élő nemzetiségek életkörülményeiről, anyanyelvi oktatásuk és kulturálódásuk lehetőségeiről, majd a nemzetiségi szövetségek népi együttesei adtak műsort.

Október 24-én a HB Makón tartotta kibővített ünnepi ülését a honismereti mozgalom 20 évét méltatva. Itt adták át az emléklaketteket.

November 14-én, Szegeden tudományos felolvasó ülésre került sor „Emberek, sorsok, forradalmak” címmel.

December 20-án tartották a HNF megyei küldöttértekezletét. Itt kaptak megbízást a bizottságok vezetői. A HB elnöke dr. Juhász Antal, titkára dr. Hegyi András lett.

1981.

Januári ülésén a HNF megyei elnöksége felkérte a HB tagjait, 28 főt. A vezetőség: dr. Juhász Antal elnök, dr. Hegyi András titkár, vezetőségi tagok: dr. Kovács Miklósné, dr. Ósz Károly, Radocsai Ferenc.

Március 3-án a megyei HB ülésén a Szeged városi HB ismertette munkatervét.

Március 25-én a megyei HB szervezésében – az országos HB-t is képviselve – turistautat szerveztek Nagyszentmiklóstra Bartók Béla születésének 100. évfordulója alkalmából. A megyei, a Szeged és Makó városi honismereti bizottságok elnökei koszorút helyeztek el a Bartók Béla szülőházának falán lévő emléktáblánál. (Képünkön dr. Juhász Antal, Oltvai Ferenc és dr. Tóth Ferenc Bartók Béla emléktáblája előtt.)

Június 19. és 21. között Hódmezővásárhelyen rendezték meg az önkéntes néprajzi és nyelvjárási gyűjtők X. országos találkozóját.

Június 23-án került sor a honismereti szakkörvezetők és kertbarátok közös tanulmányújtjára Tolna megyébe.

Július 13. és 17. között volt a IX. Országos Honismereti Akadémia Szolnokon. Fő témája a település-, táj-, és életmódkutatás, az ifjúság és honismeret, valamint az üzemtörténeti gyűjtés, kutatás volt.

Részt vett – többek között – dr. Hegyi András, dr. Ósz Károly, Radocsi Ferenc, Sonkoly Pálné.

Július 27. és augusztus 5. között rendezték meg a VII. honismereti diáktábort Makón. A tábor munkájának sajátos „makói” jellegét a város hagyományai, országos jelentőségű művelődéstörténeti szerepe, világszínvonalú hagymakertészete és a környéken még élő nemzetiségi kultúrák adták. Négy szakcsoportban dolgoztak (néprajz, folklór, helytörténet, hagyományőrzés).

Szeptember 18-án a Csongrádi Múzeum alapításának 25. évfordulója alkalmából tudományos ülésszakot rendeztek, melyet kiállítás egészített ki a múzeum fejlődéséről, illetve legértékesebb dokumentumaiból.

Október 16-án a HB az ópusztaszeri Nemzeti Emlékparkban tartott kihelyezett ülést; megtekintették az elkészült létesítményeket, majd a kisteleki falugyűjteményt.

Az év során a kiszombori Dózsa György Általános Iskolában helytörténeti szakör alakult Endrész Erzsébet tanárnő vezetésével.

1982.

Március 4-én ülésezett a HB, melyen egyebek között tájékoztató hangzott el a megyében működő honismereti szakkörök számáról, munkájáról egy 17 kérdésből álló korábban kiküldött adatlap alapján. 60 szakkörrel érkezett adat.

Március 17-én a Magyar Történelmi Emlékbizottság megalakulásának 40. évfordulója alkalmából a megyei és Szeged városi HB ülést tartott.

Május 11-én honismereti napot rendeztek Csanádpalotán, mert Csanádpalotán folyamatos a honismereti munka, s kutatási eredményeiket immár 13 éve a *Palotai Krónikában* rendszeresen közzéteszik, s írják a település történetét is.

Június 10-én Georgi Dimitrov születésének 100. évfordulója alkalmából emlékülésre került sor a Magyar–Bolgár Barátsági Napok keretében.

Június 22. és 26. között nyári továbbképzésre került sor Szegeden a honismereti szakkörvezetők és aktivisták számára. Célja a szakköri tevékenység, az üzemtörténet- és a krónikaírás színvonalának emelése. A negyedik napon a skanzen megtekintésére került sor.

Július 12. és 18. között rendezték meg Nyíregyházán a X. Országos Honismereti Akadémiát. Fő témái: népesedéspolitikai és településszerkezeti kérdések. Téma volt még az olvasótáborok és a honismereti mozgalom kapcsolata, valamint a honismereti képzés és továbbképzés. A makói Kun Béla Általános Iskola „Micimackó” hagyományőrző szakkörét a Néprajzi Múzeum oklevéllel jutalmazta az országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázatokon elért kiemelkedő eredményeiért és a többéves gyűjtőmunkáért. Rácz Sándor, a szakkör vezetője vette át az elismerést.

Július 12. és 22. között Ópusztaszeren rendezték meg a VIII. honismereti diáktábort: sátorral, gumimatracal, zseblámpával, kulaccsal, nyárrsal és szalonnasütéssel.

Október 7-én honismereti nap és honismereti szakköri bemutató volt Ruzsán.

Szegeden rendezték az V. országos szakmunkástanuló honismereti táborát.

1983.

Február 18-án a megyei HB ülésén a Szentes városi HB elnöke, Tóth Jánosné számolt be munkájukról.

Március 31-én a megyei és városi HB tagjai a helyszínen ismerkedtek a Kender és Szövőipari Vállalat történetével, az ott folyó üzemtörténet-írással.

Május 4-én, Mihálytelken került sor honismereti napra, melyen az ott folyó honismereti munkával, a településrész múltjával, a paprikatermesztés helyzetével ismerkedtek meg a résztvevők.

Július 11. és 15. között Kaposvárott rendezték a XI. Országos Honismereti Akadémiát. Központi témaként a történettudomány, a közgondolkodás és az ifjúság problematikája szerepelt. Résztvevők – többek között – dr. Ósz Károly, Radocsi Ferenc, Rakonczi János, Sonkoly Pálné, Szabó Mária.

Július 13. és 22. között IX. megyei honismereti diáktábor volt Újszegeden.

November 9-én a megyei és Szeged városi HB tagjai részvételével rendezték meg a *Honismeret* című folyóirat ankétját. Ágoston László, a szerkesztőbizottság elnöke és dr. Székely György akadémikus, az országos HB elnöke a lap gondjai között említették a hosszú nyomdai átfutási időt és a terjesztés nehézségeit.

Mindszenten a honismereti szakkör megalakulásának 20. évfordulója alkalmából egyhetes programmal honismereti napokat rendeztek. Ülészett a mindszenti honismereti bizottság a honismereti házban; aszfaltrajzversenyt, ünnepi felvonulást rendeztek honismereti műsorral. Volt „Fele sem igaz” vetélkedő s régi ízek bemutatója.

Az év során indult a népfrontmozgalom történetének Csongrád megyei kutatása.

A Népfront, a szakszervezetek és a KISZ országos üzemkrónika író pályázatot hirdetett „Üzemünk életének egy éve” (1984. január 1. – december 31.) címmel.

1984.

Január 15-én megalakult a népfronttörténeti munkabizottság dr. Hegyi András vezetésével.

Március 28-án agrártudományi konferenciát rendeztek Szegeden.

Május 15-én megrendezték a „Ki tud többet Szentesről?” vetélkedőt.

Július 9. és 13. között a Szarvason tartották XII. Országos Honismereti Akadémiát, melynek központi gondolata a közizgazgatás volt. Részt vett dr. Ósz Károly, Radocsi Ferenc, Rakonczi János is.

Július 16. és 26. között: X. honismereti diáktábor Makón. 1974-ben itt kezdődött a táborok sorozata. A korábban gyűjtött tárgyakból kiállítást állítottak össze.

Augusztus 22-23-24-én Újszegeden a honismereti szakkörvezetők továbbképzése.

A Csongrád megyei HB csatlakozott a „Magyarország fényképeken 1985-ben, fel szabadulásunk 40. évében” országos akcióhoz.

A megyei HB megyei népfronttörténeti pályázatot hirdetett meg.

Az év végén megalakult Hódmezővásárhelyen a helytörténeti bizottság.

1985.

Február 14-én, a megyei HB ülésén Vári Ernő, a hódmezővásárhelyi HB vezetője ismertette az elmúlt évi megalakulásuk óta végzett tevékenységüket.

Április 22-én „Az agráréletmód változása és annak néprajzi vizsgálata” címmel Szegeden rendeztek konferenciát.

Május 18-án nemzetiségi honismereti napot rendeztek a *Deszk története és néprajza* című monográfia megjelenésének alkalmából. Az előadásokat követően baráti találkozón vettek részt a kötet szerzői, a deszki adatközlők és a lakosság képviselői. Majd kulturális műsor következett. Történeti és néprajzi kiállítás reprezentálta a honismereti napot, illetve a monográfiát.

Július 8. és 12. között Sopronban volt a IV. Országos Honismereti Konferencia és XIII. Országos Honismereti Akadémia. A konferencia feladata volt az előző konferencia óta végzett munka összegzése, a tanulságok levonása mellett a távlati elképzelések kialakítása. A résztvevők (a soproni kollégium udvarán és a győrsági pincesor előtt készült képek tanúsága szerint): Erdélyi Péter, Fazekas István Kiskunfélegyházáról, Lovászi Józsefné, Molnárné Ferenczy Valéria, Oltvai Ferenc, Ósz Károly, Papp István, Radocsai Ferenc, Rakonczai János, Szabó Ernőné, Szűcs Judit, Vári Ernő, Csányi István, Szabó Lajos, Tóth Mihály. (Képünkön: vidám borozgatás a győrsági pincesoron.)

Július 15. és 24. között a XI. honismereti diáktábort Csongrádon szervezték, már harmadik alkalommal. A múzeum és a művelődési ház a tábor első napján nyitotta meg a megye népművészetét bemutató kiállítást.

Augusztus 13-án volt „A népfront története Csongrád megyében” című pályázat eredményhirdetése.

Október 4-én, Budapesten a HNF székházában volt az „Üzemünk életének egy éve, 1984” elnevezésű üzemtörténeti pályázat eredményhirdetése. Csongrád megyéből Bányi Zoltán Ortutay Gyula-emlékplakettet kapott.

Az év során alakult ki a kiszombori helytörténeti gyűjtemény.

1986.

A szentesi Honismereti Bizottság ülésén Borbás Lajos tartott előadást (1986. március 4.)

Az év elején Hódmezővásárhelyen a helytörténeti bizottság átalakult a HNF honismereti bizottságává. A Szentesi Honismereti Bizottság titkára Labádi Lajos levéltáros lett.

Március 17-én a megyei HB ülésén Juhász Antal elnök számolt be Csongrád megye 1980-85 közötti honismereti tevékenységéről.

Június 30. és július 4. között Budapesten volt a XIV. Országos Honismereti Akadémia. Témái: a lokálpatriotizmus és a honismeret, illetve a munkáséletmód, az üzemtörténet, a munkásmozgalom emlékeinek, hagyományainak felkutatása, megőrzése és dokumentálása. Megyénkből nyolc küldöttek hívtak meg. Ott volt – többek között – Bogdán Lajos, Erdélyi Péter, dr. Marjanucz László, dr. Ósz Károly, Radocsai Ferenc, Sonkoly Pálné, Szabó Mária.

Július 14. és 23. között Szentesen került sor a honismereti diáktábor megszervezésére. Táborvezető: dr. Marjanucz László. Szentes környékének növény- és állatvilágát tanulmányozták Gaskó Béla vezetésével, régészeti ásatásokon segédkeztek a nagymágocsi Pap-tanyán Vörös Gabriella régésznek. A jeles napok népszokásait gyűjtötték Szentesen dr. Bárkányi Ildikó, az Árpád Tsz történeti értékű épületeit és kertészeti hagyományait mérték fel Halmágyi Pál, és műemlékek felmérése, fényképezése történt Csányi István irányításával. A fénykép az ecseri templomromnál készült a tábor résztvevőiről.

A szentesi honismereti diáktábor résztvevői.
Középen dr. Marjanucz László táborvezető, a jobb szélén Zsiros Katalin és Csányi István tanárok.

Szeptember 13-án Szentesen emléktáblát állítottak az Árpád-korban is jelentős átkelőhelynél. A felújított böldi-kurcai révháznál dr. Nyíri Antal professzor tartott megemlékezést. (Lásd képünket!)

Szeptember 15-én a HB ülésén döntés született, hogy a *Csongrád Megyei Honismereti Híradó* nyomdai és kötészeti munkáit ez évtől kezdődően a Csongrád Megyei Tanács Művelődési Központjában végzik el.

November 3-án, Szegváron honismereti napot tartottak. Bepillantást nyerhettek a résztvevők a községben folyó helytörténeti, néprajzi és régészeti tevékenységbe, valamint a helyi honismereti szakkör munkájába.

Novemberben Szentesen „Múltunk értékei” címmel helytörténeti pályázatot hirdettek a *Szentesi Élet* című lapban, amelyre a következő évben 18 sikeres pályamunka érkezett be családtörténeti, üzem- és párttörténeti és régi mesterségek témákban.

1987.

Március 18-án emlékülést rendezett Szegeden a Fekete Házban a megyei HB és a HNF Szeged Városi Bizottsága a Márciusi Front megalakulásának 50. évfordulója tiszteletére.

Június 22. és 25. között Veszprémben tartották az önkéntes néprajzi és nyelvjárási gyűjtők országos találkozóját. Rácz Sándor és Vecsernyés János képviselte megyénket.

Június 29. és július 3. között volt a XV. Országos Honismereti Akadémia Sárospatakon. Fő témaköre a „Honismeret és művelődéstörténet” volt. Csongrád megyéből 9 fő kapott meghívást. Ott volt – többek között – dr. Blazovich László, Dudás Lajos, Molnárné Ferenczy Valéria, Radocsi Ferenc és Sipos Sándorné.

A XIII. honismereti diáktábort Apátfalván szervezték meg.

Szeptember 8-án Esztergomba hívták össze a honismereti kiadványok szerkesztőinek országos tanácskozását. A *Csongrád Megyei Híradó* a különböző megyék folyóiratai között a négy legjobb minőségű kiadvány közé került. A *Palotai Krónikát* is kiemelték, mint az egyik legrégebben megjelenő honismereti jellegű, egyszerű kivitelű községi krónikát, mely az utókornak is értékeket adó kiadvány. A tanácskozáson megyénkből dr. Ósz Károly, Radocsi Ferenc, Vecsernyés János vettek részt.

November 9-én a Mindszenti megyei honismereti napon egyebek között megemlékeztek a 25 éves jubileumát ünneplő honismereti szakköréről. Az előadást Demeter Lajosné szakkörvezető tartotta. Volt még „régizék kóstolója”, bemutató foglalkozás és „Fele sem igaz Mindszenten” címmel helytörténeti vetélkedő játék.

A Szeged Városi Honismereti Bizottság elnöke, dr. Szántó Imre professzor nyugdíjba vonult, s mivel Szegedről elköltözött, lemondott tisztségéről. Az új elnök Zombori István, alelnök Oltvai Ferenc, titkár Molnárné Ferenczy Valéria lett.

1988.

Március 22-én, Kisteleken megalakult a HNF honismereti bizottsága.

Június 20. és 25. között Szegeden szervezték meg a „Beszélni nehéz” körök vezetőinek országos táborát, a megyei HB tagjainak közreműködésével.

Július 4. és 8. között Tatán rendezték meg a XVI. Országos Honismereti Akadémiát. Fő témája nemzettudatunk, történelmi emlékhelyeink megóvása, a honismereti mozgalom és az egyházak kapcsolata. Az akadémia résztvevői tiltakoztak a román „területrendezési program” ellen. Rácz Sándort Ortutay-emlékéremmel tüntették ki. Résztvevők: dr. Blazovich László, Dudás Lajos, Dudás Lajosné, Molnárné Ferenczy Valéria, dr. Ósz Károly, Ósz Ildikó, Radocsi Ferenc, Rácz Sándor.

Júliusban a szentesi HB ismét meghirdette a „Múltunk, értékeink” elnevezésű helytörténeti pályázatot.

Nyáron a XIV. honismereti diáktábor Ópusztaszeren működött.

Szeptember 30-án a megyei és a hódmezővásárhelyi városi HB együttes ülése.

Október 12-én megyei honismereti nap volt Pitvaroson. Ismertetések hangzottak el a településről, lakóinak életéről, a szlovák népművészetről. A jelenlévők az iskola épü-

letében megtekintették a szlovák néprajzi gyűjteményt, majd az új művelődési házban gyönyörködtek. Szlovák szakköri foglalkozás keretében ismerkedtek a csigatészta-készítéssel, kötélkészítéssel, tollfosztással, fonással. A szlovák menyecskék sült tésztával, foszlós mazsolás kaláccsal kedveskedtek a vendégeknek.

Az év végére Hódmezővásárhelyen a HB szervezésében megvalósult a „Koleradombi” emlékhely, valamint a II. világháború áldozatainak név szerinti összegyűjtése.

1989.

Március 29-e Asztalos P. Kálmán temetésének napja.

Július 3. és július 7. között volt a XVII. Országos Honismereti Akadémia Szekszárdon. Téma: a magyarság helye Európában, nemzetiségi és kisebbségi politika kérdései. Megyénkből hét képviselő kapott meghívást: Dudás Lajos, Dudás Lajosné, dr. Ósz Károly, Radocsi Ferenc, Sipos Sándorné, Tóth István, Vecsernyés János.

Nyáron honismereti kirándulást szerveztek Mindszentre, Szegvárra.

Október 26-án Szentesen megtörtént a „Múltunk, értékeink” helytörténeti pályázat eredményhirdetése. Ezúttal 13 színvonalas dolgozat érkezett be az értékelő bizottsághoz, köztük néprajzi, intézménytörténeti, demográfiai tanulmányok, illetve országos jelentőségű irodalomtörténeti dokumentumgyűjtemény is. I. díjat kapott dr. Mátyás Sándorné „A boldog korszak – Németh László idézése” című pályamunkájáért. (Oklevélet itt bemutatjuk.)

Október 27-én Nagyfalusi Ilona részt vett a Magyar Néprajzi Társaság centenáriumi ülésén.

Csongrádon helytörténeti tankönyv jelent meg.

ÓSZ KÁROLY

II. rész: 1990-től 2000-ig

1990.

Április 26-án honismereti szakkörvezetők és tanárok megyei tanulmányútja.

Július 8. és 10. között Csillebércen rendezték meg az V. Honismereti Konferenciát és a XVIII. Országos Honismereti Akadémiát. Témája: A honismereti mozgalom a megváltozott körülmények között, valamint a Honismereti Szövetség alapszabályának vitája, elfogadása, a vezető testületek megválasztása. Részt vett – többek között – dr. Juhász Antal, dr. Ósz Károly, Radocsi Ferenc, Vecsernyés János, Tóth István.

Október 17. és 19. között a levéltári napok rendezvényei zajlottak Hódmezővásárhelyen, Kisteleken, Maroslelén.

November 16-án honismereti nap volt Csongrádon. A Tari János Múzeumban iskolai könyvtári anyagból válogatott kiállítás nyílt, majd a Belváros megnézése után látogatás az Ifjúsági Házban. Végül az iskolamúzeumot keresték fel a résztvevők.

1991.

Április 23-án: A **Csongrád Megyei Honismereti Egyesület megalakulása** a Társadalmi Egyesületek Szövetsége szegedi irodájában (a képen látható Tisza Lajos körúti „Olajos-ház”-ban). Az egyesületet a Csongrád Megyei Bíróság 528. számon vette nyilván tartásba 1991. június 6. napján. Elnök dr. Juhász Antal, alelnök dr. Marjanucz László, titkár Vecsernyés János.

Nyarán: Csongrád megyei honismereti diáktábor Apátfalván. Szervezője Czakó Józsefné Pusztai Mária. Táborvezető dr. Marjanucz László. Négy szakcsoportban dolgoztak, vezetőik: dr. Bárkányi Ildikó, Czakóné Pusztai Mária, Felföldi László, Halmágyi Pál. Korábban középiskolásként a diáktáborokban, ez évben főiskolai hallgatóként vett részt Nagyfalusi Ilona.

Nyarán: XIX. Országos Honismereti Akadémia Békéscsabán. Témája: honismeret és önkormányzat. Résztvevők: Nagyfalusi Ilona, Radocsi Ferenc, dr. Ósz Károly, Halmágyi Pál, Rácz Sándor, Gilicze János, Marton Istvánné (Mindszentről).

Szeptember 23. és 25. között levéltári napok Szentesen, Szegeden, Makón.

1992.

Nyarán: Csongrád megyei honismereti diáktábor Szegváron.

Nyarán: XX. Országos Honismereti Akadémia Pécsen. Témája: a civil társadalom szerveződése. Résztvevők: Nagyfalusi Ilona, Bogdán Lajos, Vecsernyés János, Radocsi Ferenc, Gergelyné Bodó Mária, Gergely István, Veszelinov Dánielné, Rácz Sándor.

Szeptember 25-én Makón helytörténeti konferenciát tartottak a Városházán.

Szeptember 28-án Eckhardt-emlékülés Makón a Városháza dísztermében.

Október 13. és 15. között: levéltári napok Makón, Szegeden, Hódmezővásárhelyen, Kisteleken.

Október 14-én a megyei honismereti verseny eredményhirdetése Hódmezővásárhelyen.

Október 31-én Habsburg Ottó „Magyarország jövője európai szemmel” címmel előadást tartott Makón.

November 6-án honismereti nap Apátfalván. Téma: tankönyvírás. Előadó: Pleskonics András.

Őszén: Kiadványszerkesztők V. konferenciája Szobon. Témája: a honismereti kiadványok jelentősége a helyi honismereti mozgalomban, a közéletben.

1993.

Tavaszn: Szegváron helyi honismereti-helytörténeti tankönyv jelent meg, Kovács Lajos munkája „Mesél a szegvári határ” címmel.

Nyarán: Csongrád megyei honismereti diáktábor Mindszenten. Nagyfalusi Ilona csoportvezetőként dolgozott. A néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázaton megyei 2. és országos 3. helyezést értek el „A mindszenti piac” című dolgozattal.

Nyarán: XXI. Országos Honismereti Akadémia Veszprémben. Témája: egyház és társadalom a középkori Magyarországon. Résztvevők: Vecsernyés János, Nagyfalusi Ilona, dr. Ősz Károly, Bogdán Lajos, Veszelinov Dánielné, Rácz Sándor. Bél Mátyás- emlékéremmel tüntették ki Kováts Dánielt, honismereti emléklapot kapott Rakonczai János.

Október 20. és 22. között levéltári napok Szegeden, Óföldreákon, Szentesen.

November 5-én honismereti nap Szegváron, Mindszenten. A Nemzeti Alaptanterv (NAT) előkészítése során az 1990-es évek közepén a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület a Rendezvényház KHT-vel – ez az intézmény látta el megyénkben a Megyei Pedagógiai Intézet feladatait – négy tanfolyamot rendezett pedagógusok részére a NAT bevezetésével kapcsolatban. Ezek a tanfolyamok résztvevő mintegy száz pedagógus útmutatást kapott a helyi tankönyvek, tantervek elkészítéséhez.

December 10-én a Csongrádi Megyei Honismereti Egyesület közgyűlése.

1994.

Március 14-én „Mítosz és történelem – Emese álma” I. országos honismereti verseny megyei fordulója Szegeden. A zsűri munkájában egyesületünk tagjai meghatározó szerepet játszottak.

Nyarán: Csongrád megyei honismereti diáktábor Csanádpalotán. Szervezője Nagyfalusi Istvánné. Csoportvezető Nagyfalusi Ilona, aki ebben az évben egyéni indulóként megyei I. és országos II. helyezést ért el „Karácsonyi népszokások Csanádpalotán” című dolgozatával a néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázaton.

Nyarán: XXII. Országos Honismereti Akadémia Vácott. Témája: ifjúság és honismeret. Résztvevők: Nagyfalusi Ilona, dr. Ősz Károly, Dudás Lajos, Dudás Lajosné, Gergelyné Bodó Mária, Veszelinov Dánielné, Bogdán Lajos, dr. Marjanucz László, Rácz Sándor. Honismereti emléklappal tüntették ki Bogdán Lajost és dr. Marjanucz Lászlót.

Őszén: „Emese álma” címmel a Honismereti Szövetség II. országos vetélkedőjének meghirdetése a honfoglalás koráról.

Őszén: Kiadványszerkesztők VI. konferenciája Mezőkövesden. Témája: megyei és helyi periodikák, munkáltató füzetek.

Október 19. és 21. között levéltári napok Makón, Hódmezővásárhelyen, Királyhegyesen.

Novemberében honismereti nap Csanádpalotán. Péter László Kálmány Lajosról tartott előadást.

December 5-én a csanádpalotai plébánia falára emléktáblát helyeztek el Kálmány Lajos tiszteletére, aki 1894 és 1904 között plébános volt Csanádpalotán.

December 8-án a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület közgyűlése. Az új titkár Bogdán Lajos lett.

1995.

Március 25-én „Mítosz és történelem – Emese álma” II. országos honismereti vetélkedő megyei fordulója Szegeden. Szervezője: Bogdán Lajos.

Április 29-én a „Mítosz és történelem – Emese álma” II. országos honismereti vetélkedő területi fordulóján megyénk csapatai, a szegedi piarista gimnázium és a makói József Attila Gimnázium diákjai dobogós helyezéseket értek el.

Nyarán: Csongrád megyei honismereti diáktábor Zsombón. Téma: a jászok redempciója.

Nyarán: XXIII. Országos Honismereti Akadémia Szombathelyen. Témája: magyarság és európaiság. Résztvevők: Vargáné Nagyfalusi Ilona, Veszelinov Dánielné, Bodó Bernadett, Bogdán Lajos, Pozsár Ferenc (Csongrádról), Rácz Sándor, dr. Ósz Károly, Radocsai Ferenc, Rakonczi János. Bél Mátyás-emlékéremmel Oltvai Ferencet, honismereti emléklappal Radocsai Ferencet, Szigeti Jánost (Hódmezővásárhely) és Veszelinov Dánielnét tüntették ki.

Őszén: az „Emese álma” országos vetélkedő III. részének meghirdetése az államalapítás koráról.

Október 18. és 20. között levéltári napok Makón, Kiszomboron, Csongrádon.

December 9-én honismereti nap: utazás Csongrádra, Szegvárra, Mindszentre. Résztvevők azok a pedagógusok voltak, akik a NAT bevezetésével kapcsolatos továbbképzésre jártak. Kovács Lajos kalauzolta a résztvevőket Szegváron, bemutatta az ásatásokat, a helytörténeti gyűjteményt, a helyi honismereti krónikát, a *Szegvári Naplót* és Kovács Lajos „Szegvár a vizek falva” című könyvét. Csongrádon a Széchenyi Úti Általános Iskola helytörténeti gyűjteményét és a Belsővárost tekintették meg a tanárok.

1996.

Március 23-án az „Emese álma” III. országos honismereti vetélkedő megyei fordulója.

Április 20-án az „Emese álma” vetélkedő Békéscsabán megrendezett területi döntőjéről a szegedi Dugonics András Piarista Gimnázium és a makói József Attila Gimnázium egyik csapata az országos döntőbe jutott.

Május 4-én az „Emese álma” vetélkedő Székesfehérvárott megrendezett országos döntőjén a makói gimnazisták csapata a 12. helyet szerezte meg. Tagjai: Babarczi Dó-

ra, Hordós Zsuzsanna és Pallagi Róbert. Tanáruk: Pál Lászlóné. A piarista döntősök: Both Gergely, Miklós Péter, Pintér Olivér. Tanáruk: Károly Attila.

Nyarán: Csongrád megyei honismereti diáktábor Ópusztaszeren. Csoportvezetők dr. Bárkányi Ildikó, Czako Józsefné Pusztai Mária. Téma: a millennium.

Nyarán: XXIV. Országos Honismereti Akadémia megyénkben, Csongrádon. Témája: a nemzet-tudat 1100 esztendeje. A helyi szervező Pozsár Ferenc Csongrád város polgármesteri hivatalának közművelődési főelőadója volt. Ebben a munkában Dudás Lajos, Erdélyi Péter, Gát László, a város helytörténészei és dr. Szűcs Judit múzeumigazgató, valamint a Művelődési Ház munkatársai mint vendégfogadók voltak a segítségére. A Tari László Múzeumban „A Nagyrét vizinek a fele hal vót” című, a csongrádi halászatról szóló kiállítás várta az akadémia résztvevőit. Résztvevők és szervezők: Bogdán Lajos, Dudás Lajos, Dudás Lajosné, Erdélyi Péter, dr. Blazovich László, dr. Marjanucz László, dr. Juhász Antal, Vargáné Nagyfalusi Ilona, Nagyfalusi Istvánné, Kovács Lajos, Czako Józsefné, Rác Sándor, Pintér István, Pintér Istvánné, ifj. Pintér István. Honismereti emléklappal tüntették ki Czako Józsefnét, Kovács Lajost, Tóth Emmát. (A programot lásd a következő oldalon!)

Szeptember 28-án „Honvéd emléknapp” konferenciát szerveztek Makón. Témája: az államalapítás kora a Maros mentén. Dr. Kristó Gyula, dr. Szegfű László és dr. Trogmayer Ottó előadásait hallhatta a nagyszámú érdeklődő közönség.

Október 5. és 7. között: I. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémia Békéscsabán. Témája: a hely, ahol élek. Résztvevő: Nagyfalusi Ágnes, Bogdán Lajos.

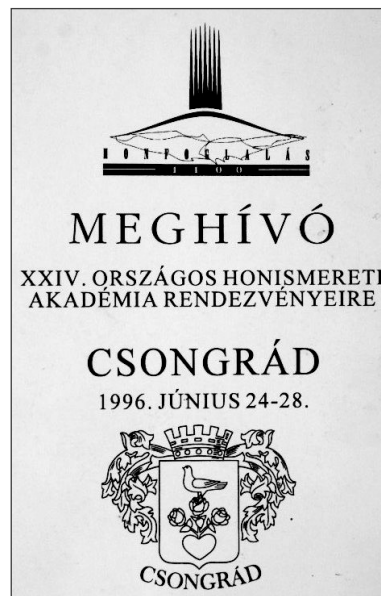
Október 14. és 17. között levéltári napok Makón, Hódmezővásárhelyen, Újszentivánon, Csongrádon. Téma: a honfoglalás 1100. évfordulója. Makón a színvonalas előadásokat dr. Tóth Sándor, dr. Blazovich László, dr. Kristó Gyula és dr. Makk Ferenc tartották.

Őszén: Kiadványszerkesztő VII. Konferenciája Szekszárdon. Témája: időszakos honismereti kiadványok.

1997.

Tavaszn: a Csongrád megyei honismereti diáktábor kutatási eredményeit „Csánádpalotai búcsújárók” címmel Vargáné Nagyfalusi Ilona csoportja a néprajzi és nyelv-járási gyűjtőpályázatra beküldte, ahol megyei 3. helyet, országos dicséretet kaptak.

Június 22. és 29. között Csongrád megyei honismereti diáktábor volt Csongrádon. Az egyik csoportvezető dr. Bárkányi Ildikó volt.

Program:	AZ AKADÉMIA FŐ TÉMÁJA: „A nemzet tudat ezeregy száz esztendeje”
	<u>1996. június 24. hétfő:</u>
10.00-13.00	A Honismereti Szövetség küldöttgyűlése E b é d
14.00-14.40	Köszöntő, az Akadémia ünnepélyes megnyitása Dr. Kanyar József, a Honismereti Szövetség örökös tiszteletbeli elnöke és Lehmann István, a Csongrád Megyei Közigyelés elnöke
14.40-15.20	Díjak, emléklapok átadása A magyarság eurázsiai jelenlétének évezredek-millettentaris gondolatok magunkról és másokról. Előadó: Dr. Katona Imre ny. egyetemi docens, ELTE Néprajzi Tanszék
15.20-15.40	S z ü n e t
15.40-16.20	Csongrádi régió a régész szemével Előadó: Dr. Trogmyer Ottó, a szegedi Móra F. Múzeum igazg.
16.20-17.00	Csongrádi régió a középkorban Előadó: Dr. Kristó Gyula egyetemi tanár, JATE Középkori és Korajkori Magyar Történelmi Tanszék
17.00-17.20	S z ü n e t
17.20-18.00	Csongrád megye múltja az írásos emlékekben Előadó: Dr. Blazovich László, a Csm-i Levéltár igazgatója
19.00-	Fogadás az Erzsébet Étteremben. A várost bemutatja és fogadást ad Molnár József, Csongrád város polgármestere
20.30-	Szentiván éji koncert: a Musica Historica együttes hangversenye a városháza előtt.
	<u>1996. június 25. kedd</u>
7.00-8.00	R e g g e l i
8.00-8.40	A Dél-Alföld település szerkezete, migráció a török hódoltság után Előadó: Dr. Juhász Antal egyetemi tanár JATE Néprajzi tanszék

8.40-9.00	S z ü n e t
9.00-9.40	Nemzet tudat napjaink politikájában Előadó: Dr. Pozsgay Imre egyetemi tanár
9.40-10.00	S z ü n e t
10.50-12.00	A vallási öngonosulás és a nemzet tudat - A katolicizmus Előadó: Dr. Barna Gábor docens, JATE Néprajzi Tanszék
	-A református egyházak Előadó: Sipos Árpád református lelkész-Szentes
12.00-14.00	E b é d
14.00-14.30	Az anyanyelvi nevelés szerepe a nemzet tudat kialakításában Fabiánné Szenci Ibolya tanárnő, Csongrád, Batsányi J. Gimnázium
14.30-15.00	Az irodalom szerepe a nemzet tudat kialakításában Előadó: Bácskai Mihály Apáczai-Csere János díjas tanár, a szentesi Horváth M. Gimnázium ny. igazgatója
15.00-15.30	Az Alföldi festészet szerepe a nemzet tudat alakításában- a Vásárhelyi iskola Előadó: Dr. Dömötör János művészettörténész, a hódmezővásárhelyi Tornyai J. Múzeum ny. igazgatója
15.33-16.00	S z ü n e t
16.00-16.30	Hogyan ünnepeltünk 100 évvel ezelőtt-millenniumi ünnepségek a Csongrádi régióban Előadó: Dr. Oltvai Ferenc, a Csongrád Megyei Levéltár ny. igazgatója
16.30-17.00	A helyi hagyományok szerepe a nemzet tudat alakításában Előadó: Dr. Szűcs Judit, a Csongrádi Tari L. Múzeum igazgatója
18.00-19.00	V a c s o r a

19.30-	„A magyarok bejövetele” színpadi játék a Kossuth L. Ált. Isk. előadásában A csongrádi Alföld Táncgyűttes bemutatója
	<u>1996. június 26. szerda:</u>
9.00-10.30	Szekció ülések “A” szekció: A nemzet tudat és az iskola Vezeti: Dr. Kovács Dániel ny. főiskolai tanár Helye: Városi Galéria nagyterme Korreferátumok: - <u>A helytörténet és a néprajz tanítása az általános iskolában</u> Vargáné Nagyfalusi Ilona tanítónő, Makó, Egyházi Iskola - <u>Múzeum az iskolában</u> Gát László, a csongrádi Gróf Széchenyi I. Ált. Iskola ny. igazgatója - <u>A szegvári helytörténeti olvasókönyv</u> Kovács Lajos tanár, Szegvári Általános iskola - <u>Néprajzokat nevelő iskola - a szegedi Piarista Gimnázium</u> Bogdán Lajos ny. népművelő
	“B” szekció: A nemzet tudat és a közgyűtemények, a közművelődés Vezeti: Kanyar József ny. levéltárigazgató Helye: Városháza díszterme Korreferátumok: - <u>Múzeum és nemzet tudat</u> Dr. Tóth István a szegedi Móra Ferenc Múzeum munkatársa - <u>Könyvtár és a nemzet tudat</u> Gyuris György, a Szegedi Somogyi Könyvtár igazgatója - <u>Levéltár és a nemzet tudat</u> Labádi Lajos, a Csongrád Megyei Levéltár szentesi fiókleveletára

	-A közművelődési intézmények szerepe a nemzet tudat alakításában Kruszlicz Pál, a Csongrád Megyei Közművelődési Egyesület elnöke, a szentesi Művelődési Központ igazgatója
12.30-13.30	E b é d
13.30-18.00	Városbemutató: Művésztelep, Iskolamúzeum, Nagyboldogasszony templom, Tari L. Múzeum, Kádár Lajos Emlékszoba, Szerb Irodalmi Gyűjtemény, Belvárosi Templom, Belváros/halászházak/, Körös-torok
19.00-	V a c s o r a
20.00-	A kulturális folyóiratok és a nemzet tudat Beszélgetés a Tiszatáj/Szeged/, a Forrás /Kecskemét/ és az Üzenet /Szabadka/ folyóiratok szerkesztőivel
	<u>1996. június 27. csütörtök:</u>
7.00-7.40	R e g g e l i
7.40-	Tanulmányút Csongrád megyében “A” útvonal: Ópusztaszer, Szeged, Tápé, Kopáncs, Hódmezővásárhely, Mindszent, Szegvár, Szentes “B” útvonal: Szentes, Ecséri templom, Óföldéak, Makó, Apátfalva /Langó kápolna, Kunkereszt/, Kiszombor, Szeged, Tápé, Ópusztaszer
20.00-	V a c s o r a Csongrádon
	<u>1996. június 28. péntek:</u>
8.00-9.00	R e g g e l i
9.00-9.40	A határon túli és a diaszpórában élő magyarság nemzet tudata Előadó Kányádi Sándor költő
9.40-10.40	Korreferátumok: Romániai magyarság nemzet tudata Bodó Barna, Temesvár, Szórványkutató Intézet Jugoszláviai magyarság nemzet tudata Dr. Szekeres László régész, Szabadka
10.40-11.30	V i t a
11.30-	Az akadémia zárása
12.00-	E b é d - Hazautazás

Nyarán: XXV. Országos Honismereti Akadémia Győrben. Témája: a természet és az ember. Résztevők: Bogdán Lajos, Czakó Józsefné, dr. Ósz Károly, Vecsernyés János, Nagyfalusi Istvánné, dr. Juhász Antal, Dudás Lajos, Dudás Lajosné, Rácz Sándor, Pintér István, Pintér Istvánné, ifj. Pintér István. Bél Mátyás-emlékéremmel dr. Juhász Antalt, Honismereti Munkáért Éremmel Vecsernyés Jánost, honismereti emléklappal dr. Bárkányi Ildikót, Nagy Verát és Hodák Györgynét tüntették ki.

Szeptember 17-én rendkívüli közgyűlés keretében az egyesületi alapszabály módosítása. Új elnökségi tagok: Gergelyné Bodó Mária és Vargáné Nagyfalusi Ilona.

Október 3-án és 4-én Hódmezővásárhelyen „Helytörténet és helyismeret a történelemtanításban” címmel konferencia. (A tanfolyamok mellett a hódmezővásárhelyi Központi Általános Iskola és Gimnázium, a Rendezvényház KHT és egyesületünk támogatásával a helyi tantervek, tankönyvek elkészítésére pályázatot hirdetett meg, annak értékelésére szervezték ezt a konferenciát.) 1997-ben Kovács Lajos részt vett a konferencián, és a pályázaton a fődíjat nyerte el, egy nagy Mónus-kerámiát. Pályamunkája: „Szegvár hon- és népismereti tanterve 5-8. osztályig”.

Október 4. és 6. között: II. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémia Békéscsabán. Témája: az ember és a táj. Résztevők: Nagyfalusi Ágnes, Perneki Adél, Bogdán Lajos.

Október 11-én Csongrád megyei 7-8. osztályos általános iskolások helyismereti versenyének I. fordulójára Újszegeden 28 csapat részvételével.

Október 14. és 17. között levéltári napok Szegeden, Szentesen, Makón, Magyarcsanakon.

Október 25-én a Csongrád megye 7-8. osztályos általános iskolásai számára meghirdetett helyismereti verseny döntője Szegeden, amelyet a szegedi Odesszai Úti Általános Iskola II. számú csapata nyert meg. A makói József Attila Gimnázium 7. osztályának csapata az 5., 8. osztályának csapata a 6. helyen végzett.

1998.

Február 14-én a Honismereti Szövetség által meghirdetett „Márciusi ifjak” elnevezésű országos történelmi vetélkedő megyei fordulóján, Szegeden az I. helyet a szegedi Dugonics András Piarista Gimnázium csapata, a II. helyet a makói József Attila Gimnázium csapata érte el, amelyek a verseny területi fordulójába jutottak. III. helyen a szentesi Barta János Szakközépiskola végzett, a 4. a hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Gimnázium csapata lett.

Február 28-án, Kecskeméten a „Márciusi ifjak” vetélkedő területi döntőjén a makói József Attila Gimnázium Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna által felkészített, Börcsök Adrienn, Kocsis Gabriella és Szőnyi Ferenc alkotta csapata a II. helyet szerezte meg, őket csak a verseny országos döntőjét is megnyerő kecskeméti csapat előzte meg.

Május 15-én a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület közgyűlése.

Nyarán: XXVI. Országos Honismereti Akadémia Karcagon. Témája: az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc kutatási eredményei, helyi emlékei. Résztevők: Gergelyné Bodó Mária (a meghirdetett országos honismereti pályázaton különdíjat nyert),

Veszelinov Dánielné, dr. Ősz Károly, Vargáné Nagyfalusi Ilona, Nagyfalusi Istvánné, Bogdán Lajos, dr. Blazovich László, Kemény Lajosné, Pintér István, Pintér Istvánné, ifj. Pintér István. Honismereti Munkáért Éremmel Szigeti Györgyöt, honismereti emléklappal Kemény Lajosnét, Nagyfalusi Istvánnét és dr. Ősz Károlyt tüntették ki.

Július 13. és 25. között „Eszterlánc” I. nemzetközi népművészeti tábor Apátfalván.

Október 6. és 8. között levéltári napok Makón, Szegeden, Apátfalván. Az apátfalvai szervező Vargáné Nagyfalusi Ilona volt.

Őszén: Kiadványszerkesztők VIII. Konferenciája Zamárdiban.

November 6-án és 7-én: III. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémia Békéscsabán. Témája: szülőföldünk ismerete. Résztvevők: Vargáné Nagyfalusi Ilona, Nagyfalusi Ágnes, Bogdán Lajos.

1999.

Május 7-én: a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület közgyűlése.

Nyarán: megyei honismereti diáktábor Pitvaroson. Szervezője: Kemény Lajosné.

Nyarán: XXVII. Honismereti Akadémia Zalaegerszegen. Témája: a közgyűjtemények, a közművelődési intézmények és a honismeret. Résztvevők: dr. Ősz Károly, Bogdán Lajos, Nagyfalusi Istvánné, dr. Blazovich László, Dudás Lajos, Dudás Lajosné, Pintér István, Pintér Istvánné, ifj. Pintér István, Perényi Anna, Ábrahám Vera. Bél Mátyás-emlékéremmel dr. Blazovich Lászlót, Honismereti Munkáért Éremmel Rácz Sándort, honismereti emléklappal Dudás Lajost, Komoly Pált, Vargáné Nagyfalusi Ilonát tüntették ki.

Október 5. és 7. között levéltári napok Hódmezővásárhelyen, Szegeden, Szegváron, Tiszaszigeten.

Őszén: IV. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémia Tapolcán. Témája: Szent István és kora.

Őszén a Honismereti Szövetség megrendezte első „Iskola és honismeret” című országos konferenciáját Kiskunfélegyházán. Témája: honismeret az iskolában; helyismereti könyvek, olvasókönyvek az iskolában és a könyvtárban. A nyitó előadást Pokorni Zoltán oktatásügyi miniszter tartotta.

2000.

Március 25-én a Honismereti Szövetség által meghirdetett „Felkelt a napunk” című, Szent Istvánra emlékező országos vetélkedő megyei fordulója. A zsűri munkájában egyesületünk tagjai közül többen részt vettek. A fő szervező: Bogdán Lajos volt. (Lásd két képünket a következő oldalon!)

Április 17-én történészkonferencia volt Szegeden az Árpád-korról, amelyen egyesületünk sok tagja meghallgatta az előadásokat. A konferencia fő szervezője dr. Blazovich László volt.

Május 6-án a „Felkelt a napunk” elnevezésű honismereti-művelődéstörténeti vetélkedő területi fordulóját Újszegeden rendezték. A makói József Attila Gimnázium

Tanácskozik a zsűri (Nagyfalusi Ilona, dr. Ősz Károly)

Koronázási jelenet a vetélkedőn

egyik 9. osztályos fiatal csapata – Herczeg Barna, Rója Gergő, Venczel Márk – III. helyen végzett, egy ponttal maradva le az országos döntőbe jutásról. Felkészítő tanárunk Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna volt.

Májusban a „Felkelt a napunk” vetélkedő országos döntőjében a szegedi Dugonics András Piarista Gimnázium diákjai, Kerekes Gellért, Láng Zoltán, Piros Adorján Zsolt a II. helyet szerezték meg. Tanáruk: Károlyi Attila, egyesületünk tagja.

Nyarán: XXVIII. Honismereti Akadémia Székesfehérváron. Témája: az államalapító Szent István. Résztvevők: Gergelyné Bodó Mária, Veszelinov Dánielné, dr. Ősz Károly, Nagyfalusi Istvánné, Bogdán Lajos, Pintér István, Pintér Istvánné, ifj. Pintér István, Ábrahám Lili Lea, Ábrahám Vera, Perényi Anna. Honismereti Munkáért érdemmel tüntették ki Bogdán Lajost, honismereti emléklappal Gergelyné Bodó Máriát és Móricz Ágnest.

Október 7-én „Honvéd nap”, hadtudományi konferencia Makón.

Őszén: V. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémia Mesztegyőn. A helytörténeti kutató-gyűjtő munka elméleti és gyakorlati kérdéseiről folytak a megbeszélések.

Őszén: Kiadványszerkesztők IX. konferenciája Vácott. Témája: a honfoglalás és államalapítás évfordulójának helytörténeti kutatási eredményei és irodalma.

Őszén: az egyesületi tagok az alsóvárosi ferences kolostort tekintették meg.

Október 9. és 12. között levéltári napok Csongrádon, Ópusztaszeren, Makón, Csanádpalotán, Algyőn. A csanádpalotai program szervezője Nagyfalusi Istvánné, az egyik előadó (Breggarten Henrik életéről és munkásságáról) Vargáné Nagyfalusi Ilona. Makón Mályusz Elemér történész emléktábláját avatták fel dr. Kristó Gyula és dr. Blazovich László történészek.

Október 19-én a Történelem Tanárok Egylete nemzetközi fóruma Szegeden az euro-atlanti integrációról tartott továbbképzést.

Őszén: Miskolcon tartották meg a II. „Iskola és honismeret” konferenciát. Témája: honismeret, helyismeret, kerettanterv.

Novemberben kezdődött „A magyar állam 1000 éve” című vándorkiállítás bemutatása Csongrád megye városaiban. Összeállításában jelentős szerepet töltött be egyesületünk tagja, dr. Blazovich László történész, levéltár-igazgató.

December 18-án „Millenniumi nap” a makói József Attila Gimnáziumban. Az István királyról szóló emlékműsort Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna szerkesztette, rendezte és tanította be tanítványainak. Egyesületünket többen is képviselték ezen a rendezvényen.

Az év folyamán: megkezdődött a hat részből álló apátfalvai Bibic honismereti tankönyvsorozat kiadása.

*Bogdán Lajos, Vargáné Nagyfalusi Ilona, Pál Lászlóné
és Molnár Mária segítségével összeállította:*

GERGELYNÉ BODÓ MÁRIA

III. rész: 2001-től 2011-ig

2001.

Március 30-án a Szirbik Miklós Társaság Makón bemutatta Földeák monográfiáját.

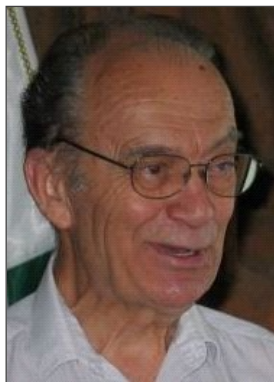
Májusban: „Szeged a 18. század elején” – kiállítás és konferencia. I. emlékülés Szeged napja tiszteletére. (Együttműködés a Történelemtanárok Egyletének Szegedi Tagozatával.)

Május 21-én a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület közgyűlést tartott. Dr. Juhász Antal egyetemi tanár leköszönt egyesületi elnöki tiszteréről. A tagok örökös tiszteletbeli elnökké választották, ezzel az elismeréssel köszönték meg honismereti egyesületi munkáját. Dr. Blazovich László megyei levéltár-igazgatót megválasztották az egyesület új elnökévé.

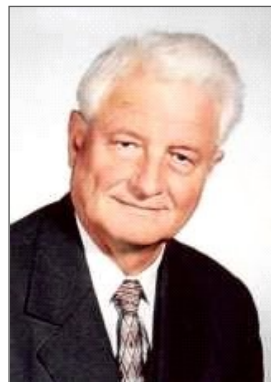
Június 20-án a Blazovich László és Marosvári Attila által szerkesztett „Három folyó mentén” című Csongrád megyei millenniumi album bemutatója a szegedi Móra Ferenc Múzeumban.

Június 26-án a Honismereti Szövetség titkára, Bartha Éva látogatást tett az egyesületnél Szegeden.

Dr. Juhász Antal

Dr. Blazovich László

Az III. „Iskola és honismeret” konferencia hallgatósága. Szeged. 2001. október 12.

Július 2-án Kecskeméten a XXIX. Országos Honismereti Akadémián emléklap elismerésben részesültek egyesületünkől Károlyi Attila és Pál Lászlóné. Téma: társult népek a történeti Magyarországon (A Szent István-i gondolat máig ható üzenete). Dr. Blazovich László előadást tartott az akadémia első napján „A Duna-Tisza köze népességének változásai a késő középkorban” címmel. Dudás Lajos Honismereti Munkáért Érem kitüntetést kapott.

Augusztus 20-án egyesületünk elnöke, dr. Blazovich László Csongrád Megye Alkotói Díját vette át az ópusztaszeri ünnepségen.

Október 5-én biztonságpolitikai konferencia volt Szegeden, a TTE szegedi küldöttei között a egyesületünk tagjai is részt vettek az előadásokon.

Október 8. és 11. között a levéltári napok rendezvényeit tartották Makón, Mórahalmon, Pitvaroson és Hódmezővásárhelyen.

Október 9-én a „Mesélő dokumentumok” című szegedi helytörténeti kötet bemutatása. Szerkesztői Károlyi Attila és Molnárné Ferenczy Valéria.

Októberben „A palotás Szeged” építészeti kiállítás rendezése.

Október 12. és 14. között a III. „Iskola és honismeret” konferenciát Szegeden rendezték meg, mivel a szegedi egyetemen és a főiskolán a hallgatók részére a honismeret tanításával foglalkozó szemináriumok vannak. Egyesületünk szervezésében rendezték meg „A hon- és népismeret tanítása a pedagógusképzésben” témakörrel foglalkozó programot. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület tagjai közül előadást tartott dr. Blazovich László, dr. Juhász Antal és Károlyi Attila. A rendezvény háziasszonya Gergelyné Bodó Mária volt. „Az első este módszervásárt tartottunk. Egyesüle-

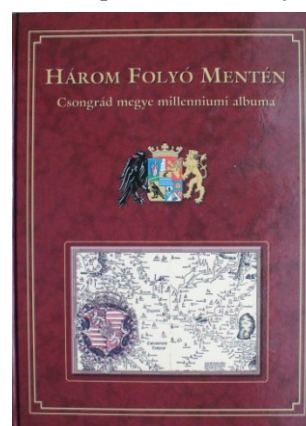

A konferencia zárása a felső-pusztaszeri tanyai iskola tantermében (Fotó: Bogdán Lajos)

tünk tagjai bemutatták a szentesi, a mindszenti, a hódmezővásárhelyi helyi kiadványokat és az akkor elkészült 'Mesélő dokumentumok' című honismereti tankönyveket. A második este a résztvevők az apátfalvai Szigetházát tekintették meg. Vargané Nagyfalusi Ilona és Móricz Ágnes szervezték a programot, az előadásokat és a vacsorát. Vargané Nagyfalusi Ilona a Bíbic-könyvekről tartott előadást, és a Szigetházát mutatta be. Bemutakozott a *Marosvidék* című folyóirat is, amelyet Szilágyi Sándorné főszerkesztő ismertetett. Harmadik napon a konferencia résztvevői megkoszorúzták Bálint Sándor emléktábláját, majd az ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkba látogattak, ahol megismerkedtek az ott folyó pedagógiai munkával. A konferencia zárására stílusosan az emlékpark skanzen részébe áthelyezett felső-pusztaszeri tanyai iskola tantermében került sor.”¹

Október 16-án beszélgetés Novák István főépítésszel Szeged építészettörténetéről, épületeiről.

Október 26-án a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület tagjai ellátogattak a makói Szirbik Miklós Társaság rendezvényére, ahol dr. Blazovich László bemutatta a „Három folyó mentén” című megyei albumot. Előtte az egyesület tagjai megtekintették Kiszombor és Óföldék műemlék templomait.

¹ Gergelyné Bodó Mária visszaemlékezése.

2002.

Február 9-én a Szeremlei Társaság közgyűlése Hódmezővásárhelyen. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesületnek ekkor négy tagja volt egyúttal a Szeremlei Társaságnak is tagja: Blazovich László, Kruzslicz István Gábor, Marjanucz László, Pintér István.

Március 4-én Ambrózfalván rendezte meg egyesületünk – a település önkormányzatát megnyerve – megemlékezését a szlovák–magyar lakosságcserenek nevezett eseményről, a magyarok Szlovákiából való kitelepítéséről. Tudomásunk szerint ez volt az egyetlen olyan rendezvény, amelyet olyan településen rendeztek meg, ahol a lakosság jelentős része megélte ezt az eseményt.²

Március: Ruszoly József előadása „A szegedi választások 100 éve (1848-1949)” címmel. „A szegedi választások 100 éve (1848-1949)” kiállítás megnyitása.³

Áprilisban kezdődött (és 2003 márciusáig rendszeresen sorra került): „Három város, hat nemzetiség, egy régió” című nemzetközi régiótörténeti projekt (Partner Nyitott Távlatok – Szabadka és a Történelemtanárok Egylete). Eredménye: Szabadka városismereti kronológia, Szeged városismereti kronológia, Temesvár városismereti kronológia, a Dél-Alföld régiótörténeti kronológiája, a román nép köztörténeti kronológiája, a délszláv népek köztörténeti kronológiája.⁴

Április 20-án Szegeden rendezték meg a Honismereti Szövetség által középiskolások számára „A tudás forrásai” címmel meghirdetett művelődéstörténeti vetélkedő megyei fordulóját, amelyet a makói József Attila Gimnázium egyik csapata nyert meg.

Május 3-án a mutatták be a makói városházán a Makó monográfia ötödik, „Makó története 1849-től 1920-ig” című kötetét. Szerkesztette: Szabó Ferenc.

Május 21-én Szeged napja tiszteletére rendeztek másodszor „A nagyvárosi élet (1880-1994)” címmel emlékülést. Egyesületünk tagjai is részt vettek a Történelemtanárok Egyletének Szegedi Tagozatával való együttműködés jegyében.⁵

Május 22-én egyesületünk tagjai látogatást tettek a Csongrád Megyei Levéltárban, ahol Blazovich László levéltár-igazgató mutatta be az intézményt.

Július 1. és 5. között: A XXX. Országos Honismereti Akadémia Sátoraljaújhelyen. Téma: a Kossuth kultusz történeti alakulása. A „Kossuth utóélete a kultúra különböző területein” témával foglalkozó szekció egyik vezetője egyesületünk tagja, Kovács Dániel volt. Honismereti emléklap elismerésben részesültek egyesületünkben Fuchsné Benák Katalin, Lovász Józsefné és a Nagyfalusi Istvánné által vezetett csanádpatolai honismereti diákkör.

Július 29. és augusztus 2. között „Égig érő fa. Magyarazonosság és a szülőföld” címmel nemzetközi régiótörténeti konferencia Szegeden, amelyen az Értelmiségi Nyári

² Bogdán Lajos egyesületi titkár közlése.

³ Károlyi Attila (Szeged, Dugonics András Piarista Gimnázium) visszaemlékezéseiből.

⁴ Károlyi Attila adatközlése.

⁵ Károlyi Attila adatközlése.

Egyetemmel, a Dél-magyarországi Civil Szervezetek Szövetségével és a Történelemtanárok Egyletével együttműködve vettek részt pedagógus tagjaink. A szervező: Károlyi Attila volt.⁶

Szeptember 26. és 28. között a Tatán megrendezett VII. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémián megyénket Szabó Erika makói gimnazista képviselte.

Szeptember 27-én a makói városháza dísztermében került sor Gilicze János – Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna „Város a Maros mentén” című helytörténeti olvasókönyvének bemutatójára. A kötetet Blazovich László szerkesztette.

Október 5-én, a Széchényi Könyvtár alapításának 200. évfordulóján az Országos Honismereti Szövetség „A tudás forrásai” címmel a könyvtárak, levéltárak és a múzeumok jelentőségét hangsúlyozó vetélkedőt szervezett. A Szolnokon megrendezett területi döntőjén a makói József Attila Gimnázium csapata, amelyet egyesületünk tagja, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna készített fel, harmadik helyezést ért el. A csapat tagjai: Szabó Erika, Rotár Annamária, Szirovicza Petra. Képpünkön: a makói csapatnak a tudás várát szimbolizáló kis makett alkotása látható.⁷

Október 10-én Szegedi műhely: „I. Szegednek népe, nemzetem büszkesége” címmel előadás-sorozat.

„Ősi kultúrák a Dél-Alföldön”, előadók és témáik: Horváth Ferenc: „Őskori leletek, kultúrák”, Vörös Gabriella: „Szarmaták, hunok, germánok”, Kürti Béla: „Avarnak mondták magukat”.⁸

Október 8. és 10. között levéltári napok Szegeden, Szentesen, Makón, Csanádalbertin és Zákányszéken. Egyesületi tagjaink közül előadást tartottak: Blazovich László, Nagygyörgy Zoltán (Horgos), Gilicze János, Berta Tibor.

November 14-én Szegedi műhely: „II. Szegednek népe, nemzetem büszkesége” előadás-sorozat. „Középkor a Dél-Alföldön I.”, előadók és témáik: Kristó Gyula: „Szeged és a középkori magyar állam”, Petrovits István: „Várossá válás, városi fejlődés (12-15. század eleje)”, Juhász Antal: „A szegedi tanya és a tanyasi gazdálkodás”.⁹

November 27-én Szegedi műhely: „III. Szegednek népe, nemzetem büszkesége” előadás-sorozat: „Középkor a Dél-Alföldön II.”, előadók és témáik: Blazovich László: „Szeged szabad királyi várossá válása”, Koszta László: „Egyházmegyék, egyházak, kolostorok”, Horváth Ferenc: „A szegedi vár”.¹⁰

⁶ Károlyi Attila adatközlése.

⁷ Pál Lászlóné tulajdona. Fotó: Pál László György.

⁸ Károlyi Attila adatközlése.

⁹ Károlyi Attila adatközlése.

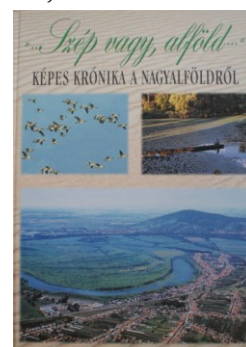
¹⁰ Károlyi Attila adatközlése.

November 29-én a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület tagjai Makóra látogattak. Megtekintették az ortodox zsinagógát, a püspöki kápolnát, az új sportcsarnokot, és a felújított József Attila Gimnázium rendezvénytermében tartották meg évzáró közgyűlésüket a makói Szirbik Miklós Társaság tagjaival együtt. A program részeként bemutatták Gilicze János-Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna „Város a Maros mentén” című könyvét. Szilágyi Sándorné a Marosvidék című folyóiratot mutatta be. A honismereti nap programját Gilicze János szervezte.

December 4-én Mindszenten Kasznár-Tóth Emma emléktábláját Péter László avatta fel. Az egyik kezdeményező egyesületünk volt.

December 12-én Szegedi műhely: „IV. Szegednek népe, nemzetem büszkesége” előadássorozat: „A polgári Szeged”, előadók és témáik Géczi Lajos: „A szabad királyi város szabadsága (18-19. sz.)”, Marjanucz László: „Rendi polgárok, vállalkozó polgárok”, Farkas Csaba: „1956, Szeged”.¹¹

Az év folyamán jelent meg a „Szép vagy, alföld...” című képes krónika a Nagyalföldről. Szerkesztette és írta: Rakonczai János és Blazovich László.

2003.

Január 16-án Szegedi műhely „V. Szegednek népe, nemzetem büszkesége” előadássorozat: „Impériumváltás a Dél-Alföldön”, előadók és témáik: Zakar Péter: „Szeged és a délvidéki harcszintér (1848/49)”, Marjanucz László: „Szeged gazdasága, a szegedi régió (1867-1944)”, Vincze Gábor: „Világháborúk a Délvidéken”.¹²

Február 21-én Hódmezővásárhelyen tartotta közgyűlését a Szeremlei Társaság.

Március 28-án a makói József Attila Könyvtárban, a Szirbik Miklós Társaság est-jén mutatták be Makó monográfiájának 5. kötetét.

Március 31. és május 22. között: „Szeged palotái. Fedezzük fel Szegedet!” Ifjú helytörténészek I. levelező csapatversenye (7-8. és 9-10. évfolyam).¹³

Április 24-én a Rákóczi-szabadságharc kezdetének 300. évfordulója tiszteletére meghirdetett, Hódmezővásárhelyen megszervezett megyei helytörténeti vetélkedő döntőjét a makói József Attila gimnázium csapatai nyerték meg. Tanáruk: Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna volt.

Április 26-án Hódmezővásárhelyen a Művelődési Házban Nagy György-emlékestet szervezett a Nagy György Alapítvány Kuratóriuma, amelyen egyesületünk több tagja is részt vett.

Május 22-én „Szeged kulturális kincsei (1970-2000)” címmel beszélgetés Tandijalossal. III. emlékülés Szeged napja tiszteletére.

¹¹ Károlyi Attila adatközlése.

¹² Károlyi Attila adatközlése.

¹³ Károlyi Attila adatközlése.

Kiállítás Csongrád megye helytörténeti oktatási segédanyagaiból.¹⁴

Június 19-én egyesületünk tagjai csoportos látogatást tettek a szegedi Somogyi-könyvtárban, ahol megtekintették a könyvtár helyismereti gyűjteményét is. Bogdán Lajos titkár tájékoztatta a tagokat az első félévi honismereti munkáról.¹⁵

Június 27-én Makón köszöntötték a 75 éves dr. Tóth Ferencet. Erre az alkalomra jelent meg „A legmakaiabb makai. Tanulmányok a 75 éves dr. Tóth Ferenc tiszteletére” című ünnepi kiadvány.

Június 30. és július 4. között a XXXI. Országos Honismereti Akadémiát Nyíregyházán rendezték meg a Rákóczi-szabadságharc 300. évfordulója és Nyíregyháza újratelepítésének 250. évfordulója alkalmából. Bél Mátyás-emlékéremmel tüntették ki dr. Tóth Ferencet, a makói helytörténet legkiválóbb ismerőjét, (képünkön dr. Kanyar József adja át a kitüntetést), honismereti emléklap elismerésben részesült Kovácsné dr. Faltin Erzsébet.

Október 14. és 17. között a levéltári napok keretében Makón, Csongrádon, Röszkén és Csanádpalotán voltak rendezvények. Egyesületünk tagjai közül Makón Blazovich László, Marjanucz László, Tóth Ferenc, Röszkén Berta Tibor, Csanádpalotán Gilicze János, Miklós Péter és Nagyalusi Istvánné tartottak nagy sikerű előadásokat.

November 2-án a makói református nagytemplomban Szikszai Györgyről és Szirbik Miklósról tartott megemlékezést dr. Tóth Ferenc.

December 12-én tartotta egyesületünk évzáró közgyűlését Tápén. Molnár Imréné és Molnár Mária vezetésével megismerhették a tagok a gyékényszövés folyamatát, a tápai népdalokat, a helyi népművészeti gyűjteményt, a könyvtárat és a kápolnát.

2004.

Február 20-án Szegeden tartotta ülését a *Honismeret* szerkesztőbizottsága.

Február 27-én a hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság közgyűlése titkárává választotta Varsányi Attilát, aki a helytörténettel foglalkozó társaság évkönyveinek és honlapjának szerkesztését is vállalta.

Március 22. és április 20. között a makói József Attila Gimnázium helytörténeti körének gyűjtőmunkája eredményeiből „Régi idők – régi tárgyak” címmel helytörténeti-néprajzi kiállítást lehetett megtekinteni a gimnázium aulájában. A kiállítást Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna rendezte diákjaival.

Áprilisban a Somogyi-könyvtár gyűjteményeinek és az újjáépítési kiállításnak a megtekintése.

¹⁴ Károlyi Attila adatközlése.

¹⁵ Bogdán Lajos adatközlése.

Április 1. és május 20. között: „Szeged közterei vagy közösségünk terei”. Bálint Sándor születésének 100. évfordulója tiszteletére „Fedezzük fel Szegedet!” címmel az ifjú helytörténészek 2. levelező csapatversenye zajlott 78 csapat részvételével.¹⁶

Május 1-jén Európa Nap Ruzsán. A népek és korok táncainak fesztiválján léptek fel a megyei hagyományőrző fiatalok együttese.

Május 28-án Gergelyné Bodó Mária irányításával Móra Ferenc születésének 125. és halálának 70. évfordulóján a diáknapot névadójuk tiszteletére rendezték meg a szegedi Móra Ferenc Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégiumban. Ennek a több száz diákot megmozgató, osztályok közötti versenynek a forgatókönyvét is ő írta.¹⁷

Június 28. és július 2. között a XXXII. Országos Honismereti Akadémiát Esztergomban rendezték meg. Fő témái: az igazi Balassi, illetve határ menti kulturális kapcsolataink. Honismereti Munkáért Éremmel tüntették ki megyénkbeli dr. Marjanucz Lászlót, honismereti emléklappal ismerték el Szilágyi Sándorné tevékenységét.

Augusztus 19-én egyesületünk elnöke, Blazovich László munkásságát Budapesten Széchényi Ferenc-díjjal ismerték el.

Október 12. és 15. között folytak a levéltári napok előadásai és programjai Szegeden, Üllésen, Makón és Maroslelén. Szervezői egyesületünk levéltáros tagjai voltak. Egyesületi tagjaink közül Bárkányi Ildikó, Juhász Antal, Szűcs Judit, Marjanucz László tartottak előadásokat.

November 20-án Szegeden, a piarista gimnáziumban rendezték meg a Honismereti Szövetség által a középiskolások számára meghirdetett „Hős Rákóczi népe” történelmi-művelődéstörténeti vetélkedőt. A makói József Attila Gimnáziumból három csapat jutott tovább a területi fordulóra. A vetélkedő megyei szervezését, levezetését egyesületünk tagjai végezték. Minden diákot és felkészítő tanárt egy-egy – a honismeretet támogató intézmények által biztosított – helytörténeti, néprajzi kiadvánnyal jutalmaztak.

December 3-án Tápén tartotta közgyűlését az egyesület. (Képünkön.) Az éves beszámoló elfogadása mellett tisztújítást tartottak. Az egyesület elnöke ismét dr. Blazovich László, a titkár Bogdán Lajos lett. A

Honismereti Szövetség elnökségébe Bogdán Lajost és Károlyi Attilát delegálták.

¹⁶ Károlyi Attila adatközlése.

¹⁷ Gergelyné Bodó Mária adatközlése.

December 10. és 12. között az Értelmiségi Szabadegyetem Szegeden „A magyar anyanyelvű oktatás a Bánátban és a Vajdaságban” címmel euro-regionális oktatási konferenciát szervezett. A határon túli anyanyelvi oktatás ügyéért létrejött konferencia közoktatási szekciójának társszervezője egyesületünk volt. A fő szervezési feladatokat Károlyi Attila látta el. Az iskolakapcsolatok témakörében korreferátumokat tartott Károlyi Attila és Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna.¹⁸

2005.

Január 7-én a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület és a makói gimnázium helytörténeti körének tagjai közös programként megtekintették a szegedi Móra Ferenc Múzeumban a Bálint Sándor hagyatékából összeállított emlékkiállítást. (Részlete látható képünkön.)

Január 20. és május 19. között „Szeged templomai és szakrális néprajza. Fedezzük fel Szegedet!” Ifjú helytörténészek 3. levelező csapatversenye 30 csapat részvételével.¹⁹

Január-február: „A holokauszt szegedi áldozatai” című kiállítás szervezése, diákcsoportok vezetése.²⁰

Február 8-án egyesületi elnökünket Budapesten Az Elpusztult és Pusztuló Magyar Falvakért Egyesület elnökévé választotta.²¹

Február 19-én a „Hős Rákóczi népe” vetélkedő Békéscsabán megrendezett területi fordulójára a makói József Attila Gimnázium három csapata jutott a megyei döntő megnyerése után. A területi döntőt a makóiak egyik csapata nyerte meg, így bejutott az országos döntőbe. Tanáruk, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna a területi versenyen legtöbb sikeresen szereplő csapat felkészítéséért, a Rákóczi Ferenc emlékérmét (képünkön) vette át a zsűri elnökétől, Szabó Ferencről.

Február 25-én a Szeremlei Társaság közgyűlése Hódmezővásárhelyen. Összeállították a társaság helytörténeti tanulmányokat tartalmazó évkönyvének anyagát. A kötet szerkesztője: Varsányi Attila.²²

¹⁸ Károlyi Attila adatközlése.

¹⁹ Károlyi Attila adatközlése.

²⁰ Károlyi Attila adatközlése.

²¹ Blazovich László adatközlése.

²² Blazovich László adatközlése.

Március 18-19-én a „Hős Rákóczi népe” történelmi vetélkedő sárospataki országos döntőjén a Kovács Judit, Kocsis Zoltán, Török Zoltán összeállítású csapat harmadik helyezett lett. Jutalmul – tanárunkkal, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsannával, a két másik dobogós csapattal és tanáraikkal – a Honismereti Szövetség négynapos, rendkívül gazdag programot nyújtó jutalomutazásán vehetett részt március 29-től április 1-jéig, amelynek vezetője Bartha Éva, a Honismereti Szövetség titkára volt.

Április 2-án Váry Gellért emléktáblájának avatása Csongrádon. Az emléktábla állításának egyik kezdeményezője egyesületünk volt.

Április 7-én este a Marosvidék Baráti Társaság meghívására több egyesületi tagunk részt vett a makói Korona Szálló dísztermében a Marosvidék-esten.²³

Április 20-án Mendei Árpád és munkatársai szervezésében városi helytörténeti vetélkedő zajlott Makón általános és középiskolai kategóriában.

Május 27-én regionális honismereti találkozó és együttműködés jött létre több civil szervezettel. Ezek: Karácsony János Honismereti Egyesület (Békéscsaba), Csongrád Megyei Honismereti Egyesület (Szeged), Szórvány Alapítvány (Temesvár), Bácsországi Vajdasági Honismereti Egyesület (Szabadka), Bács-Kiskun Megyei Honismereti Egyesület (Kecskemét), Honismereti Szövetség (Budapest). Téma: regionális honismereti tevékenység és kulturális kapcsolatok.²⁴

Június 2-án Blazovich László „Szeged rövid története” című könyvének bemutatója volt Szegeden.²⁵

Június 6-án Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna Csongrád Megye Közoktatásáért Díjat vett át Szegeden.

Június 27. és július 1. között a XXXIII. Országos Honismereti Akadémiát Pécsen rendezték meg. Központi témái: gróf Batthyány Kázmér, a reformpolitikus, valamint határ menti honismereti kapcsolataink. Honismereti Munkáért Éremmel tüntették ki Nagyfalusi Istvánnét településén hosszú ideig végzett kiemelkedő honismereti tevékenységéért. Honismereti emléklap elismerésben részesült a tápéi Molnár Mária. Az akadémia első napján

²³ Szilágyi Sándorné adatközlése.

²⁴ Károlyi Attila adatközlése.

²⁵ Blazovich László adatközlése.

egyesületi tagjaink közül előadást tartott Kováts Dániel „Irodalmi évfordulók, kiemelkedő személyiségek”, valamint Blazovich László „Pusztuló falvaink és a honismeret” címmel. Egyesületi tagjaink közül részt vett az akadémián: Ábrahám Vera, Bari Gyöngyi, Blazovich László, Gergelyné Bodó Mária, Kemény Lajosné, Kovácsné Faltin Erzsébet, Kováts Dániel, Nagyfalusi Istvánné, Nagyfalusi Ágnes, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna, Ósz Károly, Perényi Anna, Pintér István, Pintér Istvánné, ifj. Pintér István, Székely Miklósné, Vargáné Nagyfalusi Ilona, Veszelinov Dánielné.

Július 15-én a szegedi várban rendezett közéleti kávéházi estén Halász Péter, a Honismereti Szövetség elnöke a moldvai csángókról tartott előadást. A rendezvény szervezője és házigazdája Bogdán Lajos volt, akit egyesületünk szép számmal megjelent tagjai köszöntöttek közelgő 75. születésnapja alkalmából.

Augusztus 25-én a Makón megrendezett pedagógiai konferencián egyesületünk tagja, dr. Markos Gyöngyi tartott előadást „Honismeret és néprajz az oktatásban” címmel.

Október 17. és 21. között a levéltári napok rendezvényei folytak Makón, Hódmezővásárhelyen, Szegeden, Csongrádon és Mindszenten. Egyesületi tagjaink közül előadóként szerepelt Blazovich László, Tóth Ferenc, Varsányi Attila, Marjanucz László, Miklós Péter, Berta Tibor, Szűcs Judit, Fuchsné Benák Katalin.

Október 19. és december 14. között: „Régi szegedi iskolaépületek. Fedezzük fel Szegedet!” Ifjú helytörténészek 4. levelező csapatversenye 33 csapat részvételével.²⁶

November 3. és 6. között a Székesfehérváron tartott Ifjúsági Honismereti Akadémia témája: uradalmak és majorságok. Megyénk középiskolásai közül a makói gimnázium tanulója, Szokol Zsófia tartott előadást. Nagyfalusi Ágnes végzős egyetemistaként a Honismereti Szövetség oklevéllel jutalmazta, mert kilenc éven át eredményesen szerepelt az akadémián. Egyesületünk révén a hódmezővásárhelyi ifj. Pintér István és a szegedi piarista gimnázium diákjai is részt vettek az akadémia munkájában.

December 9-én a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület évzáró honismereti napját Mezőhegyesen rendezte meg. A helyi Város- és Környezetvédő Egyesület tagjai kedves fogadtatásban részesítették egyesületünk városukba látogató tagjait. A közös program során Tarkó Gábor régész-történész vezetésével megtekinthették a helytörténeti kiállítást, a Nónius Hotelt, a híres ménes lovait, a gyönyörű régi platánfákat. Este a városvédők és a honismerők együtt tartották évzáró közgyűlésüket, ahol megállapodás született a két egyesület együttműködéséről. A szép nap hangulatos vacsorával zárult. A program szervezője Kovácsné dr. Faltin Erzsébet volt.

December 10. és 12. között a „Határon túli anyanyelvi oktatásért” konferencia társszervezésében vett részt egyesületünk. A közoktatási szekció szervezése Károlyi Attila feladata volt.²⁷

---

²⁶ Károlyi Attila adatközlése.

²⁷ Károlyi Attila adatközlése

2006.

Január 20-án Mindszenten a Keller Lajos Városi Könyvtárral közösen a magyar kultúra napján „Nemzeti jelképeink, nemzeti ereklyéink, hagyományaink” című előadással emlékeztek a mindszenti honismereti munka elindítójára, Kasznár Tóth Emma tanárnőre.

Január 20-án este Szegeden a Moldvai Magyarság című folyóirat bemutatására került sor. Az est házigazdája Bogdán Lajos volt, vendégei: Duma István András moldvai csángó író és Sántha Attila, a Moldvai Magyarság főszerkesztője.²⁸

Március 3-án Hódmezővásárhelyen a Szeremlei Társaság ülésén elhatározás született a Csongrád Megyei Honismereti Egyesülettel szorosabb együttműködésről, amelynek első közös programjáról is döntöttek a résztvevők.²⁹

Március 20-án a szegedi közéleti kávéházi programmal közösen Bogdán Lajos és dr. Forgó István bemutatták a Csanyteleken született Forgó Istvánnak, a Makói Honismereti Kör vezetőjének szülőfalujáról írt „Csanytelek története” című könyvét.³⁰

Március 31-én a makói József Attila Gimnázium helytörténeti köre kirándulást tett Kiszomborra, ahol egyesületünk tagja, Badicsné Szikszai Zsuzsanna idegenvezetésével megtekintették a híres rotundát és a község helytörténeti gyűjteményét, majd a Kakukk Marci színielőadást a helyi amatőr színtársulat előadásában.

Április 10-én Szegeden a Közéleti Kávéház estjén mutatkozott be az egyetem középkorász műhelye. Egyesületünk tagjai ekkor a legújabb kutatási eredményekről tájékozódhattak.

Április-június: Regionális honismereti stratégia tervezése a temesvári Szórvány Alapítvány partnereként.³¹

Május 26-án honismereti nap volt Csanádpalotán. A csanádpalotai honismereti körrel közös rendezvényünkön bemutatták a településen működő szakkör tevékenységét. Megtekintettük az újjárendezett tájházat, a kegyeleti parkká átalakított régi temetőt. Perlaki László polgármester beszámolt arról, hogy az önkormányzat hogyan támogatja a hagyományok megőrzését. Szervező Nagyfalusi Istvánné volt.

Május 29-én egyesületünk tagja, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna Budapesten az Oktatási és Kulturális Minisztérium által adományozott a”Az év Történelemtanára” oklevelet vette át az országos középiskolai tanulmányi versenyeken végzett többéves, eredményes tehetséggondozó munkájáért.

Június 12-én, Szegeden az ünnepi könyvhét keretében a Somogyi-könyvtárban adták át „Az év szegedi könyve” díjat. A Péter László irodalomtörténész által vezetett irodalmi tanács a díjat Blazovich Lászlónak, egyesületünk elnökének ítélte a Szeged rövid története c. művéért.

²⁸ Bogdán Lajos adatközlése.

²⁹ Blazovich László adatközlése.

³⁰ Bogdán Lajos adatközlése.

³¹ Károlyi Attila adatközlése.

Június 23-án Újszentivánon a helyi önkormányzattal közös rendezvényen bemutatuk Vecsernyés János „Újszentiván története” című monográfiáját, amelyet Blazovich László szerkesztett. A könyvbemutatóhoz kapcsolódva egyesületünk tagjai megnézték a szerb templomot, a település szerb helytörténeti gyűjteményét, és szíves vendéglátásban részesültek. A honismereti program szervezője Veszelinov Dánielné volt.

Július 3. és 7. között Szekszárdon rendezték meg a XXXIV. Honismereti Akadémiát, amelynek fő témája a tudomány és honismeret volt. A megnyitó ünnepségen a Honismereti Szövetség elismerő emléklapját megyénkbeli Erdélyi Péter (postumus), Fuchsné Benák Katalin és Vargáné Antal Ilona kapta meg. Egyesületünk akadémián részt vett tagjainak beszélgetése során vetődött fel az egyesületi honlap létrehozásának a gondolata. Egyesületünk képviselőjében Blazovich László elnök, Bogdán Lajos titkár, Ósz Károly, Kováts Dániel, Kemény Lajosné, Kovácsné Faltin Erzsébet, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna, Pintér István, Pintér Istvánné és ifj. Pintér István vettek részt az akadémián.

Júliusban: honismereti műhelytábor szerveződött Kisiratoson. Bemutatkozott a Régi(j)ó Világ című honismereti lap.³²

Augusztus végén elkészült a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület saját honlapja Pál Lászlóné tartalmi szerkesztő és Pál Richárd technikai szerkesztő munkájának köszönhetően.³³

Szeptembertől megjelennek a Kiszombori Füzetek.³⁴

Szeptember 25. és 29. között a levéltári napok rendezvénysorozata Nagymágocsón, Makón, Balástyán és Szentesen folyt le. Egyesületünk tagjai közül Berta Tibor, Bogdán Lajos, Blazovich László, Labádi Lajos, Marjanucz László, Biernacki Karol tartottak előadást. Első alkalommal került sor az Oltvai Ferenc-díj átadására. A program keretében került sor a Karsai Ildikó által tervezett emlékoszlop felavatására, amelyet az elpusztult középkori falu, Igás emlékére állított az Elpusztult és Pusztuló Magyar Falvakért Egyesület és Makó Város Önkormányzata. Egyesületünk hagyományosan társrendezőként működik közre a Csongrád Megyei Levéltár levéltári napjain. A rendezvénysorozaton egyesületünk tagjai is megismerhetik az egyes települések múltját, az adott településen folytatott honismereti gyűjtő, kutatómunkát.

Október 31-én egyesületünk megemlékezést tartott Kasznár Tóth Emma tanítónő tiszteletére a Mindszenti temetőben.

Októbertől 2007 márciusáig: „Történelmi párbeszéd – délvidéki hagyományok” programsorozat rendezvényei. Regionális várostörténeti kronológia, konferencia és együttműködési megállapodás kilenc civil szervezet között.³⁵

³² Károlyi Attila közlése.

³³ <http://csm-honismeret.uw.hu> - Pál Richárd technikai webszerkesztő adatközlése.

³⁴ Endrész Erzsébet adatközlése.

³⁵ Károlyi Attila adatközlése.

November 10-11-én Pécsen rendezték meg az „Iskola és honismeret” konferenciát, amelyen egyesületünket Bogdán Lajos és Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna képviselte. (Képünkön: gyülekeznek a konferencia résztvevői.)

November 17. és 2007. február 15. között „Szegedi irodalmi és történelmi emlékhelyek. Fedezzük fel Szegedet!” Ifjú helytörténészek 5. levelező csapatversenye 20 csapat részvételével.³⁶

Decemberben a Móra Ferenc Múzeum néprajzi osztályával közösen a múzeum Boros József utcai raktárában tárolt néprajzi anyagot terveztük megtekinteni. Terünk, hogy „Kincsek a Móra Ferenc Múzeum raktárában” címmel sorozatot indítunk a múzeum azon értékeinek bemutatására, amelyek a kiállításokon nem láthatók.

December 8-án a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület Hódmezővásárhelyen tartotta évzáró közgyűlését. A résztvevők kora délután az év nyarán átadott Emlékpont múzeumban gyülekeztek, melynek megtekintése volt az első program-pont. A Szeremlei Társasággal közös rendezvény a hódmezővásárhelyi levéltárban folytatódott, (képünkön), mindkét szervezet tagjai meghallgatták az éves beszámolókat, megtekintették a levéltár kiállítását, majd oldott hangulatú beszélgetésben ismerkedtek egymás szervezeti életével, munkájával. A rendezvény szervezői: Bogdán Lajos és Varsányi Attila voltak.

Az év folyamán elhunyt egyesületünk két tagja, Erdélyi Péter és Nagy István.

³⁶ Károlyi Attila adatközlése.

2007.

Január folyamán honlapunkra felkerült Csongrád megye helytörténeti bibliográfiája, valamint helytörténeti kronológiája.³⁷

Januárban a Nagyfalusi Istvánné által vezetett csanádpalotai Honismereti Diákkör elismerő oklevelet kapott a Honismereti Szövetségtől a Móra Ferenc Múzeum által meghirdetett ifjúsági pályázaton elért 3. helyezéért.³⁸

Februárban honlapunkon megjelent a tápai honismereti gyűjteményt bemutató anyag,³⁹ valamint az Elpusztult és a Pusztuló Magyar Falvakért Egyesület anyaga.⁴⁰

Márciusban elkészült és a honlapra került Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna összeállításában Makó török kori kronológiája.⁴¹

Március 9-10-én a szegedi Dugonics András Piarista Gimnáziumban rendezték meg a nándorfehérvári győzelem évfordulójára emlékező nemzetközi és regionális helytörténeti konferenciát, amelyet egyesületünk tagja, Károlyi Attila szervezett. A konferencián előadást tartott egyesületünk elnöke, dr. Blazovich László, és Makó középkori és törökkori történetét prezentálta Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna (felső képünkön).⁴²

Március 24-én, a honismeret napján a Somogyi Könyvtár és a Csongrád Megyei Levéltár honismereti kiadványokból kiállítást rendezett. (Alsó képünkön.)

Május 18-án Szeged Városnapi díszközgyűlésén a városért végzett több évtizedes tudományos, helytörténeti és intézményvezetői munkásságáért Honismereti Egyesületünk elnöke, dr. Blazovich László Szeged várostól Pro Urbe Díjat kapott.

³⁷ Pál Richárd technikai weblapszerkesztő adatközlése.

³⁸ Nagyfalusi Istvánné adatközlése.

³⁹ Pál Richárd adatközlése.

⁴⁰ Pál Richárd adatközlése.

⁴¹ Pál Richárd adatközlése.

⁴² Károlyi Attila adatközlése.

Egyesületi kirándulás a Délvidéken
Lőkös Sándorné felvétele

Június 8-án honismereti napot tartottak Pitvaroson a Polgármesteri Hivatal dísztermében. Egyesületünk félévi közgyűlése mellett a résztvevők meghallgatták Marjanucz László előadását a szlovák-magyar lakosságcsere egyezményről és következményeiről, megtekintették a település szlovák néprajzi gyűjteményeit, tisztelegtek Komoly Pál emléktáblája előtt. A Pitvarosi Honismereti Baráti Kör tagjai feledhetetlenül szívélyes vendéglátásban részesítették egyesületi vendégeiket.

Július 2. és 6. között Veszprémben rendezte meg a Honismereti Szövetség és a Veszprém Megyei Honismereti Egyesület a XXXV. Honismereti Akadémiát, amelyen egyesületünk tagjai is részt vettek. A fő téma a honismeret és a kulturális turizmus volt. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesületet ezen a rendezvényen dr. Blazovich László elnök, Bogdán Lajos titkár, dr. Ósz Károly, valamint Kemény Lajosné, Kovácsné Faltin Erzsébet, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna, Pintér István, Pintér Istvánné és ifj. Pintér István képviselték. Emléklappal ismerték el Ábrahám Vera honismereti munkáját.

Augusztus 9. és 12. között honismereti egyesületünk és a Szeremlei Társaság tagjai emlékezetes délvidéki tanulmányúton jártak. Útjuk során megismerkedtek Szabadka, Zenta, Aracs, Elemér, Muzsja, Nagybecskerek, Torontálvásárhely, Belgrád-Nándorfehérvár, Szendrő, Galambóc, Pózsarevác, Székelykeve, Karlóca és Pétervárad nevezetességeivel, civil szervezeteivel és lakóival. Az utazást Farkas Ferenc hódmezővásárhelyi tanár, utazásszervező vezette.

Szeptember 28. és 30. között egyesületünk képviselői, Bogdán Lajos, Labádi Lajos és Benák Katalin részt vettek a kiadványszerkesztők XII. országos konferenciáján Vácott. (Bogdán Lajos felvételén, Labádi Lajos tart előadást.)

Október 9. és 12. között került sor a levéltári napok rendezvényeire Szegeden, Makón, Maroslelén és Derekegyházán. Iskola- és oktatástörténeti, valamint helytörténeti témájú előadásokat tartottak egyesületi tagjaink közül dr. Blazovich László, dr. Berta Tibor, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna, Rozsnyai János, Gilicze János, Labádi Lajos. A makói megnyitó ünnepségen Blazovich László megyei elnök adta át a Honismereti Szövetség emléklapját dr. Buzás Péter makói polgármesternek a helyismereti kutatások, a tudományos előadói konferenciák és a helytörténeti publikációk támogatásáért. (Lásd a fényképen!)

Október 12-én „A Pajori Iskola Emlékére 1907-2007” című emlékkötetet mutatta be a tápai könyvtárban a kötet összeállítója, Molnár Mária és kiadója dr. Majzik István a Pajoriak Baráti Körének részvételével.

Október 23-án dr. Blazovich László, Egyesületünk elnöke, Hódmezővásárhelyen a városi önkormányzat dísztermében a városért végzett több évtizedes tevékenységért Pro Urbe Díjat vett át. (Jobbra, Bogdán Lajos felvételén.)

Október 27. és 30. között az Egerben megrendezett Ifjúsági Honismereti Akadémián Csongrád megyét 2-2 szegedi és makói diák képviselte, prezentációkat tartva.

November 16-17-én a pécsi „Iskola és honismeret” konferencián Egyesületünket Bogdán Lajos titkár képviselte.

November 22-én „A karácsonyi ünnepkör Makón és környékén” címmel dr. Markos Gyöngyi tartott előadást az Orlai Petrics Soma Muzeális Gyűjteményben rendezett kiállítás megnyitóján.

December 7-én Szegeden a Reök-palota és a Fischer Ernő emlékkiállítás megtekintése. Ezt követően közgyűlés volt a Csongrád Megyei Levéltárban. Elnöki beszámoló az elmúlt három év munkájáról, költségvetési beszámoló, majd az új alapszabály-tervezet ismertetése, vitája. Egyesületünk az új alapszabály értelmében a következő évtől közhasznú társasággá válik. Tisztújítás után az egyesület elnöke továbbra

Néhányan a közgyűlés résztvevői közül

is dr. Blazovich László, alelnöke Marjanucz László, titkára Bogdán Lajos. Az elnökség 7 tagúra bővült. Új elnökségi tagok lettek területi szervező feladatkörrel: Gergelyné Bodó Mária, Georgiádes Ildikó, Kemény Lajosné és Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna. Az ellenőrző bizottság elnöke: Ósz Károly, tagjai: Molnár Mária és Nagyfalusi Istvánné. A Honismereti Szövetség elnökségébe Bogdán Lajost, a küldöttgyűlésbe Pál Lászlóné Szabó Zsuzsannát választották. Az elnökség munkáját tanácsaikkal segítik: Kovácsné Faltin Erzsébet és Kováts Dániel. Az egyesületi tagság létszáma ekkor 48 fő volt.

2008.

Januárban honlapunkra felkerült a kiszombori helytörténeti gyűjteményt bemutató anyag.

Január 14-én egyesületünk elnöksége Szegeden, a Csongrád Megyei Levéltárban elnökségi ülést tartott, amelyen a 2008. évi egyesületi programokat és a közgyűlésen meghatározott szervezési feladatokat tárgyalta meg.

Január 22-én egyesületünk elnökét, dr. Blazovich Lászlót „Csongrád megye közművelődéséért” díjjal tüntették ki a magyar kultúra napja alkalmából Szentesen. Az óföldéaki Vass Józsefet a kultúra lovagjává avatták.

Január 25-én, Tápén a Pajoriak Baráti Köre előadássorozatának első előadása: „A Tápai-rét kialakulása, története”. Előadó: Kerekes Ibolya tanító, néprajzkutató.⁴³

Február 8-án Tápén a Pajoriak Baráti Köre előadássorozatának második előadása: „Hitélet a Tápai-réten”. A beszélgetést Molnár Mária vezette. Vetítés az 2004. évi emlékhelyavatásról.⁴⁴

Február 22-én Szegeden, a Somogyi-könyvtárban Benák Katalin „Érminszeny Ady Endre szülőfaluja” című könyvének bemutatója. A szerzővel Bogdán Lajos beszélgetett.

⁴³ Molnár Mária adatközlése.

⁴⁴ Molnár Mária adatközlése.

Február 22-én Tápén a Pajoriak Baráti Köre előadássorozatának harmadik előadása: „A pajori iskola 1945-1954”. Előadó: Molnár Imréné tanítónő. A 2007-es és 2006-os találkozó videójának vetítése.⁴⁵

Február 25-én A TiszapART Kulturális Televízió és a Fiatalok a Dél-Alföldi Médiaiban Alapítvány az „Egy elcsitíthatatlan magyar republikánus Nagy György élete” című film bemutatóját tartotta.

Március 7-én a Pajoriak Baráti Köre előadássorozatának negyedik előadása: „Földanya gyermekei a tápai réten és a pajori iskolában”. Előadó: Bogoly József Ágoston irodalomtörténész. A 2007-as búcsúról készült film vetítése.⁴⁶

Március 28-án egyesületünk a honismeret napja alkalmából ünnepi rendezvényt tartott Makón, a József Attila Gimnáziumban. A program kezdetén dr. Tóth Ferenc mutatta be az Espersit-ház irodalmi múzeumot az egyesület tagjainak. (A fényképen, balra.) A gimnáziumban tartott rendkívüli közgyűlésen jóváhagyták az alapszabály módosítását. Ezt Bél Mátyásra emlékező ünnepi beszéd követte, azután hazaversekből zenés-irodalmi összeállítást hallgathattak a jelenlévők, és megtekintették a régi tárgyak és dokumentumok kiállítását az aulában és a gimnáziumot. (A fényképen, jobbra.) Az ünnepi rendezvényen részt vettek a Szirbik Miklós Társaság tagjai is. Megtisztelte jelenlétével az eseményt Bartha Éva, a Honismereti Szövetség titkára is.

Március 29-én a „Kiszombor története” című monográfia bemutatása.⁴⁷

Április 4-én, Tápén a Pajoriak Baráti Köre előadássorozatának ötödik előadása: „A tanyák és a tanyai iskolák sorsa”. Előadó: Horváth Dezső tanár, újságíró. Zárónap batyus fogadással.⁴⁸

Május 5-én „Várostörténet az évfordulók tükrében” címmel előadássorozat kezdődött Csongrádon, a levéltárban. A nyitó előadást dr. Blazovich László tartotta. A rendezvény szervezője Georgiádes Ildikó volt.

⁴⁵ Molnár Mária adatközlése.

⁴⁶ Molnár Mária adatközlése.

⁴⁷ Endrész Erzsébet adatközlése.

⁴⁸ Molnár Mária adatközlése.

Május 21. és 23. között „A reneszánsz éve” tiszteletére Budapesten rendezték meg a Matthias Rex nemzetközi konferenciát, amelyen egyesületünk elnöke, dr. Blazovich László német nyelven mondta el kutatásainak összegzését a Ransanus és Tubero által kialakított Mátyás-képről.

Június 6-án a makói József Attila Gimnázium aulájában a reneszánsz est keretében került sor Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna *A Reneszánsz Kör 18 éve* című helytörténeti témájú könyvének bemutatására.

Június 30. és július 4. között Zalaegerszegen rendezték meg XXXVI. Országos Honismereti Akadémiát. Témája Mátyás király és a reneszánsz kora volt. Ezen az akadémián Pál Lászlóné Szabó Zsuzsannát Honismereti Munkáért Éremmel tüntették ki, Kemény Lajosné, Kovácsné dr. Faltin Erzsébet és dr. Óz Károly honismereti emléklap elismerést kaptak.

Július 31. és augusztus 3. között egyesületünk több tagja a hódmezővásárhelyi civil egyesületek tagjaival közös szervezésű tanulmányúton vett részt hazánk északkeleti térségében és Kárpátalján. Vaja, Csaroda, Szolyva, a Vereckei-hágó, Iza, Huszt, Gerény, Ungvár, Munkács, Beregszász irodalmi, történelmi emlékhelyeit keresték fel, valamint építészeti hagyományaival, népi kultúrájával, természeti szépségeivel ismerkedtek Farkas Ferenc tanár, utazásszervező és idegenvezető kalauzolásával. (A csoportkép a munkácsi vár bejárata előtt készült.)

Augusztus 20-án, Budapesten a Szépművészeti Múzeumban egyesületünk titkára, Bogdán Lajos Wlassich Gyula-díjat (képünkön) vett át kiemelkedő közművelődési munkájáért.

Október 6. és 8. között a levéltári napok keretében Makón, Kiszomboron és Horgoson hangzottak el előadások. Makón a Nagy György-díjat dr. Tóth Ferencnek nyújtották át helytörténeti munkássága elismeréséül. Egyesületünk tagjai közül előadásokat tartottak: Blazovich László, Berta Tibor, Gilicze János, Labádi Lajos, Nagygyörgy Zoltán (Horgos). „A reneszánsz éve” tiszteletére Makón az előadások szünetében a József Attila Gimnázium Reneszánsz Köre reneszánsz táncokat mutatott be. A kör vezetője és a táncok betanítója: Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna.

Októbertől 2009 márciusáig állította össze „A Délvidék hagyománya” kronológia gyűjteményt a nemzetközi műhely.⁴⁹

Októbertől 2009 augusztusáig a Promined projekt keretében együttműködés a temesvári Szórvány Alapítvánnyal és a Karácsony János Honismereti Egyesülettel iskolai honismereti szakkörök és régiótörténeti városi kronológia összeállítása céljából. A magyarországi tevékenység koordinálása Károlyi Attila feladata volt.⁵⁰

November végén megyei Prima Díjjal tüntették ki dr. Tóth Ferenc ny. múzeumigazgatót, a makói helytörténeti kutatás legjelentősebb alakját.

December 5-én tartotta egyesületünk évváró rendezvényét Szentesen. (Lásd lenti képünkön!) Házigazda: Labádi Lajos levéltár-igazgató volt. A szervezőmunkában

⁴⁹ Károlyi Attila adatközlése

⁵⁰ Károlyi Attila adatközlése

Georgiádes Ildikó volt segítségére. A városnéző program során megtekintették a Fényirdát, majd a Polgár-házat. A közgyűlést a levéltár nagytermében tartották meg.

December 10-én, Budapesten „Város a Maros mentén” című helytörténeti olvasókönyvéért a Magyar Tudományos Akadémia pedagógus kutatói pályadíját vehette át Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna.

2009.

Január 29-én a szegedi Művész Klub estjén mutatta be Kováts Dániel irodalomtörténész és Polner Zoltán költő a Szépirás februári számát. Egyesületünk számára kulturális program volt.

Március 20-án a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület a honismeret napja alkalmából ünnepi megemlékezést szervezett a Szeged-Mórávárosi Szakközépiskolában, amelynek műsorát Gergelyné Bodó Mária rendezte.

Március 20-21-én a TTE Szegedi Csoportja rendezésében „A Délvidék hagyománya – Várostörténetekből régiótörténet” címmel régiótörténeti konferencia előadásait hallgathatták meg az érdeklődők a szegedi Dugonics András Piarista Gimnáziumban. Egyesületünk tagjai közül Marjanucz László, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna és Károlyi Attila tartottak előadást, levezető elnöökként közreműködtek: Blazovich László, Miklós Péter és Károlyi Attila. A Marosvidék folyóiratot Szilágyi Sándorné főszerkesztő mutatta be.

Márciustól a délvidéki régió középkori és török kori helytörténeti kronológiái honlapunkon megtekinthetők.⁵¹

Április 17-én Csongrádon rendezték meg az első Csongrád megyei honismereti versenyt általános iskolásoknak.

Áprilisban egyesületünk csatlakozott az Ady Endre-szobor felállítását szorgalmazó felhíváshoz.

Április 25-én rendezték meg Makón a VI. Buzás László városismereti versenyt.

Április végén a Szeged-Mórávárosi Szakközép- és Szakiskola tizedikes diákjai a határon túli magyar emlékek kutatására indultak Aradra Gergelyné Bodó Mária és Krämmer Erika tanárnők vezetésével.⁵²

Május 29-én a Szeged-Mórávárosi Szakközép- és Szakiskola iskolatörténeti napot rendezett az intézmény fennállásának 125. éve tiszteletére. Szervezője Gergelyné Bodó Mária volt. Ezen a napon a szítás mesterség bemutatását Bogdán Lajos vállalta.

Június 24-én Kiszombor főterén felújították a Szent Iván-éji tűzugrás hagyományát.

Július 2-án Lengyeltóiban egyesületünk tagjának, Ábrahám Verának „A lengyeltóti zsidó temető szöveg- és motívumkincsének analízise” című könyvét mutatták be.

Június 28. és július 3. között a XXXVII. Országos Honismereti Akadémiát Szarvason rendezték meg. A téma: ember és környezet (Tessedik Sámuel szellemi öröksége)

⁵¹ Pál Richárd adatközlése.

⁵² Gergelyné Bodó Mária adatközlése.

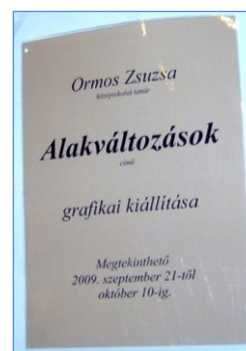
volt. Bél Mátyás-émlékérmét kapott dr. Marjanucz László alelnökünk, honismeretért emléklap elismerésben részesültek Endrész Erzsébet, Bari Gyöngyi és Georgiádes Ildikó egyesületi tagjaink. Egyesületünket 15 tagunk képviselte ezen az akadémián.

Július 25. és augusztus 1. között rendezték meg a sok színes programot tartalmazó csanádpalotai nyári honismereti táborot Nagyfalusi Istvánné vezetésével, Vargáné Nagyfalusi Ilona közreműködésével.⁵³ (Képzünkön helyi süteménykülönlegességgel kínálják a gyerekeket.)

Augusztusban Promined Karaván – régióismereti diák-tanár vándortábor.⁵⁴

Szeptember 25-én a hódmezővásárhelyi Németh László Könyvtárban egyesületünk tagjai Ormos Zsuzsanna művésztanár „Alakváltozások” című grafikai kiállítását tekintették meg a József Attila Gimnázium helytörténeti körének tagjaival együtt. Ezt követően vásárhelyi témájú kisfilmeket mutattak be. A kőfalon tett séta után az Alföld Galériában ismert vásárhelyi festők képeinek gyűjteményét láthatták szakavatott vezetéssel. A program szervezője Ormos Zsuzsanna volt.

Szeptember 26-án a makói József Attila Gimnázium diákjainak helytörténeti köre Óföldrak történelmi és kulturális emlékhelyeit tekintette meg kirándulásán.

Október 12. és 15. között a levéltári napok előadássorozata Szegeden, Makón, Ötömösön és Zentán. Egyesületünkől Marjanucz László, Gilicze János, Berta Tibor, Nagygyörgy Zoltán tartottak előadást. A program keretében adták át honismereti tevékenysége elismeréséül Georgiádes Ildikónak a Honismereti Szövetség emléklapját.

Októberben „Helytörténeti kronológia. Temesvár, Lugos, Arad – Románia, Szeged, Békéscsaba, Gyula – Magyarország” (2009) kötet megjelenése.

Október 20-án avattak emlékoszlopot a hódmezővásárhelyi bodzasi úti iskola előtt az elpusztult Barc és Solt középkori települések emlékére.

November 13. és 15. között az Esztergomban megrendezett kiadványszerkesztői konferencián megyénkből tapasztalatszerzés céljából honlapunk szerkesztője, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna vett részt. A tanácskozás témája: a honismeret, a hagyományok átörökítése a kiadványokban.

⁵³ Hadobás Helga adatközlése.

⁵⁴ Károlyi Attila adatközlése.

Novemberben „Jeles makóiak” címmel helytörténeti témájú gimnáziumi alkotópályázatot hirdettek meg a makói József Attila Gimnáziumban.

November 25-én a szeged-mórávárosi szakképző iskola fennállásának és a szegedi állami szakképzés kialakulásának 125. évfordulója alkalmából jubileumi gálaműsort szerveztek, amelyen az iskola az oktatási miniszter elismerő oklevelét kapta. A műsor főszervezője Gergelyné Bodó Mária volt. Az előadást megtisztelte jelenlétével dr. Marjanucz László, egyesületünk alelnöke és Bogdán Lajos titkár.

December 13-án egyesületünk tagjai és minden érdeklődő hagyományörző számára Luca napi rendezvényt tartottak Kiszomboron.

December 11-én, Csongrádon tartotta az egyesület évzáró programját, az egyesületi közgyűlést. Hangulatos bevezetőként a Vona Zenekar Kazinczy Ferenc megzenésített verseit adta elő, majd dr. Kováts Dániel a 250 éve született Kazinczy Ferencre emlékezett előadásában (képünkön). A beszámoló elfogadása után kellemes vacsorával és beszélgetéssel zártuk az évet. A rendezvény szervezője Georgiádes Ildikó volt. Taglétszámunk ebben az évben 61 főre nőtt.

2010.

Az év elején dr. Bárkányi Ildikó, a Móra Ferenc Múzeum osztályvezetője megkapta a Csongrád megyei muzeológusok szakmai elismerését, a Tömörkény-díjat.

Január 22-én a magyar kulturális örökség ápolásáért kitüntetett egyesületi tagjaink: Molnár Mária – Kölcsey Érem, Kováts Dániel „Az év magyar nyelvőre, 2009”, Blazovich László „A kultúra lovagja” és Berta Tibor „Csongrád megye közművelődéséért” elismerésekben részesültek.

Január 22-én, Szentesen adták át A Magyar Kultúra Napjára meghirdetett irodalom-, történelem- és rajz alkotópályázat díjait. Egyesületünk pedagógus tagjának, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsannának a tanítványai a középiskolai kategóriában a történelem pályázat 2. és 3. díjait nyerték el.

Február 3-án volt egyesületünk társszervezésében a Szórvány Alapítvány új kötetének bemutatója a Somogyi-könyvtárban: „Útban önmagunk felé. Bánsági helytörténet – szórványsors”. A Szórvány Alapítvány fogadása Szegeden. Szervező Károlyi Attila volt.

Március 26-án egyesületünk húsz éves történetét bemutató kiállítással és felolvasó üléssel ünnepelte a honismeret napját a hódmezővásárhelyi levéltárban. A rendezvény szervezője Varsányi Attila levéltár-igazgató, a kiállítás anyagának összegyűjtője és rendezője Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna, a kiállítás készítői Ormos Zsuzsanna és Lőkös Sándorné voltak. (Fotók: Pál László György.)

Április 9-én Fülöpné Hajdú Margit Piroska és Veszelinov Dánielné alkotásaiból babakiállítás nyílt egyesületünk és a József Attila Gimnázium közös rendezésében Makón, a József Attila Gimnáziumban, a megyei vándorkiállítás első helyszínén. A kiállítást Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna rendezte.

Április 14-én a Honismereti Szövetség elnöke, Halász Péter tartott előadást Szegeden, a Somogyi-könyvtárban. (Lásd Lőkös Sándorné képén, jobbra lent!)

Április 16-án, Csongrádon került sor a második megyei honismereti versenyre, amelynek eredményei: 1. a makói József Attila Gimnázium „Vas5láb” csapata, 2. a makói gimnázium „Szüretelők” csapata, felkészítő tanáruk: Szilágyi Réka; 3. Piroskavárosi Általános Iskola, Csongrád.

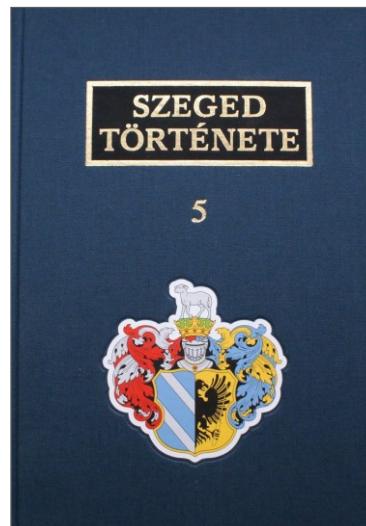
Május 5-én a szegedi Móravárosi Szakközépiskolában nyitották meg Fülöpné és Veszelinovné baba-kiállítását, amelynek rendezője Gergelyné Bodó Mária volt.

Május 15-én rendezték Makón a VII. Buzás László városismereti versenyt.

Május 20-án tartották a „Szeged története” monográfia legújabb, 5. kötetének bemutatóját Szegeden, a Városháza dísztermében. A kötet szerkesztője Blazovich László professzor, egyesületünk elnöke.

Május 21-én Szegeden, a Széchenyi téren volt Szeged város képviselőtestületének ünnepi közgyűlése, amelynek keretében egyesületünk elnökét, Prof. Dr. Blazovich Lászlót Szeged város díszpolgára címmel tüntették ki.

Június 2. és 6. között egyesületünk több tagja részt vett a Csongrád Megyei Levéltár dolgozóival együtt egy galíciai tanulmányi kiránduláson, amelyet dr. Biernacki Karol levéltár-igazgató vezetett. Gazdag programjuk során megismerték Bóbrka kőolajbányáit, Rzeszów, Przemysl, Krasieczyn, Ustrzyki Dolne, Myczkowiec és Sanok kulturális és építészeti nevezetességeit, a Bieszczady-hegység és a Solina-tó természeti szépségeit, közös lengyel-magyar történelmi emlékhelyeket látogattak meg.

Június 27. és július 2. között a XXXVIII. Országos Honismereti Akadémiát Kőszegen rendezték meg. A Csongrád Megyei Honismereti Egyesület tagjai közül Honismereti Munkáért Éremmel ismerték el dr. Ósz Károlynak a honismereti mozgalom-

Ősz Károly átveszi kitüntetését Halász Pétertől

ban végzett több évtizedes kiemelkedő munkáját, honismereti emléklap elismerésben részesültek Csongrád megyéből: Horváth Erzsébet közgazdász-tanárnő (Csanádpalota), Labádi Lajos levéltár-igazgató (Szentés), Lőkös Sándorné fotográfus (Hódmezővásárhely), Ormos Zsuzsanna tanárnő (Hódmezővásárhely). Egyesületünk történetét és két évtizedes tevékenységének helyszíneit és formáit a Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna által összeállított kiállítási anyag mutatta be. Az akadémián dr. Kováts Dániel „A honismereti mozgalom alapja a jó iskola”, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna „Helyismeret a Csongrád megyei levéltári napok keretében” címmel tartottak sikeres előadást. Kitüntetett emléklapot kaptak a honismereti mozgalom 50. évfordulóján: Blazovich László egyesületi elnök, alapító tag (Szeged), Bogdán Lajos egyesületi titkár, alapító tag (Szeged), Juhász Antal, az egyesület örökös elnöke, alapító tag (Szeged), Kemény Lajosné, az egyesület elnökségének tagja, alapító tag (Pitvaros), Kovács Lajos egyesületi alapító tag (Mindszent), Kováts Dániel, a Honismeret szerkesztőbizottságának tagja, a Borsod–Abaúj–Zemplén megyei honismereti bizottságnak tíz éven át elnöke (Szeged), Marjanucz László, az egyesület alelnöke, alapító tag (Szeged), Molnár Mária egyesületi alapító tag (Tápé) és Veszelinov Dánielné egyesületi alapító tag (Újszentiván). Az akadémián egyesületünket sokan képviselték. A képen balról jobbra: Lőkös Sándorné, Kováts Dánielné, Kováts Dániel, Nagy-György Józsefné, Ormos Zsuzsanna, Veszelinov Dánielné, Blazovich László, Ősz Károly, Nagyfalusi Ágnes,

Kemény Lajosné, Pál Lászlóné Szabó Zsuzsanna, Nagygyörgy Zoltán. Jelen volt még a képen nem szereplő Pintér István, Pintérné Szurovecz Irén és ifj. Pintér István.

Augusztus 20-án az ópusztaszeri Árpád-emlékmű előtt megtartott ünnepségen Magyar Anna, a Csongrád megyei közgyűlés elnök asszonya adta át ünnepélyesen a megye legnagyobb elismerését, az Alkotói Díjat dr. Biernacki Karolnak, a Csongrád Megyei Levéltár igazgatójának, egyesületünk tagjának és támogatójának a lengyel-magyar baráti kapcsolatok ápolásáért, a színvonalas történelmi dokumentum-kiállítások rendezéséért.

Szeptember 28-án, Szegeden, a Millenniumi Kávéházban volt a legújabb délvidéki útikönyv a „Délvidék - a Vajdaság és Belgrád. Bácska, Bánság, Szerémség és az Al-Duna” című kiadvány bemutatója. A szerzők: Thomka Orsolya és Kurcz Ádám, az est házigazdája: Budai Ákos. Egyesületünk részéről a szervező Károlyi Attila volt.

Október 18. és 20. között került sor a levéltári napok rendezvénysorozatára Szegeden, Makón és Balástyán. Az Oltvai-díjat Gilicze János levéltáros, egyesületünk tagja kapta meg.

Október 20-án egyesületünk eddigi egyetlen határon túli tagjának, Nagygyörgy Zoltánnak Magyarkanizsa község Pro Urbe kitüntetését adták át Magyarkanizsán, a városháza dísztermében.

Október 6. és 10. között a szegedi vallási néprajzi konferencia keretében Juhász Antal nyitotta meg a „Mi maradt meg?” című, a vajdasági Bajsa népi építészeti kultúráját bemutató kiállítást, amit Beszédes Valéria, Szabadka műemléki hivatalának munkatársa rendezett.

Október 9-én Prof. Dr. Juhász Antal nyugalmazott egyetemi tanárt, egyesületünk örökös tiszteletbeli elnökét a szegedi néprajzi kutatás és oktatás terén végzett kiemelkedő munkájáért Solymossy Sándor-díjjal tüntették ki.

Október 28-án Magdeburg városa és a magdeburgi egyetem ünnepi díszközgyűlésen Prof. Dr. Blazovich László jogtörténésznek, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara egyetemi tanárának adományozta a jogtörténészek kiemelkedő szakmai elismerését, az Eike von Repgow-díjat a középkori német jogkönyvek és hatásuk kutatásának és közzétételének terén végzett kiemelkedő munkásságáért.⁵⁵

November 9-én Kruzslicz István Gábor festményeinek és szobrainak nagy sikerű kiállítása Hódmezővásárhelyen, a Németh László Városi Könyvtárban egyesületünk rendezvénye is volt.

November 13-án Makón megrendezték a VIII. Buzás László városismereti versenyt, amelyet a középiskolai kategóriában ismét a József Attila Gimnázium csapatai nyertek, kiemelkedő helyismereti tudást bizonyítva.

November 19. és 21. között Apátfalva szép sikerrel mutatkozott be a Hagyományörzők III. akadémiajának rendezvényén, Budapesten.

---

⁵⁵ Az Otto-von-Guericke Universität Magdeburg meghívója.

November végén Gergelyné Bodó Mária tagtársunk az MTA pedagógus kutatói pályadíját vette át az „Emlékkönyv Szeged Szabad Királyi Város Iparos tanonciskolája és a belőle létrejött Szeged-Mórávárosi Szakközép- és Szakiskola 125 éves jubileumára” című kiadvány szerkesztéséért és bevezető tanulmányáért.

December 10-én egyesületünk tagja, Labádi Lajos a „Csongrád megyéért” emlék-érem kitüntetésben részesült.⁵⁶

December 10-én egyesületünk évzáró közgyűlésének megrendezését a pitvarosi honismereti kör tagjai vállalták. A közgyűlés – köszönetét és elismerését kifejezve a titkári megbízásáról lemondott Bogdán Lajosnak – egyesületünk új titkárává Pál Lászlóné Szabó Zsuzsannát választotta meg. Ősz Károly – a Honismereti Szövetség országos elnökségébe történt beválasztása után lemondott az ellenőrző bizottság elnöki tiszteréről, Nagyfalusi Istvánné lemondott az ellenőrző bizottságban betöltött tagságáról. Helyettük a közgyűlés az ellenőrző bizottság elnökévé Nagy-György Józsefné Virág Etelkát, tagjává Gulácsiné Somogyi Ilonát választotta meg.⁵⁷ A tagság létszáma az év végén 68 fő volt.

December 13-án a kiszombori Kiss Mária Hortensia Honismereti Kör vidám Luca napi foglalkozást tartott.⁵⁸

December 16-án a tápéi művelődési házban „Tápai esküvők és lakodalmi képek” címmel kiállítás nyílt.⁵⁹

2011.

Január 5-én elhunyt egyesületünk tagja, Perényi Anna.

Január 14-én a Csongrád megyei jubileumi honismereti kiadványunkat szerkesztő bizottság ülése szegedi székhelyén.

Januárban felkerült a honlapunkra Csongrád megye településmonográfiáinak jegyzéke. Összeállította: Blazovich László.⁶⁰

Január 25-én volt dr. Juhász Antal néprajztudós „Parasztok, pásztorok, kézművesek” című kötetének bemutatója Szegeden.

Február 2-án került sor a csongrádi Piroskavárosi Általános Iskolában az „Oppidum Csongrád 2010” című kötet bemutatójára, amelyet dr. Marjanucz László alelnökünk tartott.

Január 24-én, Szegeden adták át a magyar kultúra napjára meghirdetett irodalmi, történelmi és rajz alkotópályázat díjait. Egyesületünk pedagógus tagjainak, dr. Hege-dűsné Gera Évának (Szeged) és Rostáné Hajdú Erzsébetnek (Csongrád) a tanítványai szereztek meg az általános iskolások díjainak többségét.

⁵⁶ Georgiádes Ildikó adatközlése.

⁵⁷ CSMHE közgyűlési jkv., 2010. december 10.

⁵⁸ Endrész Erzsébet adatközlése.

⁵⁹ Molnár Mária adatközlése.

⁶⁰ Pál Richárd adatközlése.

Február 18-án Tápén Kerekes Ibolya néprajzkutató „Török hatások a tápai gyékényszövésben” címmel tartott előadást.⁶¹

Február 24-én „Csongrád a második világháborúban” címmel kiállítás nyílt Csongrádon, a Tari János Múzeumban.⁶² A kiállítás anyagához hozzájárultak: Szanka József, Badar Ádám, Kovács Zsolt, Gát László és a Csongrádi Levéltár. A kiállítást rendezte: dr. Tóth István, Fodor Péter, Ujszászi Róbert.

Március 4-én Tápén Révész Antalra emlékeztek születésének 90. évfordulóján.⁶³

Március 5-én egyesületünknek már 78 tagja volt. Két hónap alatt 9 új tag lépett be szervezetünkbe.

Március 25-én a honismeret napja alkalmából a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület ünnepi rendezvényét Szegeden, a Dugonics András Piarista Gimnáziumban tartották meg. Károlyi Attila köszöntötte az egyesület vendégeit és tagjait, megnyitotta „A szegedi piarista iskola újraalapítása” című kiállítást. Ezt követően megkezdődött az egyesületünk fiatal tagjainak a kutatási eredményeit bemutató tudományos felolvasó konferencia, amelynek levezető elnöke dr. Marjanucz László volt. Az egyesületi tag előadók Fodor Péter, Forgó Géza, Kovács Judit, Miklós Péter, ifj. Pintér István, Rotár Krisztina, Varsányi Attila voltak. Társzervezeteink képviselőiben meghívott előadóink: Tarkó Gábor, Lipták Dániel és Miklós Balázs. Rendezvényünk vendége volt Debreczeni-Droppán Béla, a Honismereti Szövetség elnöke is.

Április 8-án, Csongrádon rendezték a harmadik megyei honismereti-hagyományőrző versenyt általános iskolások számára. Téma: a kenyérsütés és a malmok típusai. A verseny fő szervezője: Rostáné Hajdú Erzsébet volt. Egyesületünk nyolc tagja felkészítő tanárként, szervezőként és zsűritagként vett részt a vetélkedő sikeres lebonyolításában.

Május 6-án, Szegeden szervezzük meg a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület megalapításának 20. évfordulója alkalmából ünnepi rendezvényünket, amelyen bemutatjuk a *Honismeret Csongrád megyében (1969-2011)* című jubileumi kötetünket és kiállításunkat.

A jelzett adatközlők és saját feljegyzései segítségével összeállította:
PÁL LÁSZLÓNÉ SZABÓ ZSUZSANNA

---

⁶¹ Molnár Mária adatközlése.

⁶² Fodor Péter adatközlése.

⁶³ Molnár Mária adatközlése.

A honismereti mozgalom két kitüntetése

